

Gyűjtő: MOLNAR CSILLA
Gyűjtés ideje: 2010.

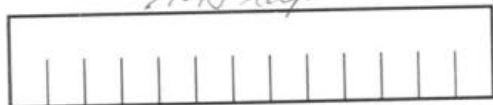

TART:

SZÖLŐSGYÖKÖK ÉS KÖRNYELÉK
MÉRSZOKASÁI ÉS HAGYOMÁNYAI
SZAKDOLGOSAT

148 lap

LOGIC

Földrajzi mutató: SZÖLŐSGYÖKÖK

Szakmutató: XIX, A, B, C

Kaposvári Egyetem
Pedagógiai Kar

Szőlősgyörök és környéke népszokásai és hagyományai

Szakdolgozat

Takács Anett
Tanársegéd

Molnár Csilla
Andragógia

Kaposvár
2010

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	4
A KUTATÁS MÓDSZEREI	5
II. MAGYARORSZÁG ÜNNEPEI, JELES NAPJAI	7
AZ EMBERI ÉLET SZOKÁSAI, ÜNNEPEI	8
KERESZTELŐ	8
GYERMEKJÁTÉKOK	9
LAKODALOM	9
TEMETÉS	12
A NAPTÁRI ÉV SZOKÁSAI	13
ÚJÉVI KÖSZÖNTÉS	14
VÍZKERESZTI HÁROMKIRÁLY-JÁRÁS	14
BALÁZSJÁRÁS, BALÁZSOLÁS	14
FARSANGI ALAKOSKODÁS	15
FARSANGI VÉNLÁNYCSÚFOLÁS	15
GERGELYJÁRÁS	15
ZÖLDÁGJÁRÁS	16
KISZEHAJTÁS	16
HÚSVÉTI LOCSOLÁS	16
MÁJUSFA ÁLLÍTÁS	16
PÜNKÖSDIKIRÁLY-VÁLASZTÁS	17
PÜNKÖSDIKIRÁLYNÉ-JÁRÁS	17
SZENTIVÁNI TŰZGYŰJTÁS	17
ADVENT	17
MIKLÓS-NAP	18
LUCA-NAP	18
OSTYAHORDÁS	18
KARÁCSONYI KÁNTÁLÁS	19
BETLEHEMEZÉS	19
REGELÉS, REGÖLÉS	19
JÁNOS NAPI KÖSZÖNTŐ	20
APRÓSZENTEK NAPI VESSZŐZÉS	20
SZILVESZTERI ZAJCSAPÁS	20
IDŐPONTHOZ NEM KÖTHETŐ SZOKÁSOK	20
A MUNKA SZOKÁSAI	20
VETÉS	21
ARATÁS	21
KUKORICAFOSZTÁS	21
TOLLFOSZTÁS	22
SZÜRET	22
III. A POGÁNYVÖLGYI KISTÉRSÉG	23
LENGYELTÓTI	24
LENGYELTÓTI NÉPSZOKÁSAI, HAGYOMÁNYAI	24
LAKODALOM LENGYELTÓTIBAN	25
KOMMENDÁLÁS (AJÁNLÁS)	26
A NAPTÁRI ÉV SZOKÁSAI	27

A MUNKA ÜNNEPEI	28
GYUGY	30
NÉPSZOKÁSOK, HAGYOMÁNYOK	30
SZŐLŐSGYÖRÖK	35
HAGYOMÁNYOK, SZOKÁSOK	36
KOSSUTH-VACSORA	38
SZÜRETI FELVONULÁS	39
SZŐLŐSGYÖRÖK ÉS A FIATALOK	40
<u>IV. SZÜRETI FELVONULÁS SZŐLŐSGYÖRÖKBEN, PROGRAMTERV</u>	42
<u>V. ÖSSZEZÉS</u>	44
<u>KÉPJEGYZÉK</u>	48
<u>MELLÉKLET</u>	57
FÓKUSZCSONPORTOS BESZÉLGETÉS SZŐLŐSGYÖRÖKBEN: 2010. 04. 17.	58
INTERJÚ, GÁBRIEL SZILVIA, LENGYELTÓTI, 2010. 03. 13.	65
INTERJÚ, KELLER FERENCNÉ, SZŐLŐSGYÖRÖK, 2010. 02. 25.	89
INTERJÚ, PREIT LÁSZLÓNÉ, GYUGY, 2010. 04. 17.	105
INTERJÚ, SZENTGRÓTI LÁSZLÓ, LENGYELTÓTI, 2010. 04. 10.	110
INTERJÚ, SZÉKELY ILONA, SZŐLŐSGYÖRÖK, 2010. 02. 25.	117
INTERJÚ, SZOVÁN JÓZSEF, LENGYELTÓTI, 2010. 03. 05.	132
INTERJÚ, TÓTHNÉ SZABÓ ERIKA, GYUGY, 2010. 04. 20.	145

I. Bevezetés

Az Európai Unió csatlakozás révén, új kapuk nyíltak meg előttünk. Az unió elsődleges célja egy hatékony, egységes európai közösség létrehozása politikai, gazdasági és társadalmi szempontból egyaránt. Ez egy teljesen új szemléletmódot kíván. Ne Magyarországon gondolkodjunk, hanem Európában. Ne megyékben, hanem régiókban. Elsődlegesen európai polgárok vagyunk, és azon belül magyarok. Legyen egységes politika, jogrendszer, oktatás, társadalmi színezet. Ám ehhez még el kell érniük azon országok szintjét, akik nálunk sokkal fejlettebb gazdasággal, társadalommal rendelkeznek. Az Unió minden segítséget megad, főként pályázatok révén. A csatlakozás óta eltelt hat évben egyre több változást vélünk felfedezni hazánkban. A határok elmosódnak az országok között (Schengen), a megyéket felváltják a régiók, amik évszázadok határait változtatják meg. Az oktatás területén is nagy változások következtek be, főleg a felsőoktatásban (Bolognai rendszer). Egyre többet halljuk a mai oktatás vezérgondolatát: Life Long Learning – Élethosszig Tartó Tanulás, ami túlmutat az iskolában, töltött éveken, valamint olyan új fogalmakkal kell megbarátkoznunk, mint a távoktatás. Mindenki számára elérhetővé kell tenni a világhálót, és meg kell nekik tanítani annak használatát, ezzel javítva az esélyegyenlőséget. Másik fontos feladata az országnak, hogy nyitottak legyünk más kultúrák felé és be tudjuk fogadni azt. Így válunk európai polgárokká egy új multikulturális világban. Manapság már számos lehetőségünk van más kultúrák megismerésére, befogadására. Itt azonban felmerül néhány kérdés: Hogy lehet befogadni más nemzetek kultúráját úgy, hogy közben megmaradjon saját egyéniségünk? Mit tudunk mi felmutatni országunk kultúrájából? Mik azok a szokások, hagyományok, amelyeket nem hagyhatunk a feledés homályába veszni? Mi ismerjük ezen értékeinket? Ezen kérdések megválaszolásához egyre inkább fontosabbá vált, hagyományaink, szokásaink megismerése és megőrzése. Egyre több hagyományőrző egyesület, alapítvány, nonprofit szervezet jön létre, amely céljai közt megjelenik a helyi értékek felderítése, és ezek fenntartása. Az iskolák tanrendjében megjelent a hon- és népismeret, mint tantárgy, melynek célja, hogy ösztönözze a gyermekeket is saját szülőföldjük múltjának felderítésére, értékei megőrzésére. A művelődési házaknak, közösségi színtereknek, teleházaknak egyik legfontosabb feladata a hagyományőrzés. Ezen intézmények fogadják be a civil kezdeményezéseket, és szakmai segítséget nyújtanak a működésükhöz.

Sorozat
NA 2830-2011
Régrajzi 818-11

Szakedolgozatom célja, hogy bemutassam az országos, ezen belül Szőlősgyőrök, Lengyeltóti, valamint Gyugy községének jeles ünnepi alkalmakhoz kapcsolódó népszokásait, hagyományait. Továbbá kideríteni, hogy a három település jelenlegi lakói mennyire kötődnek hagyományaikhoz, milyen alkalmakat teremtenek népszokásaik, tradícióik őrzésére, felelevenítésére.

Szakedolgozatom készítése előtt az alábbi hipotéziseket állítottam fel:

- A vizsgált községekben nem fordítanak elég figyelmet a hagyományörzés fontosságára, népszokásaik felelevenítésére, a népi kultúra megőrzésére.
- A települések kulturális szakemberei (népművelők, művelődésszervezők) kevés figyelmet szentelnek az átörökítésre, így a fiatal generációk nem ismerik jól múltjukat, hagyományaikat.

A kutatás módszerei

A kutatásban primer és szekunder forrásokat egyaránt felhasználtam. A szekunder kutatás során a dokumentumelemzés módszerét választottam. Áttekintettem a témában elérhető szakirodalmakat: könyveket, tanulmányokat, cikkeket, valamint internetes forrásokat. A szakirodalmak állításait primer kutatásokkal színesítettem.

Az adatok többségét a kaposvári Megyei és Városi Könyvtárban, a Lengyeltóti Városi Művelődési Ház és Könyvtárban, a Szőlősgyőrök Községi és Iskolai Könyvtárban, a Somogy Megyei Levéltárban, és a Rippl-Rónai Múzeum adattárában találtam.

Primer kutatásomban az oral history és a fókuszcsoportos beszélgetés módszerét választottam. Beszélgettem a vizsgált településeken élő idős emberekkel, Lengyeltótiban Gábrriel Szilviával, Szován Józseffel, Szőlősgyőrökben Székely Ilonával, Keller Ferencnével. Gyugyon Szentgróti Lászlóval, Preit Lászlónéval és a helyi hagyományörző egyesület „Legyen szebb a mi falunk egyesület” elnökével, Tóthné Szabó Erikával. A témát a fiatalok szemszögéből is vizsgáltam. A beszélgetések során neheztő körülményként lépett fel, hogy interjúalanyaim csak nagyon nehezen tudtak a részletekre visszaemlékezni, és sokszor elkalandoztak a kérdéstől. Ez az oral history módszerénél mindenkor fellépő nehézség. Ezt tudva, megfelelő kritikával kell alkalmaznunk és használnunk a beszélgetések anyagát, kiszűrni a kutatáshoz szükséges részleteket, illetve szakirodalmi háttérrel alátámasztani a kérdéses elemeket.

Fókuszcsoportos beszélgetést készítettem a szőlősgyőri ifjúsági klub (Bázis Club) tagjaival a múlt a jelen és a jövő lehetőségeiről. A beszélgetések során feltérképeztem a

településeken feledésbe merült, vagy a mai napig is élő helyi szokásokat, hagyományokat, és számba vettem a jövő lehetőségeit.

Nehezítette kutatásom, hogy a gyűjtőmunka során a településekről kevés szakirodalomra bukkantam, ez főként Gyugy esetében okozott problémákat, ahonnan megfelelő interjúalanyt is csupán egyet találtam. A megkérdezettek közül egy idős asszony tudott értékelhetően visszaemlékezni a régi szokásokra. A forráshiányt egy további interjú készítésével próbáltam kiküszöbölni. Megkérdeztem Tóthné Szabó Erikát, a „Legyen szebb a mi falunk egyesület” elnökét, az egyesület működéséről, amely szorosan kapcsolódik Gyugy mai kulturális helyzetéhez, rendezvényeinek szervezéséhez.

Minden közösség számára fontosnak tartom megismerni és megőrizni saját élőhelye kultúráját, ezzel is növelve identitástudatukat. A hagyományok megőrzése fontos a közösség építésében, megtartásában.

II. Magyarország ünnepei, jeles napjai

A vizsgált terület – Szőlősgyőrök, Lengyeltóti és Gyugy – jelentősebb ünnepi alkalmainak bemutatása előtt, ahhoz, hogy az általánosságokat és specifikumokat felismerjük, át kell tekinteni Magyarország ünnepi alkalmait.

Az ünnepkörök ismertetése előtt fontos a népszokás, hagyomány és ünnep fogalmainak tisztázása.

Népszokás, minden szokás, amely a parasztság életében megjelenik, a társadalom más osztályaitól és rétegeitől, eltérő módon szabályozza a munkavégzést, a társadalmi kapcsolatokat, hatással bír a hétköznapi és a szakrális napok egész rendszerére, tartalmára. Tágabb értelemben, egy adott terület népi közösségének népszokásai, meghatározott alkalmakon a közösség viselkedését és gondolkodását szabályozzák, és periodikus ismétlődései miatt, hagyományként öröklődnek át az utódokra.¹

A hagyomány az emberi közösségek létfeltétele, sajátja. Ezen közösségeket az öröklött genetikai kódokon túl, olyan szimbolizált jelrendszerek irányítják, ami az adott (szociális-etnikus) közösség birtokába, a megtanulás, elsajátítás során kerülnek, majd szervezik ezek viselkedését. Ilyen hagyomány például az anyanyelv és elsajátítása.²

Az ünnep olyan szakrális idő, amikor a közösség, a megszokottól, a hétköznapi élettől eltérő módon viselkedik, ünnepi szokásokat hajt végre, más előírásokat és tilalmakat tart be, mint a mindennapokban.³

Az ország, és még tágabban értelmezve, a magyar nyelvterület hagyományai rendkívül sokszínűek és tájegységenként vagy akár településenként eltértek. Ennek egyik oka a politikai változásokban rejlett. A háború utáni lecsatolások, valamint a betelepítések, az idegen kultúra beépülése a magyar kultúrába sokban hozzájárult ehhez a már amúgy is változatos szokásvilághoz.

Másik ok, hogy a magyar falvak életében fontos szerepet töltöttek be a különböző vallások egyházai, melyek nagymértékben befolyásolták a családi élet alakulását, az erkölcsi normát, a szokásokat. A vallási megoszlást nézve az országban három nagyobb egyházat említenék: az első és egyben legnagyobb a katolikus vallásúak aránya volt, főként a Dunántúlon. A második legnagyobb a református, akik inkább a tiszántúli

¹ Magyar Néprajzi Lexikon 4. kötet Főszerk.: Ortutay Gyula. Bp. Akadémiai Kiadó, 1981. p. 15.

² Magyar Néprajzi Lexikon 2. kötet Főszerk.: Ortutay Gyula, Bp.: Akadémiai Kiadó, 1979. p. 393.

³ Magyar Néprajzi Lexikon 5. kötet Főszerk.: Ortutay Gyula. Bp. Akadémiai Kiadó, 1982. p. 440.

területeken éltek. A harmadik pedig az evangélikus, őket nem lehetett tájegységhez kötni. A kevert vallású falvakban a különböző vallások hívei elkülönültek egymástól.⁴ A szokásokat többféle szempont szerint oszthatjuk fel. Balassa Iván és Ortutay Gyula csoportosítása alapján vannak: az emberi élet szokásai, ünnepei; a naptári év szokásai; az időponthoz nem köthető szokások és a munka szokásai.

Az emberi élet szokásai, ünnepei

Az ehhez kapcsolódó hagyományok, sokszor a legősibb emlékeket, a népi tudat ősi emlékeit őrzik, melyek sokszor évezredek múlta tekintenek vissza.⁵ A születést, az esküvőt és a halált is, a vallási hatások mellett átfűzték a pogány hiedelmek, babonák.

Keresztelő

A keresztelő egy szertartás, melynek célja, az újszülött gyermek befogadása a keresztény egyházba, a családba, és a falu közösségébe. Az alkalomhoz sokféle szokás kötődött, a legelterjedtebb a komatál küldésének szokása volt, ami a kereszténységgel egy időben terjedt el. A komatálát húsvét utáni vasárnap, azaz fehérvasárnap küldték egymásnak általában fiatal lányok. Ez a gesztus sokféle üzenetet közvetíthetett. Küldhette a keresztszülő, keresztgyermekének, más területeken pedig szerelmi ajándéknak minősült. A legtöbb helyen viszont a fiatal lány küldte olyan társának, akit barátnőjévé, komájává szeretett volna fogadni.

A komatálnak volt egy másik fajtája is. Ha egy családban gyermek született, előtte a szülők igyekeztek komákat (házaspárt) választani, akik ez által a gyermek keresztzüleivé lettek, azaz keresztkomák. Elviekben egy komapár lehetett, de gyakorlatban előfordult olyan, hogy valakinek 4-30 komája is volt. Általában a szülők régi barátok közül választották. A komáknak illett elfogadni a felkérést, elutasítása súlyos sértés volt. A komák innentől kezdve mindenben segítették egymást, rendkívül erős köteléknek számított.⁶

A szokások és hagyományok már a születést/szülést is átszövik. A múlt században az asszonyok még ülve vagy állva szültek, egyedül vagy bábaasszony segítségével. A férfinak a háztól távol kellett maradnia. A gyermek mindig valamelyik szülője, nagyszülője nevét kapta. A születést követő második vagy harmadik napon meg is tartották a keresztelőt. A gyermeket a bába és a keresztanya vitte a templomba, ahol a

⁴ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 95-96.

⁵ Ortutay Gyula: Kis magyar néprajz. Bp.: Gondolat Kiadó, 1966. p. 122.

⁶ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 570-572.

U. 1830-20. N
néprajzi adatbázis

többi rokon várta őket. Az anya ilyenkor még otthon pihent. Mikor a keresztelő után hazaértek és beléptek a házba ezt mondták: „Pogányt vittünk, keresztényt hoztunk” és átemelték a küszöbön. Ezután szűk körben lakomát tartottak.⁷

Gyermekjátékok

A jelenkor és a régi világ gyermekeiben egy dolog közös: játékaikban megjelenítik a felnőttek világát. Rövid versikéik az állatvilágról, a természetről, a mindennapi munkákról mesélnek. Legtöbb társas játékukban is a falusi munkákat, mint például kapálás, állatok őrzése, sütés-főzés stb. fedezhetjük fel. De játékaik színes sorában megjelennek a történelem emlékei is, mint például a török gyerek, mint a török uralom szimbolikus alakja vagy akár Mátyás király története. Más gyermekjátékokban a katonaverbuválás szokásának nyomaira ismerhetünk, de ott él bennük a nép elnyomóinak, földesurainak, pandúroknak kegyetlen alakja is. A 19-20. század paraszti világában azonban a gyermekkor nem tarthatott sokáig. 12 évesen egy gyermek már nem számított gyermeknek, ám 16-18 éves korukig a nagyobbak közé sem tartoztak. Mikor elérték ezt a kort, akkor a fiúkat általában a kocsmában vagy próbatételek után avatták legénnyé. Ezután már udvarolhatott, kocsmába járhatott. A lányok pedig megvendégelték idősebb társaikat, és ha befogadták, akkor már ő is nagylány lett. A nagylányok már fogadhatták az udvarlókat, de a házba nem vihették be őket, csak ha már jegyesek lettek.⁸

Lakodalom

A XIX.-XX. század társadalmilag erősen megosztott világában nagyon fontos szabályokhoz volt kötve, hogy ki kivel házasodhatott össze. Mindenki csak a saját társadalmi rétegéből választhatott párt magának, persze kivételek itt is voltak, de ritkán. A párválasztásban a szülőké volt a döntő szó, így a leánykérés volt az a fontos alkalom, ahol a szerelmesek sorsa elvált. Rendszerint úgy zajlott, hogy a legény kiválasztotta a násznagyait, akik elmentek a lányos házhoz, hogy megejtsék a leánykérést. A szakirodalom ezt a szokást színjátékszerű szokásként említi, mivel a felek nem beszéltek nyíltan, hanem inkább humorral, játékosággal tértek lassan a tárgyra. Miután a szó komolyabbra fordult, a felek próbáltak megegyezni a kelengyepénz mennyiségén. A kelengyepénzből vásárolta meg a menyasszony az esküvői ruháját. Ezt a legény

⁷ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 570-572.

⁸ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 572-578.

násznagyai állták. A leány násznagyainak pedig szintén ruhát kellett ígérnie a legénynek. Miután ebben megegyeztek, még a mórington is meg kellett, így az egyezkedés tovább folyt. A mórिंग más néven hozomány megítélését fontos szabályokhoz kötötték, és órákig vitakoztak rajta. Ha ezen nem tudtak megegyezni, akár a házasságot is elfelejthették a fiatalok. A mórिंग mondhatni egy biztosíték volt a feleknek, hogy ha a házasság után valamelyik féllel történik valami (gyermektelenség vagy halál), akkor a másik mit kap. Miután minden fontos részletet megbeszéltek, behívták a fiatalokat és közölték velük, hogy összeházasodhatnak. Majd közösen mulattak reggelig.⁹

Az évszázadok során kialakult lakodalmi szokások tájegységenként jelentősen eltértek egymástól. Általánosan jellemző szokások is voltak, ezekre kitérek. Már a lakodalom előtti napokban megkezdődtek a készülődések. Mindenki összegyűlt a lányos háznál. Az asszonyok sütöttek, főztek, a férfiak disznókat vágtak. A lakodalom napján pedig kezdetét vette az ilyenkor megtartott szokások sorozata. A lakodalmi ünnepség fontos része volt, hogy a lány ágát, és egyéb holmiját elvigyék a legény házához. Ez történhetett a lakodalom előtt, után vagy aznap is, de mindenképpen nagy esemény volt. Általában úgy intézték, hogy nagy kerülőket tegyenek a faluban, így mindenki megnézhetné mi mindent vitt a menyasszony magával. Az ágyvivés közben az emberek énekeltek, viccelődtek. A lakodalmak legtekintélyesebb szereplői a násznagyok voltak, mindkét félről. A lakodalom irányítója pedig az első vőfély, akinek egész nap fontos szerepe volt, így nem lehetett akárki, ő volt az ifjú pár szószólója. A lakodalom, ha az ágyvivés nem ezen a napon zajlott, a vőlegényes háznál kezdődött, ahol a vőfély a legény nevében elbúcsúzott barátaitól és elindultak a menyasszony házához, ahol már a nyoszolyólányok öltöztetik a menyasszonyt. Általában már a bejutással nehéz dolguk akadt a násznépnek, mivel eltorlaszolták a kaput és csak a násznagyok alkudozásával juthattak be a menyasszonyos házhoz. Ezután történik a kikérés, amikor a vőfély már siettetni a menyasszonyt, hogy elindulhassanak, de csak egy öreg, púpos menyasszony jön ki a házból, majd egy kisleány vagy egy nyoszolyólány. Miután egyiket se fogadják el, kijön az igazi menyasszony. A vőfély őt is elbúcsúztatja szüleitől, rokonaitól, barátaitól, majd elindult a nászmenet a templomba. Az esküvőről hazatérő vendégek az időközben megterített asztalhoz ültek és elkezdődött a lakoma. Itt is voltak tájegységenkénti eltérések, mivel volt, ahol ebédet és vacsorát is tartottak és az is

⁹ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 578-579.

változó volt, hogy a fiús vagy a lányos háznál ettek-e. A vacsora időpontja általában kora estére esett. A vőfély ünnepélyesen elmondta az asztali áldást, köszöntötte a vendégeket. A vőfély szerepe itt is nagyon fontos, hiszen ő gondoskodik a hangulatról vidám, tréfás versikéivel, és minden fogásból az első tálat ő hozza be és mintegy bekonferálja az ételeket. A vacsora közben a zenészek általában végig zenéltek. Miután a vacsora véget ért táncoltak, és vidám játékokat játszottak, az idősebbek pedig elmentek egy másik szobába beszélgetni.¹⁰

A szakirodalom a lakodalom három fontos mozzanatát ismerteti, ami a magyar nyelvterület majdnem egészén ismerős szokás. Első ilyen a fektetés. A táncok után a vőfély újra elbúcsúztatja az új asszonyt családjától, barátaitól és a fiatal férjjel együtt a padlásra vagy a kamrába vezette, ahol megvetett nászágy várja az ifjú párt. A fiatalasszony levette a koszorúját, a vőfély bojtjára tűzte, aki ezt elvitte a mulatozók közé. A XX. századra ez a szokás eltűnt. A másik ilyen szokás a felkontyolás, amely tényleges elismerése annak, hogy a leányból asszony lett. Az újasszony haját kontyba rakják az asszonyok, lányok, majd miután kész, váltságdíj ellenében a vőfély visszavezeti a násznép közé.¹¹

A harmadik a menyecske-tánc, ami a lakodalom egyik záró eleme. Az egyik asztalra kitesznek egy tányért és egy üveg bort. A vőfély bevezeti a menyasszonyt és egy versikét mond a násznépnek:

„Halljunk szót, uraim!

Ím itt áll előttünk az ékes menyasszony,
Hogy menyecske fejjel először mulasson,
Minden vendégnek egy nótát juttasson!

Tehát táncoljon vele mindenki egy kurtát,
De le ne tiporják a cipője sarkát!
Gondoljanak arra is, hogy drágáért varrták,
Aztán tömjék meg ezresekkel a szakajtóját.

Az asztal közepén van egy üres tányér,
Én kezdem a táncot a többi meg ráér!

¹⁰ Dömötör Tekla: Régi és mai magyar népszokások. Bp.: Hazafias Népfőnt, 1986. p. 133-136.
¹¹ Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. p. 198.

Addig csak menjenek a papír bankóért,
 Húzz rá cigány! Az új házaspárért!

Eladó a menyasszony...

Eladó a menyasszony..."¹²

Mikor kitáncolta magát a vőfély, elkiáltotta magát, hogy „Eladó a menyasszony!”. Ilyenkor a rokonok sorban álltak, bedobták a pénzt a tányérba és táncolnak az újasszonnyal, majd isznak egy pohár bort az egészségére. Mikor már mindenki táncolt az újasszonnyal az ifjú férj egy nagyobb összeget dob a tányérba és együtt fejezik be a táncot. A lakodalom sok helyen 2-3 napig is eltartott.¹³

Temetés

A temetkezés szokása is rengeteget változott az évszázadok során. Ennek legfőbb oka az egyházi ráhatás volt. A pogány hit úgy tartotta, hogy a halottal el kell temetni kedvenc tárgyait, vagy lovának fejét, lábát, hogy a túlvilágon is vele legyenek. Ez olyan gondolkodásra utal, hogy a halállal csupán a földi élet szűnt meg. Míg a keresztény tanítások azt vallják, hogy a meghalt lelkének a mennyországban már nincs ezekre szükség. Így a kereszténység felvétele után a magyar sírokból eltűntek a tárgyak. De a halálhoz kapcsolódó hiedelemvilág továbbra is létezett és megfért az egyházi szokások mellett. Néhány példa a halálhoz kapcsolódó hiedelmekről. Azt tartották, hogy a halált bizonyos események előre jelzik. Ilyen volt például ha megállt az óra ok nélkül, ha leesett egy kép a falról, vagy ha több napig a bagoly a ház körül huhogott. Ha a beteg már nagyon rossz állapotban volt, akkor kihívták a papot, aki megadta az utolsó kenetet.(kálvinistáknál az úrvacsorát) ezután a gyékényre, a mestergerenda alá szalmából ágyat vetettek neki, mivel azt tartották, hogy ha közelebb van a földhöz, könnyebben meghal. Az ablakot kinyitották, a szekrényeket becsukták, még a tükröket is letakarták, hogy a meghalt szelleme kitaláljon a házból és ne ragadjon ott. Miután bekövetkezett a halál, az asszonyok megmosdatták a holtat, felöltöztették kedvenc ruhájába és közben értesítettek mindenkit a történetekről. Ezután az emberek sorra jöttek elbúcsúzni a felravatalozott halottól és kifejezni részvétüket a családnak. A rokonság, a

¹² Dr. Károssy Csaba: Vőfélykönyv. (Hn), OSKAR Kiadó, 1998. p. 150.

¹³ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 592.

férfiak és az idősebb asszonyok ott maradtak a háznál, és imádkoztak, vallásos dalokat énekeltek. Fontos volt, hogy senki nem aludhatott. A halott mellé olyan tárgyakat raktak, amiket életük során használtak. A férfiakhöz általában pipát, dohányzacskót, ostort raktak, az asszonyok mellé tűt, cérnát, kendőt, a gyermekekhez pedig játékot vagy az irkájukat. Sokszor étel, Biblia, és olvasó is került a koporsóba. Ezeket a halott lábához rakták. Úgy gondolom, hogy ebből is látszik, hogy bár katolikus hittel búcsúztatták halottaikat, azért a szokások között megmaradtak pogány elemek is. A halott eltemetése papi szertartással és a rokonok, barátok közreműködésével zajlott. A temetés utáni, máig élő szokás a tor, a résztvevők vendégül látása. A középkorban és még utána is, a temetőben tartották, ám az egyház ezt rossz szemmel nézte, így lassan áthelyeződött a halottas házhoz. A toron általában egyszerű ételeket ettek, kenyeret, szalonnát, kalácsot, pálinkát és bort ittak. Az asztalnál mindig terítettek a halottnak is. Evés közben beszélgettek, énekelték az elhunyt kedvenc nótáit. Ez a szokás máig létezik.

Érdekesség, hogy a fiatalok, temetése sokban hasonlított a lakodalmakéhoz. Koszorúslányok és legények éppen olyan ruhában vonultak a koporsó mellett, mint a lakodalmakban.

Egyes területeken a lakodalomnál megjelenik egy tárgy, mely végigkíséri ezután használóját, egészen a temetése napjáig. Ez volt a fekete fátyol, melyet a fiatalasszonynak a házasság megkezdése előtt borítanak a fejére, jelképezvén, hogy elveszti lányságát. A menyecske ezután nagy ünnepeken, néhány évig, a főkötőjében viseli a fátylat, majd ha meghal, a koporsóban ráborítják a testére. A gyász színe régebben a fehér és a világos szín volt. Lassan, a nyugati hatások miatt lett fekete.¹⁴

A naptári év szokásai

„Ősi, pogány kori hiedelem, újabb fejleményű paraszti babona, germán, szláv hatás s mellette a kereszténység hatására elterjedt szokások s az antik vallási felfogás egy-egy eleme: ez mind felfedezhető az egyházi év ünnepeihez kapcsolódó népi szokásokban, ünnepségekben.”¹⁵

¹⁴ Fél Edit – Hofer Tamás – K. Csilléry Klára: A magyar népművészet. Bp.: Corvina Kiadó, 1969. p. 22.

¹⁵ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 615.

Ezen szokások száma és változata tájanként rendkívül nagy, ezért dolgozatomban csak a legjellegzetesebbek bemutatására vállalkoztam.

Újévi köszöntés

Úgy tartották, hogy ha újév napján férfi lép be elsőként az ajtón, a szerencsét jelent, ha nő, az meg szerencsétlenséget. Erre rendkívül odafigyeltek. Már a 16. század óta vannak adatok arról, hogy ezen a napon a fiúk, főleg a diákok házról, házra jártak, boldog újesztendőt kívánni, amiért rendszerint jutalmat kaptak a ház lakóitól.¹⁶

Vízkereszti háromkirály-járás

A vízkereszttel zárul a karácsonyi ünnepkör, a más néven háromkirályok napja az egyik legrégebbi egyházi ünnep. E szokást Heródes játékként is említik. Általában három iskoláskorú fiú jár házról házra, két fiú kezében fakard van, a harmadiknak pedig csillag, égő gyertyával. Ezt a csillagot egy szerkezetre rakták, amelyet ha megnyomtak, akkor a csillag kiereszkedett. A szereplők (Menyhért, Boldizsár, Heródes vagy Gáspár) előadták rövid énekes, verses köszöntésüket, majd továbbálltak.¹⁷

Vízkereszt napján, sok helyen a pap és a kántor, gyermekek kíséretében házról-házra járt a faluban, hogy megáldja azokat. A hívek ezért élelemmel és pénzadománnyal mondtak köszönetet.

Balázsjárás, balázsolás

A 6. században élő Szent Balázs püspök emlékére kialakult szokás, akit a torokbetegségek gyógyítójának tartottak. Ezen a napon a katolikus pap, a gyermekek álla alá két gyertyát tett keresztbe és imát mondott az egészségükért. Balázsjárásról az iskoláskorú gyermekek házról-házra jártak melynek célja az adománygyűjtés, az iskolába toborzás és a köszöntés volt. Az összegyűjtött adományt a gyerekek elvitték tanítójuknak, aki ezután megvendégelte őket. Rengeteg változata fellelhető, volt ahol csupán köszöntőt mondtak, és volt, ahol színjátékot adtak elő ezen a napon.¹⁸

¹⁶ Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Bp.: Planétás, 1997. p. 25-28.

¹⁷ Gönczi Ferenc: Somogyi gyermek: a somogymegyei földművesnép gyermeknevelési módjának s a gyermekek különböző szokásainak leírása. Csurgó: CSVM Ref. Gimn., 1937. p. 242.

¹⁸ Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. p. 231-232.

Farsangi alakoskodás

A farsang évenként ismétlődő hosszabb-rövidebb időszak. Vízkeresztől hamvazószerdáig tart. A telet, a hideget legyőző tavasz egyik örömnépe. Ebben az időszakban tartották a bálokat, lakodalmakat, disznótorokat, jelmezes felvonulásokat. Egyszóval ebben az időszakban szabad volt a mulatozás, bár az egyház ezt nem nézte jó szemmel.

A farsang utolsó három napján bálokat tartottak, úgynevezett batyus bálokat. Ez azt jelentette, hogy minden vendég hozott valamit a többieknek pl. bort, kalácsot, a zenészekre pedig összeadták a pénzt. Ezek a mulatságok voltak a legfontosabb alkalmak a párválasztásban is.

Egyes területeken a gyerekek adománygyűjtő utakra indultak a településen és ezért cserébe köszöntőket mondtak a ház lakóinak.

A farsangi időszak fontos részei voltak az alakoskodások. Alakoskodtak felvonuláson, falujáró menetben, vagy zárt helyen, mint fonóban, otthonokban. Meneteket általában nagyobb falvakban, mezővárosokban tartottak. A gyakran megjelenő szereplők, a cigány, borbély, koldus, betyár, vándorárus, menyasszony (általában férfi), vőlegény, kéményseprő. Bizonyos helyeken állatalakoskodások is voltak. Ilyenkor beöltöztek vagy készítettek bábut az állatról, akit meg akartak jeleníteni és mókás történeteket játszottak velük. Ezen játékokon megjelent a medve, a kecske, a ló, és a gólya is.

Farsangi vénlánycsúfolás

Mivel általában a farsangi időszakban rendezték a lakodalmakat, így alkalom adódott arra, hogy figyelmeztessék azokat, akik még nem mentek férjhez. Ezt valahol tréfásan, valahol pedig durván tették. Négy legismertebb változata a tuskóhúzás, a kongózás, a szűzgulyahajtás, és az álesküvő.

Gergelyjárás

A gergelyjárás eredete a középkorra tehető, I. (Nagy) Gergely pápa (509-604), az iskolák alapítójának, a gregorián énekek megteremtőjének az emlékére. Ezen a napon az iskolák gyermekek köszöntő, adománygyűjtő körútra indultak és előadtak színjátékszerű játékokat is. A versek szövegei a vallásosak voltak, bemutatták az iskolai életet, hívogatták a kisebbeket az iskolába. A szereplők a katonai toborzásra

emlékeztetve különféle katonai rangot viseltek (Szent Gergely vitézei), néhol a püspököt is megszemélyesítették.¹⁹

Zöldágjárás

A zöldágjárást húsvétvasárnap vagy más tavaszi vasárnapon, helyenként pünkösdkor tartották, a természet megújulását jelképezte. A lányok zöld növényekből kaput készítettek, és azt virágokkal, szalagokkal díszítették. A menet során énekeltek és átbújtak a kapu alatt.

Kiszehajtás

Általában virágvasárnap került rá sor. A kisse egy savanyú gyümölcs- vagy korpaleves, jellegzetes böjti étel, melyet már ilyenkor nagyon nem szerettek enni. Ennek jelképeként készítettek egy szalmabábut (kiszebaba), amire egy az előző évben férjhez ment menyecske ruháját adták. Kivitték a falu végére, levetkőztették, majd a vízbe dobták, volt ahol elégették.²⁰

Húsvéti locsolás

A locsolás alapja a víz tisztító, termékenységvarázsló erejébe vetett hit. Eredete a kereszténységre vezethető vissza, valamint egy legendára, miszerint a zsidók úgy akarták elhallgatni a jeruzsálemi asszonyokat, hogy lelocsolták őket, mivel azok Jézus feltámadását hirdették. Ezen a napon a legények elindultak a lányos házakhoz és locsolóversek kíséretében meglocsolták a lányokat. Jutalmuk a hímes tojás volt, melyek festésére és díszítésére nagy gondot fordítottak. A locsolás helyett néhol településen vesszöztek. A locsolás, „öntözés” szokása máig is él, bár már sokat veszített régi értékeiből.²¹

Májusfa állítás

A természet újjászületésének volt a szimbóluma, de leginkább szerelmi ajándéknak szánták. A 15. századtól vannak erről a szokásról források, de feltehetően még ennél is régebbi szokás. A májusfát a legtöbb helyen május elsején állítottak. Előtte éjszaka a legények bandába verődve kivágtak egy fát és felállították a lányos házaknál, valamint a

¹⁹ Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. p. 246.

²⁰ Dömötör Tekla: Magyar népszokások. Bp.: Corvina, 1977. p. 29.

²¹ Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. p. 244-245.

kocsmák, középületek elé is raktak. Egyes vidékeken a nagylányság elismerését, másutt az udvarlást jelentette. Szégyen volt, ha egy eladósorban lévő lány kimaradt. A rossz hírű lányok házaira általában száraz gallyakat, fazekat, rongydarabokat aggattak. A fa minél nagyobb és díszesebb volt, annál komolyabb volt az udvarló szándéka a lányhoz, akinek állította. Többnyire pünkösdkor bontották le táncos multságok keretében.²²

Pünkösdkirály-választás

Már a középkor óta létező szokás. A pünkösdi királyt ügyességi próbával választották. Akit megválasztottak, az egy évig kiváltságos helyzetbe került. Minden ünnepélyre hivatalos volt, ingyen ihatott a kocsmában, állatait a társai őrizték.

Pünkösdkirályné-járás

A pünkösdkirályné-járás szokása, amikor egy kislányt, aki a pünkösdi királyné, letakarnak egy kendővel és mikor bemennek egy házba, ott egy versike kíséretében megmutatják. Dunántúlon még magasra is emelik, és azt kiáltják: „Ekkora legyen kentek kendere”. Ezt nevezhetjük termékenység varázsló szokásnak. Búcsúzóul a lányok kalácsot, pénzt kapnak.²³

Szentiváni tűzgyújtás

A nyári szokások közül a legjelentősebb. Azon a napon tartják, mikor a nap a legmagasabban jár (a legrövidebbek az éjszakák). Miután meggyújtották a tüzet, átugráltak rajta. Az átugrás célja a megtisztulás volt, de hittek abban is, hogy aki a legmagasabbra tudott ugrani, az jövő farsangkor férjhez mehetett.²⁴

Advent

Eredete az 5.-6. századra tehető. A karácsonyi ünnepkör kezdete. Szent András napját követő első vasárnap vette kezdetét. Volt ahol ezt harangszóval jelezték. Ezen időszakban nem tartottak lakodalmakat, zajos multságokat.

²² Tátrai Zsuzsanna - Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Bp.: Planétás, 1997. p. 108-109.

²³ Dömötör Tekla: Magyar népszokások. Bp.: Corvina, 1977. p. 38-39.

²⁴ Balassa Iván - Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 614.

Miklós-nap

Mai napig virágzik ez a nyugatról átvett szokásunk. Az ajándékozás szokása a magyar falvakban nagyjából az 1800-as évek óta van jelen. A források szerint az alakoskodás már régebb óta jelen van a magyar szokásvilágban.

Miklós püspök az ünnep előestéjén ördögei kíséretében betér azokhoz a házakhoz, ahol gyermekek laknak. Itt elbeszélget velük, a gyermekek imádkoznak, énekelnek neki, aki ezután viselkedésük szerint jutalmazza, vagy az ördögeivel megijeszti, megfenyíti a gyermekeket.

Luca-nap

Szent Lucát az egyház nem tartja történelmi személynek, pedig legendája szerint a keresztény hitéért halt mártírhalált. Legendája alapján védőszentje a vakságban szenvedőknek, a bűnbánó utcanőknek és a varrónőknek. A magyar hitvilágban is kettős szerepe van. Egyrészt Szent Luca a védelmező, másrészt egy boszorkányszerű nőalak. Az utóbbi miatt ezt a napot gonoszjáró napnak tartották, így sokféle babona is fűződött e naphoz. A nőknek nem szabadott semmiféle munkát végezniük. A férfiak pedig ezen a napon kezdték el a Luca-szék készítését, aminek minden egyes darabját más-más fából készítették el és minden nap csak egyet faraghattak ki, hogy a szék karácsonyra készüljön el. A széket elvitte készítője az éjféli misére, ahol ráült és megláthatta ki a boszorkány. Dunántúlon ezen a napon a gyerekek sorba járták a házakat, megáldották a tyúkokat, hogy sokat tojjanak. Ezt a szokást hívták kotyolásnak. Elterjedt szokás volt még a búzahajtás, mely megmutatta a következő évi termést, és a Luca-kalendárium készítése, melyet Luca napjától, a karácsonyig tartó 12 nap időjárásából a következő év hónapjainak az időjárására következtettek.²⁵

Ostyahordás

A tanító, általában karácsony böjtjén vagy néhány nappal előtte, az iskolás gyermekekkel ostyát küldött a házakhoz, ahol a családok ennek fejébe terményeket pl. lisztet, tojást küldtek a tanítónak. Az ostyát a karácsonyi vacsorán ették meg, sok helyen még az állatoknak is adtak belőle, hogy egészségesek legyenek.

²⁵ Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány. (Hn), Mezőgazdasági Kiadó, 1984. p. 182.

Karácsonyi kántálás

A karácsonyi énekes vagy verses köszöntőt neveztek kántálásnak. Karácsony előtt a köszöntők házról-házra jártak. A köszöntő dalok, versek, esetleg prózai szövegek tájegységenként, sőt gyakran falun belül is eltértek egymástól. Cserébe általában almát, diót, perecet, kalácsot kaptak.

Betlehemezés

A karácsonyi ünnepkör egyik legnépszerűbb többszereplős misztérium-, illetve pásztorjátéka. Változatai szintén változóak voltak tájegységenként. A betlehemes jelenetek: a háromkirály jelenet, a szálláskeresés, a Heródes- játék, bölcsőjárás. Szereplői a Szűz Mária, Szent József, a kis Jézus, pásztorok, a három király, angyalok. Az Alföldön még megjelenik a szereplőként Heródes, valamint betyárok, és huszárok. A betlehemezés egyik sajátos típusa a bábtáncoltató betlehemezés, ahol a magukkal vitt betlehem belsejében bábjátékkal elevenítik fel a Bibliai történetet.

Regelés, regölés

Szent István napjához kapcsolódik ez az egyik legnagyobb múltú szokás. Östörténészek szerint a reg szó visszautal a régi magyarok sámánjaira, varázslóira, éneke talán sámánének lehetett. A középkorban is felmerült a regös szó, ami valószínűleg a királyi, főúri mulattató személyét jelentette. A szokást Dunántúlon és Székelyföld egyes részein ismerték a legtovább. A regelés úgy zajlott, hogy a gyerekek és a fiatal legények állatbőrbe öltözve, láncos botokkal és köcsögdudával nagy zajt csapva sorra járták a falu házait. Mielőtt betértek volna valahová engedélyt kértek a bemenetelre:

„Megjöttünk Szent István szolgálói, hideg, havas országból, elfagyott kinek a füle, kinek a lába, a kentek adományából akarjuk meggyógyítani. Mondjuk-e vagy nyomjuk?”²⁶ Ha a mondásra engedélyt kaptak, bemehettek. Ezután énekeltek, jókívánásokat mondtak, és összeregölték a párokat. Ez azt jelentette, hogy a dalaikba befoglalták azt a fiút és lányt, aki szerintük a következő farsang idején össze fog házasodni. Ezután általában berontott egy bikaalak, aki ijesztgette a gyerekeket és a lányokat. Majd kérték az adományt, és elköszöntek.

²⁶ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 620-622.

János napi köszöntő

A névnapköszöntők a 18. század második felében terjedtek el a parasztság körében. Ezek közül a legjelentősebbek az István és a János napi köszöntés. János napja, a borszentelés napja is volt. A szent bornak mágikus erőt tulajdonítottak. Beteg embert és állatokat gyógyítottak vele.

Aprószentek napi vesszőzés

A Krisztusért mártírhalált halt betlehemi kisbabák emlékűnepe. Már a 15. századtól maradtak fent források a vesszőzésről. Az egyház pedig a 16. században említi a vessző megszentelését. Úgy tartották, hogy valakit megcsapkodnak a megszentelt vesszővel, akkor nem lesz beteg. Vesszőzni fiúgyermek, legények vagy pásztorok jártak. Mondókák kíséretében megütögették a háziakat. Főként a lányokat, asszonyokat, gyerekeket. Borsodban átküldték a gyermekeket a szomszédba, hogy hozzanak át valamit és ott megvesszőzték őket. Vagy a gyermek vesszőzte meg az ottaniakat.

Szilveszteri zajcsapás

Szent Szilveszter pápa napja, a naptári év utolsó napja. A szilveszteri hagyományok, babonák célja, hogy az újesztendőben is egészségesek legyenek mind az emberek, mind az állatok és a termény is bőséges legyen. A szilveszteri zajcsapásnak különösen fontos szerepe volt ebben. Kongatással, ostorcsapkodással, harangozással búcsúztatták el az óesztendőt és léptek át az újévbe. A zajcsapáshoz tartozott a gulyahajtás szokása is. A zajkeltők engedélyt kértek a háziaktól, hogy szabad-e zajt csapni. Miután engedélyt kaptak, énekeltek, majd nagy zajt csaptak. A hiedelem szerint a zajtól felébrednek az állatok, a másik oldalukra fordulnak, amitől egészségesek és termékenyek lesznek. Köszönetképp a háziak kaláccsal és pénzzel kínálták a vendégeket.

Időponthoz nem köthető szokások

A szakirodalom ide sorolja a tavaszi határjárást, a házépítést, az elsőáldozást, bérnélást, a konfirmálást, valamint a határszentelés szokását.

A munka szokásai

A paraszti társadalom megélhetése mindig a termés mennyiségétől függött. Ha nem volt gabona, nem volt kenyér, nem volt mit az állatoknak adni, így hús se volt. A munka megindulásához több hiedelemmel átszótt szokás kapcsolódott, mellyel az akarták

biztosítani, hogy a munka sikeres legyen. A munka végeztével már a felszabadult ünneplésé volt a főszerep. Csupán a legfontosabb, és mindenhol megjelenő szokásokat ismertetem.

Vetés

Tavasszal az első szekeret, ami a földekre ment lelocsolták, a földön pedig az első barázdába tojást szántottak. Ahogy a húsvétnál, itt is megjelenik a víz és a tojás, mint termékenységvarázslási szimbólum. Emellett azért az egyházi szokás sem maradt el. Mielőtt nekiálltak a vetésnek imádkoztak, és Isten áldását kérték.²⁷

Aratás

Az aratás befejezése örömnappal számított. Különösebb ünneplésre csak akkor került sor, ha a munkát kölcsönös segítséggel végezték, és a módosabb gazdánál, akik úgynevezett részes aratókat dolgoztattak. Az aratás befejezésekor néhány szálát a földön hagytak, hogy a vihar a következő évben ne tegyen kárt a vetésben, más területeken pedig úgy mondták, hogy a madaraknak és a szegényeknek hagyták meg. Néhol szalmából vagy a kalászból díszet, koszorút készítettek, amit zenészek kíséretében elvittek a gazdának. Itt a gazdaasszony vizet hintett rá, hogy a következő évi gabona is egészséges legyen, majd a mestergerendára akasztották, és alatta ettek. Ezután reggelig mulattak az aratóbálon.²⁸

Kukoricafosztás

Régen a csuhéval együtt szedték le a kukoricát, amit otthon szedtek ki a csuhéból, mert abban nem állt volna el. Ez nagy munka volt, ezért rokonokat és barátokat hívtak segítségül, akik szívesen mentek, mert ezek az alkalmak mindig teret adtak a beszélgetéseknek, viccelődéseknek. A fosztáshoz is sok hagyomány, szokás kapcsolódik. Ilyen volt, például ha valaki piros csövet talált, ami azt jelentette, hogy az illető a következő évben megházasodik. Ezt fel is akasztották az ajtó mellé, jelezvén, hogy eladósorban lévő leány van a házban. Kukoricafosztáskor ritkán maradt el a maskarázás, amikor a legények fehér lepedőbe bújva, álarcokban ijesztgették a

²⁷ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 626.

²⁸ Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. p. 200-202.

lányokat. A munka végén a házigazda megvendégelte a segítőköt és mulatoztak, de nem sokáig, mert másnap újra menni kellett dolgozni.²⁹

Tollfosztás

A leányok egyik téli társasági munkája, amely vagy bérelt háznál vagy egyikük házánál zajlott. Mint a legtöbb közös munka, így ez is beszélgetés, szórakozás alkalmát jelentette, ahol sok szép nóta is keletkezett. A legények is előszeretettel látogatták meg a lányokat, hogy megvicceljék és szórakoztassák őket. Utolsó napra igyekeztek úgy alakítani, hogy csak kevés toll maradjon, és miután befejezték a munkát, tollfosztó bált tartottak a háznál.³⁰

Szüret

A szüret ünnepi jellegére utal, hogy a 17-19. században ezeken a napokon szünetelt a tanítás, sőt még a bíróság is. Ahogy az aratáson, itt is segítettek egymásnak az emberek, aminek fejében elvihettek annyi szőlőt, amennyi a szedőedényükbe belefért, valamit számíthattak a viszont segítségre is. Mikor már mindenhol befejeződött a szüret, nagy felvonulásokat szerveztek. Bortermelő falvainkban, városainkban mai napig is létező szokás. Minden szüreti felvonuláson megtaláljuk a következő szereplőket: Lovasok, kisbíró, bíró és bíróné, cigány, szőlőcsósz, magyar ruhás lányok. A felvonulás után, estére bált rendeztek.³¹

²⁹ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 207-208.

³⁰ Boross Marietta, Karácsony Zoltán, Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. p. 211.

³¹ Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. p. 217-218.

III. A Pogányvölgyi kistérség

Somogy a Balaton és a Dráva között elterülő dombvidék, mely jellegzetes kisebb tájakra oszlik. A Kapos vonalától délre fekszik Belső-Somogy. Külső-Somogy pedig Somogynak az ország felé eső, Kaposvártól és a Kapos völgyének vonalától északra fekvő, a Balatonig terjedő, erősen tagolt dombvidéki területe. A honfoglalás óta magyar lakta terület. Az itt élők nagyon gazdag népművészeti, népmesei és hiedelemvilági hagyományokkal rendelkeznek.³²

Somogy megye értékes történelmi emlékekkel és hangulatos természeti környezettel csalogató tája a Pogány völgye. A vidék honfoglalás kori urára, a Szent Istvánnal hadakozó Koppány vezérre emlékezve kapta nevét, akinek Somogyváron állt a földvére. A történelmi események emlékét számos épen maradt, vagy romjaiban is csodálatra méltó román kori templom és kápolna, 18-19. századi kastély őrzi. A térségben élő népművészek (fazekasok, fafaragók, hímzők) munkáit évente sok ezer látogató csodálja meg. A pogányvölgyi kistérséghez 10 település tartozik: Buzsák, Gyugy, Hács, Kisberény, Lengyeltóti, Öreglak, Pamuk, Somogyvamos, Somogyvár, Szőlőgyörök.³³ E tíz településből dolgozatomban lakóhelyem Lengyeltóti, valamint a közeli Gyugy, és Szőlőgyörök népi hagyományait és szokásvilágát mutatom be.

³² Kiszely István: A magyarság embertana. Bp.: Magyar Ház könyvek, 2007. p. 417-418.

³³ <URL: <http://www.poganyvolgy.hu> 2010.04. 10.

*„Gyönyörű táj, úgy őrööm arcodat,
 Mint élő képet béna foglalat”³⁴*

Lengyeltóti

A honfoglalás korában avar és szláv népesség lakta ezt a területet. Első fennmaradt emlék a település történetében egy XI. századi okleveles említés, melyben Villa-Tout-ként nevezik. Temploma Árpádkori, már többször átépítették. István király és utódai szláv katonákat vezényeltek ide, a település neve is ezt őrzi. A Lengyel előtag, pedig az itt élő Lengyel családra utal, a település az ő családjuk birtoka volt a középkorban. A család leszármazottja Tóthi Móricznak, amellet, hogy a honfoglaló Pok nemzetség sarja, nagy segítője volt IV. Béla királyunknak mind a tatárok elleni harcban, mind országépítő munkájában. A hódoltság idején szlávok, majd a XIX. század elején németek telepedtek Lengyeltótiba. A Lengyeleket követően Fechtig-család, majd a Zichyek voltak a település földesurai. 1871-ben Lengyeltóti polgárosodott járási székhely lett, egészen 1950-ig, amikor ugyanis áthelyezték Fonyódra, majd ezután Marcaliba. A járási székhely rangnak köszönhetően a település virágzásnak indult. Főszolgabírói hivatal, járásbíróóság, telekkönyvi hivatal, adóhivatal, körjegyzőség, csendőrség, posta és távíróhivatal lett, egyesületek létesültek, orvosok, gyógyszerészek, ügyvédek, kereskedők, nagy számban iparosok telepedtek meg.³⁵

A település egyik büszkesége, Fodor András író, költő, bár nem élt sok ideig Lengyeltótiban, mindig is otthonának tekintette e helyet, hitvesét is itt ismerte meg, aki Lengyeltóti származású lány volt. Egy darabig itt élt Fodor, majd Fonyódra költöztek, de rengeteg műve szól a településről (például Táj, Nádak viharban).

Lengyeltóti népszokásai, hagyományai

Az XIX. század végén még több néphagyomány jellegű szokás fellelhető volt, melynek létrehozója és fenntartója a parasztság volt. Lengyeltóti és a környékbeli falvak hagyományait sokban színesítette az idetelepült délszláv és sváb lakosság kultúrájának beépülése. Így a környék szokásvilágát vizsgálva tudni kell, hogy több nemzet egybeolvadt szokásvilágát ismerhetjük meg, melyből kiválasztani az etnikumok jellegzetességeit néprajztudósok számára is nehéz feladat.

³⁴ Fodor András: Táj In.: Tóth Sándor (szerk.): Csalogányok völgye, Tanulmányok Lengyeltótiról. Lengyeltóti Város Önkormányzata, 2000. p. 274.

³⁵ >URL: <http://www.poganyvolgy.hu/menu.cgi?menu1=4&menu2=2010.04.10>.

Lengyeltóti és környékének szokásai nagyjából azonosak. Eltérést inkább abban láthatunk, hogy a nép polgárosodásával gyengült a hagyományok ereje a vizsgált területeken. Ez a folyamat Lengyeltótira volt a leginkább jellemző.

Az emberi élet szokásai, hagyományai közül a lakodalom volt a legjellegzetesebb.

Lakodalom Lengyeltótiban

A párválasztásban döntő szerepet játszottak a szülők. Ha nekik nem tetszett gyermekük választottja, akkor a frigy nem jöhetett létre köztük. A döntésben a legfontosabb szerepet a vagyon játszotta, például egy cselédlány nem mehetett hozzá egy gazdag paraszt fiához, társadalmilag nem egy szinten voltak. De még egy kasztrendszeren belül is nagyon megnézték ki kerül a családba. Ez alól az uradalmi cselédség volt a kivétel, mivel nekik nem volt vagyonuk. Így náluk az emberi tulajdonságok, mint a becsületesség volt a fontos. Ha a szülők nem ismerték egymást, akkor általában úgy intézték, hogy vásárok alkalmával találkozzanak, ahol alkalmuk nyílt rá, hogy megbeszéljék, mi legyen a fiatalok sorsa. Ha szimpatikusak voltak egymásnak, akkor sort kerítettek a kézfogó megtartására. A kézfogót általában szombat este tartották, lefolyása egyező volt az országos szokással. Miután a kézfogó sikeresen lezajlott, a pár elment a kántorhoz, úgynevezett hirdetőt íratni, majd ezzel a plébánoshoz. Miután a plébános három egymást követő vasárnap kihirdette a jegyespár közelgő esküvőjét, valamelyik keddi vagy csütörtöki napon megtartották az esküvőt.

A lakodalom reggelén a vőfélyek és a vőlegény, zenészek kíséretében elmegy a menyasszonyi házhoz, hogy együtt elinduljanak a templomba, az esketésre. A menetet harangszó kíséri, jelezvén, hogy nemsokára kezdődik a szertartás. Ekkor a menethez csatlakoznak a rokonok, barátok, akik egyenként odamennek a párhoz, és szalagokat kötöznek a kezükre. Így mire a templomba érnek, telis tele vannak díszes szalagokkal. A szertartás után elmennek a keresztszülők házához, hogy elvigyék az ő ajándékukat, a lakodalmas házhoz. Ez az ajándék volt a legfontosabb, amit az ifjú pár kapott, hisz a keresztszülő volt a második szülő. Az ajándék állt gyertyákból, süteményből, szalaggal feldíszített lakodalmi fácskából, ami egy étellel megrakott kosárba volt állítva, valamint ágyneműből. Miután megérkeztek a lakodalom helyszínére, megkezdődött a mulatság.³⁶ A lakodalmi szokások némileg eltérnek az országosan leírtaktól. A három jellemző mozzanatból (fektetés, kontyolás, menyecsketánc) itt a menyecsketánc volt ismert. És

³⁶ Csáky Elek: Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzi viszonyai. In.: Ethnographia, 1895. 6. évf. I.sz. 227-229. p.

ezen kívül érdemes megemlíteni még két szokást, a kásapénz szedést és a dusozást. Csáky Elek 1897-ben jegyezte fel ezt a két szokást: „A kása feladásakor az egyik szakácsnének bekötözött kezében nagy merítő kanál van, míg a vőfély meszelőt tart a kezében. Kását csak az kap, a ki a megsebesült (!) szakácsnének kanalába pénzt dob s a ki vonakodik annak a meszelővel végigsimogatják ábrázatját. – Sok egyéb bohókás jelenetek fűszerezik a víg lakomát, melynek végeztén egy tányérra két pohár tétetik, a vőfély bort önt a poharakba, a cigány pedig rázendíti a tust. Az egyik poharat a vőfély, vagy ha páros személyek ülnek egymás mellett, a poharakat a férfi és nő kezébe fogja s kedvelt nótájuknak muzsikálása mellett pohárral lejtik a taktust; kiüríteni pedig csak úgy szabad, ha a tányérra néhány krajczárt tett az illető, a kinek a tus szólt.”³⁷

Bár a menyecske tánc más területeken is jelen volt a lakodalmakban, mégis vannak eltérések. A menyasszony éjfél előtt csendesen eltűnt a vendégek közül és átöltözött egy szolidabb ruhába, ez volt a menyecske ruha, a vőlegény pedig három szál gyertyát és egy tányért vett a kezébe. Így tértek vissza a lakodalmi vendégekhez. Mikor odaértek, a zene elhallgatott, a vőfély rövid versikével felvezette őket és elkezdődött a menyecske tánc.

A nép sokszor hajnalig mulatott, és még olyan is előfordult, hogy ha valaki hazament, azért elmentek és láncsal vagy kötéllel megkötözve visszavitték a lakodalomba.³⁸

(1. kép)

Kommendálás (ajánlás)

Lengyeltóiban is ismerték ezt a fogalmat. Ha egy leány vagy legény nem talált magának megfelelő korban párt, azt a szülők általában szégyellték, és mindent elkövettek, hogy megházasítsák gyermeküket. Erre általában külső segítséget kértek olyan asszonyoktól, akik ebben különösen jók voltak. A commendálás során ezek a segítők igyekeztek a leányt vagy legényt dicsérni, hogy az könnyebben találjon párt magának. A segítség nem ingyen volt, bizonyos esetekben akár még egy tehenet is kapott a segítőt, ami akkoriban nagy értéknek számított. Ezen dolgot a szülők igyekeztek titokban tartani, de általában nem szokott sikerülni.³⁹

³⁷Csáky Elek: Adalékok Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzához. In.: Ethnographia, 1897. 8. évf. 3. sz. p. 443.

³⁸Csáky Elek: Adalékok Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzához. In.: Ethnographia, 1897. 8. évf. 3. sz. p. 443.

³⁹Tóth Sándor (szerk.): Csalogányok völgye, Tanulmányok Lengyeltótiról. Lengyeltóti Város Önkormányzata 2000. p. 581.

A naptári év szokásai

Azon népszokások, hagyományok közül melyeket az országos leírásban említettem a legtöbb, a településen is megtalálható volt.

Újév napján eljártak egymáshoz köszönteni, elmondták köszöntő szövegüket, melyből Szován József interjúalanyom így idézett: „Kicsi szívem, kicsi szám, boldog újévet kíván”⁴⁰ Ezen a napon a kéményseprők is útra keltek, hogy szerencsét vigyenek a házhoz. Már újév hajnalán elindultak és vittek minden házhoz falinaptárt is. Újév napján nem ettek szárnyas húst, mert az elkaparta volna a szerencsét.⁴¹

A farsangi időszakban, főként az utolsó héten, a településen nagy élet volt. A fiatalok, de sokszor a felnőttek, idősek is beöltöztek maszkába és úgy jártak házról házra rokonokhoz, barátokhoz.

Húshagyó kedden álesküvői menetet is tartottak, a menet közben bementek az ismerős házakhoz, hogy elhívják a családokat az esti bálba. A település több közössége is tartott színvonalas bálokat ebben az időszakban. Rendezett az iparoskör, a gazdakör és különböző egyesületek, voltak cigánybálok is. A bálok jelmezbálok voltak, de volt olyan, amelyre estélyibe illett menni, feltehetőleg ilyen bált inkább a módosabb réteg szórakozására tartottak. Húshagyó kedden befejeződött a mulatozás, mivel hamvazószerdával megkezdődött a böjti időszak.⁴²

Húsvétkor az ajándékozás és a locsolás itt is jellemző volt, általában ismerősökhöz mentek a legények.

Május elsejére virradóra a Lengyeltóti lányok udvarában is megjelentek a májusfák. Előtte este a legények 8-10-en összefogva elmentek a közeli hegybe, Sandiba, és kivágták a fákat. Ezután vagy lovas kocsival, vagy vállon vitték a lányos házhoz. Május végén volt a májusfa-kitáncolás, melyre összegyűltek a fiatalok. A lány, akinek májusfát állítottak vendégül látta a legényeket, ők pedig a zenészeket állták.⁴³

A pünkösd után Szentháromság vasárnapja következik, majd az azt követő csütörtökön Úrnapja van. Ezen a napon mindenütt körmeneteket tartottak, ahol mindenki megjelent, még a pásztorok is.⁴⁴ Lengyeltótiban a templomdombtól, egészen a városközpontig tartott a körmenet, melyek mentén díszes sátrakat állítottak fel.

⁴⁰ Adatközlő: Szován József, Lengyeltóti 2010. 03. 05.

⁴¹ Szendrey Zsigmond: Tiltott és előírt ételek a magyar népszokásban. In.: Ethnographia, 1932. 63. évf. 2. sz. p. 16.

⁴² Adatközlő, Gábrriel Szilvia, Lengyeltóti 2010. 03. 13.

⁴³ Adatközlő Szován József, Lengyeltóti 2010. 03. 05.

⁴⁴ Király Lajos: Somogyi népszokások I.: a kalendáriumi jeles napok és a falusi társas munkavégzés szokásai. Kaposvár: Kaposvári Egyetem, 2002. p. 94-95.

A Luca napi kotyolás itt is meg volt tartva, a legények méterfákkal jártak a házakhoz, hogy előadják sokszor pikáns versikéjüket.

„Jó reggel a Lucának,
 Gyere pajtás menjünk el,
 Mennyországot nyerjük el.
 Kity-koty kity-koty majd hajnal lesz,
 Majd meg virrad, majd reggel lesz
 Galagonya kettő, nekem is van kettő.
 Kettő a golyója harmadik a tolója.”⁴⁵

Ha valakire haragudtak, akkor azt mondták neki, hogy „Kendteknek annyi csirkéje legyen, mint égen a fűszál, földön a csillag!” A háziak sokszor észre se vették ezt, mert a kotyolók igyekeztek gyorsan mondani.⁴⁶

A karácsonyi ünnepkör ünnepei közül, Lengyeltóiban kiemelendő, a Bábáncoltató betlehemjárás, mely szokást 1925-ben jegyezték fel. A feljegyzés szerint az 1920-as években elterjedt szokás volt egész Somogyban. A faragott bábok nemzedékről-nemzedékre szálltak, így már akkor réginek számítottak. A legöregebb báb a magyar paraszt volt, ami feltehetőleg 1870-es években készült. Legfontosabb kellékük maga a betlehem volt, amely egy deszkából készült láda volt, templomnak elkészítve. A betlehemet hat legény vitte házról-házra. Két legény angyalnak, három pedig pásztornak volt öltözve. A hatodik legény szakadt ruhában volt, ő volt, aki bejelentette őket, ha egy házhoz odaértek. Mielőtt bementek egy házhoz, meggyújtották az istálló elé rakott gyertyákat. Bent pedig előadták műsorukat, melynek végeztével énekszó kíséretében kimentek a házból és eloltották a gyertyákat.⁴⁷

Az aprószentek napi korbácsolásról csupán említést tettek, feltehetőleg nem volt nagy jelentősége e szokásnak életükben.

A munka ünnepei

Aratáskor végző bálokat, ünnepségeket tartottak. Felvonulást Péter, Pál napján (június 29.) rendeztek, a régi tenispályán. Tábori oltárt készítettek, és misét tartottak. Az aratás végén az utolsó sor búzát leőrölték a malomban, majd kis házi kenyereket sütöttek belőlük az ünnepségre, majd a tábori misén a plébános megszentelte. A felvonulásra

⁴⁵ Adatközlő, Szován József, Lengyeltóti 2010. 03. 05.

⁴⁶ Adatközlő, Gábrriel Szilvia, Lengyeltóti 2010. 03. 13.

⁴⁷ Közli: T. I.: Néphagyománygyűjtés. Bábáncoltató „betlehem” Somogy-megyében. In.: Ethnographia, 1926. 37. évf. sz. p. 40-44.

készítettek búzakoszorút, melyet nemzetiszínű szalaggal átkötve mutattak be, majd a koszorú utána egy évig a községház termében volt. Őket követte három lovas, amelyek közül egy a kispapárt zászlaját, kettő pedig egy-egy magyar zászlót tartott a kezében. A lányok magyar ruhában, pártában, a legények pedig bő gatyában, vagy fekete nadrágban, fehér ingben és fekete mellényben vonultak. Utánuk három lány díszes ruhában párnán vitte a megszentelt kenyeret, a bort és a harmadikon egy imakönyvet, a bort, búzát, békességet jelképezőre. Majd őket követték munkások, diákok, az aratók. Hatvan arató is megjelent, 20 férfi szalagozott kaszával, majd 20 marokszedő nő, kezükben a búzával, szalaggal és pipaccsal feldíszített sarló, majd 20 kévekötő. Utánuk ment még két vízfordó lány feldíszített kannával. Őket követte az aratógazda díszes ruhában, majd a csikóslegények és a meseautó. Egy hintót díszítettek fel úgy, mintha egy autó lenne, benne pedig nagyságának öltözött lányok ültek. Aztán két kocsijött, amire kéveket raktak fel, és mindegyiken ült egy fiú és egy lány. Őket követték a cigánycsaládok, az ő kocsijuk rúdjaire lyukas fazekakat akasztgattak fel. Ők zárták felvonulást. Miután végigmentek a falun, lementek a futballpályára, ahol a főbíró és főjegyző várta felvonuló sereget. Itt ünnepélyes keretek közt átadták a főjegyzőnek a búzakoszorút, és a kenyeret. Köszöntötték a népet, majd a főjegyző megszegte a kenyereket és mindenkinek adott egy falatot belőle. Ezután reggelig tartó bál következett.⁴⁸ (2. kép)

A tollfosztásra és a kukoricafosztásra az emberek összejöttek, segítettek egymásnak, majd a munka végeztével mulatoztak. Szerették az ilyen összejöveteleket, mert jókat beszélgettek viccelődtek, főleg a legények, így a munka is könnyebben ment.

Szüreti felvonulás Lengyeltótiiban is volt, de azon már kevesebben vettek részt. Az állandó szereplők itt is megvoltak, mint a bíró, bíróné, a csósz, tarka ruhás lányok. A felvonulás után bált tartottak. (4. kép)

Ezen szokások azonban hamar eltűntek a már említett polgárosodás miatt. A település régebben próbálkozott a szüreti felvonulás újbóli megrendezésével, de elmondásuk szerint nem nagy sikerrel. Azóta inkább új rendezvények, szokások beépítésével foglalkoznak.

⁴⁸ Adatközlő, Gábrriel Szilvia, Lengyeltóti 2010. 03. 13.

*„A gyugyi búcsúkra ünneplő ruhában
 Több száz ember jön el az év májusában.
 Ősi templomunkhoz zárandokként jönnek
 Kérni a jó Istent segítsen meg minket.”⁴⁹*

Gyugy

A település a Pusztácskai dombtetőn keletkezett 1236-ban. Ám az 1580-as években feltehetőleg elpusztult a falu, csupán két ház maradt fenn, így a lakosság pótlására 1695-ben 26 szláv és 20 szlovák családot telepítettek ide, ami a falu nevében is megmutatkozott, ugyanis ettől kezdve Totgyugyként említik a községet. 1925-ben egy tűzvész két ház kivételével, egész falut elpusztította, így ezután újabb építkezésekbe kezdett a lakosság. Közvetlen a falu mellett volt a Niczky és a Kacskovics család majorja. A falu legszebb épülete volt a Kacskovics kastély, ami 1865-ben épült, és a felszabadulásig (1945) Nádasdy Kálmán tulajdonában volt, aki 1932-ben nősült a Kacskovics családba. A Kacskovics család ekkora teljesen tönkrement, ám Nádasdy Kálmánnak sikerült megmentenie és felvirágoztatnia a majort. Sajnos mára már nagyon rossz állapotban van. (5. kép)

A folyamatos betelepülések a szlávokat elmagyarosították, ennek következményeként 1909-ben a község elhagyta a Tot előnevet és ismét Gyugy lett. A gyugy név diót jelentett régen. A község címerében ma is megtalálható.⁵⁰

Népszokások, hagyományok

Az emberi élethez fűződő szokások, a naptári évek ünnepei, valamint a munka ünnepei Gyugyon is megvoltak. Ha gyermekáldás volt a háznál, akkor a komaasszony egy héten át, minden nap ételt vitt a pihenő asszonynak és segítette, amíg nem tudott felállni. Ezt az ételvivést többféleképpen is nevezték, ismert volt komatál, paszit, paszita, komaebéd megnevezés is.⁵¹

Leánykérésnél a násznagyok alkudozásai akár egész késő éjjelig is kitartottak, hiszen amíg nem állapodtak meg a kelengyepénz mennyiségén, nem dőlt el, lesz-e házasság. A lakodalmi szokások közül Preit Lászlóné, a cipőlopásra, és a menyecsketánra emlékszik: „Akkor úgy volt, hogy a menyasszonynak ellopták a cipőjét az asztal alól.

⁴⁹ Jelenka György: Isten hozta Gyugyra búcsúra

⁵⁰ Látrányi Gyula (szerk.): Gyugy község monográfiája. Rippl-Rónai Múzeum adattára NA-142 p. 6-8.

⁵¹ Kapitány Orsolya – Imrő Judit (szerk.): Népművészeti örökségünk, Somogy megye népművészete. Kaposvár: Somogy megyei múzeumok igazgatósága, 2001. p. 425-426. p.

Amikor ellopták a cipőt, akkor mondták, hogy kéri ki a menyasszonyt táncolni – vacsora után – hát hogyan menjen, mikor nincsen cipője. Azt mondták, meglesz a cipője, ha a lánynak a násznagya kiváltja. Amikor visszakapta akkor tudott táncolni, és elkezdődött a menyecsketánc.”⁵² (6., 7. kép)

Ha valaki elhunyt a házban ravatalozták fel és az akkori szokások szerint búcsúztatták. „Idősebb asszonyok szoktak oda menni, virrasztani. Az azt jelenti, hogy imádkoztak felette. Az udvaron volt felravatalozva, onnan vitték ki a temetőbe. Abba az időben nem volt még külön temetkezési vállalat, a szomszédokat és az ismerősöket hívták meg kivinni a halottat, leengedni a sírba.”⁵³

A naptári év ünnepei közül ismerték az újévi köszöntéseket, a fiatal legények, fiúk mentek, hogy szerencsét hozzanak a házhoz. Köszönetképp pénzzel, pálinkával fogadták őket.

Farsangkor, mint sok helyen, így Gyugyon is bálakat rendeztek, melyek zártkörű mulatságok voltak. Ennek egyik oka feltehetőleg az volt, hogy annakidején a gyugyi és a szőlősgyöröki emberek gyakran összeverekedtek a bálokban.

A húsvéti locsolás Gyugyon nem igazán volt jellemző, néhány gyermek járt, de ők is csupán ismerősökhöz.

Ahogy Lengyeltóiban és Szőlősgyörökben, így Gyugyon is volt Úrnapján körmenet, amit tábori misével kezdtek. „A templom környékére sátrat csináltak zöldből és kidíszítették virágokkal. Oda tettek egy kis asztalt és oda tettek Mária képet. Csináltak több helyen itt ahol volt a tűzoltószertár, a templomnál, de grófi kastélyhoz is elmentek”⁵⁴

Akinek volt udvarlója, annak a legények összefogva május elsejére reggelre, májusfát állítottak az udvarába. Kötöttek rá üvegeket, díszeket, majd május végén, úgynevezett májusfa kivételkor, ünnepség keretében kidöntötték.

A betlehemjárásra egyik interjúalanyom sem emlékezett, hogy lett volna, ám a kotyolásra igen. „Hajnalba felkeltek a legények, aztán még a család majdnem az ágyba volt, kopogtak. Víttek egy darab fát aztán mondták, hogy „Jó reggel a Lucának, ... - mondtak mondókát.”⁵⁵

⁵² Adatközlő, Preit Lászlóné, Gyugy 2010. 04. 17.

⁵³ Adatközlő, Szentgróti László, Gyugy 2010. 04. 10.

⁵⁴ Adatközlő, Preit Lászlóné, Gyugy 2010. 04. 17.

⁵⁵ Adatközlő, Preit Lászlóné, Gyugy 2010. 04. 17.

Aprószentekkor a férfiak korbácsot készítettek fűzfaágból, és felkeresték a lányos házakat, hogy megkorbácsolják a lányokat, asszonyokat, persze csak jelképesen, hogy ne legyenek betegek.

A szilveszteri zajcsapáskor a kanászok és a gulyások, kivonultak, és míg a gulyás ostorral csapkodott, a kanászok csengettyűiket rázták. Így köszöntötték az újévet.

A munka ünnepei közül a tollfosztás, az aratás és szüret utáni bál, valamint a kukoricafosztás volt jelen. A tollfosztáson az asszonyok, lányok dolgoztak, közben pedig a gyermekeknek régi rémtörténeteket meséltek, a férfiak pedig kártyáztak. A munka végétével süteményt, pogácsát és pattogatott kukoricát szolgáltak fel, úgynevezett bagó vacsorákat tartottak.

Aratás és szüret után bált tartottak, felvonulást nem.

2000-ben állami segítséggel helyreállították Árpád kori templomukat, mely műemlékké lett nyilvánítva, köré díszparkot és kiránduló helyet építettek. (8. kép) A településen 1999-óta aktívan működik egy egyesület, melynek célja a falu szépítése, melyre neve is utal: „Legyen szebb a mi falunk Egyesület”. Az egyesület létrejöttében nagy szerepe volt Gyugy község polgármesterének, Jelenka Györgynek. Ő volt az, aki 1998 végén felkérte Tóthné Szabó Erikát, hogy hozzanak létre egy egyesületet.

Elnöke Tóthné Szabó Erika, akivel interjút készítettem, hogy megismerjem az egyesület működését, és hogy megalakulásuk óta milyen célokat értek el a település életében. Az egyesület létrejötte azért is volt fontos, mert így pályázhattak különböző faluszépítő pályázatokra, melyeket általában sikeresen meg is kaptak. Az első ilyen pályázatuk, amit sikeresen véghez is vittek, az a helyi bánya rekultivációja volt, erre 1 millió forint támogatást kaptak. Ennek köszönhetően jött létre a játszótér, mely kiváló helye lett a fiataloknak a szórakozásra, együttlétre. Ezután jött a focipálya, majd egy óriási munka következett, a templom felújítása. Régészek és a műemlékvédelem munkatársai évekig dolgoztak azon, hogy a templom eredeti formáját visszaállítsák, ami sikerült is, 2000-re. Mellette található a temető, melyet a helyiek „Örökkévalóság Parkjának” neveztek el. Hangulata az idelátogatókat megérintette, kifejezett kérésre messzi földről temetkeznek ide, még templomos lovagok is. (9. kép)

A régi időkben Gyugy híres búcsújáró hely volt, ám az évek alatt ez a szokás megszűnt. Az egyesület és a polgármester azonban úgy gondolta, hogy a templomuk felújításával ezen hagyomány is újraéleszthető, így a templom átadásával egybekötve megtartották a búcsút is, „Megyünk Gyugyra Búcsúra!” elnevezéssel. Ennek a címnek története, hogy régen szájhagyomány útján terjedt ez a mondás. Még olyanok is használták, akik

feltehetőleg azt sem tudták, hogy hol van Gyugy vagy egyáltalán létezik-e. A 2000-es búcsú és a templomátadás nagy esemény volt a településen. Rengeteg embert vonzott oda ez a jeles esemény, politikai és egyházi méltóságok is tiszteletüket tették ekkor Gyugyon. A „Megyünk Gyugyra búcsúra” rendezvény, azóta is minden évben megrendezésre kerül, húsvét után negyven nappal, ahogy az régen is volt. A programok színessége a település anyagi helyzetétől függő, így volt év mikor többnapos volt, volt év mikor csupán egy. Mivel ez egy valláshoz kapcsolódó esemény, így legfontosabb része minden alkalommal a mise. Ilyenkor a környékből jönnek a hívők, különböző egyházközségek a saját kis zászlójukkal, népviseletbe öltözve. Szoros kapcsolatot ápolnak testvértelepülésükkel, Muhi-val, minden évben ellátogatnak egymás rendezvényeire.

A falu régen híres volt virágos portáiról és köztereiről, így az egyesület csatlakozott a Virágos Somogyért mozgalomhoz, mellyen több díjat is elnyertek. Sajnos a kevés anyagi források miatt már ez megváltozott, de az egyesület igyekszik ezt fenntartani, több-kevesebb sikerrel.

A kérdésemre, hogy mennyire segítőkészek a lakosok sajnos azt a választ kaptam, hogy nem igazán. Elismerik az egyesület munkáját, de nehezen vagy egyáltalán nem lehet bevonni őket ezen munkálatokba, így minden az egyesület tagjainak, illetve a polgármester úr munkájának köszönhető. A faluban van egy másik, nem bejegyzett egyesület, mely nem nyitott az együttműködésre, így a település aktív lakossága mondhatni kettészakadt. Ez megnehezíti az egyesület munkáját.

Jelenleg egy LEADER-es pályázat eredményét várják, melyet ha megnyernek, lehetőség nyílik a búcsún kívül, két rendezvényt, megtartani. Idei terveik között szerepel egy betlehem megépítése, valamint egy szabadtéri adventi ünnepség. Terveznek még egy vallási konferenciát, illetve egy koncertet, melyet vagy a templomban vagy a pályán tartanának.

Az egyesület igyekszik a gyermekek számára is programot találni, így minden évben tartanak mikulás ünnepséget, melyre általában szponzori segítséget keresnek. A következő búcsún is szeretnének kedveskedni a gyerekeknek arcfestéssel, íjászattal, és egyéb gyermekprogramokkal.

Fontos megemlíteni, hogy nemrég nyertek egy pályázaton 16 millió forintot, melyből 21 stáció fog épülni a templom felé vezető úton, Magyarország nagyjairól. A munkálatok jelenleg is folynak. (10. kép)

Amit még a település hiányol, hogy nincs Gyugyra vezető kerékpárút, illetve a kultúrházuk is felújításra szorul, ez azért is lenne fontos, hogy legyen a fiataloknak egy klubhelyiség, ahol eltölthetik szabadidejüket. A jövőben is igyekeznek pénzügyi forrásokat találni ezen tervek megvalósítására.

„Összetartó a csapatunk, mert egy ilyen kicsi településen jutni egyről a kettőre egymás nélkül nem megy.”⁵⁶

---

⁵⁶ Adatközlő, Tóthné Szabó Erika, Gyugy 2010. 04. 20.

„Küldöm e levelet Somogy vármegyébe,
Somogy vármegyének kellős közepébe:
Vigyék el Györökbe, de nem a kántornak,
hanem a fiamnak: Gárdonyi Sándornak”⁵⁷

Szőlősgyörök

Nevének eredete a régmúlta nyúlik vissza. Györk-Körk avar gyűrűvár, földvár volt, azaz hozzátartozott az avarok gyűrűrendszerű földvár erődítményeihez. A Szöllös előnév az Árpádok idejéből maradt fenn, ahol királyi birtokként, szőlőtelepként említik, sőt az egyik itteni dűlőrész királyi diós, gyümölcsös volt. 1646-ban benősüléssel a pribéridi Jankovich család birtoka lett, akik 1945-ig a község uralkodói voltak. A település központjában található az 1820-ban épült Jankovich-kastély, egyedülálló arborétumával. A botanikus kert ritka, egzotikus fákból és cserjékből áll, mely hosszú ideig a környék leggazdagabb, gondozott parkja volt. Feltehetőleg már a 19. század eleje óta létezett.⁵⁸

A kastély 17 hektáros parkja mellett egy kiskastély is található, mely épületben jelenleg óvoda működik. A település 1778-ban kapott mezővárosi rangot, kiemelkedőek voltak állatvásárai és borászatai. A település neve szinte 100 évente változott. De a XIX. század első felében már mindenhol Györök néven emlegetik, majd a XIX. század második felében már általánosan használják a Szöllös előnevet is. Napjainkban, a helyesírás szabályai szerint Szőlősgyörök.⁵⁹

A település egyik büszkesége, hogy Gárdonyi Géza neves írónk, Szőlősgyörökben élte le gyermekkorát és ifjúságának egy részét, így kötődése-e tájhoz, több művében is megjelent (például a Doktor Gizella című novellája is Szőlősgyörökben játszódik). Gárdonyi édesanyja, Szőlősgyöröki származású volt. Gárdonyi 2 testvére is a Szőlősgyöröki temetőben nyugszik. Tanulmányai alatt, a nyarat mindig itt töltötte, és ezalatt aktív kulturális élet volt a faluban. Színdarabokat rendezett, dalárdát hozott létre, igyekezett megmozgatni a helyi fiatalságot. Ezután Karádon kapott segédtanítói állást, de ott 1882-ben lemondott és nagy reményekkel visszatért Szőlősgyörökbe. Ám itt is csalódnia kellett, mert sem a faluban, sem a környéken nem kapott állást. Ezt nagy kudarcnak élte meg, így elhagyta a környéket. 1897-ben letelepedett Egerben,

⁵⁷ Gárdonyi Géza: Levél fiamnak In.: Koltay Péter (kézirat): Szőlősgyörök község monográfiája. Szőlősgyörök, 1955-1956. oldalszám nélkül

⁵⁸ Koltay Péter (kézirat): A szőlősgyöröki természetvédelmi park múltja és jelene. (Jankovich-család egykori arborétuma.). Szőlősgyörök, 2008. p. 1.

⁵⁹ Koltay Péter (szerk.): Szőlősgyörök története. Százhalombatta: Partner Kiadó és Nyomda Kft. 1993. p. 26-28.

édesanyját is vitte magával. Gyermekei még sok nyarat töltöttek a szőlősgyőröki rokonoknál, erről árulkodik, Levél fiannak című költeménye is. Gárdonyi Géza dédunokája, Keller Péter sok időt tölt Szőlősgyőrökben, vidéki nyaralójában, mely nem messze van ősei régi otthonától.⁶⁰ (11., 12. kép)

Hagyományok, szokások

Adatközlőim elmondásai alapján megállapítható, hogy legfontosabb vonásaiban egyeztek az országos leírásokkal. Az emberi élethez fűződő szokásokban nem találtam eltérést. A naptári év ünnepeinél jelen volt az újévi kántálás. Farsangi bálakat rendeztek, de az alakoskodások feltehetőleg nem voltak. A húsvéti locsolás itt is jelen volt a hagyományok között, a legények járták a lányos házakat és elmondták versikéiket:

„Hiába bújtál el megtalállak mégis,

Szagos rózsavízzel meglocsollak én is.

Áldás szálljon a fejedre,

Hol a piros tojás hulljon a zsebembe.”⁶¹

Majd köszönetképp színes tojást kaptak.

A májusfa állítás is létező szokás volt a településen, udvarlási szokásként. Itt is titokban, éjszaka zajlott a faállítás, de azért illett előtte a ház urától engedélyt kérni.

Pünkösdkor, illetve Úrnapján (pünkösdvasárnap után két héttel) körmenet volt, melyen kimentek a mezőre és megszentelték a búzát.

Keller Ferencné emlékszik, hogy ezen a napon bált szoktak tartani, ritkábban színdarabokat is előadtak, de voltak estélyek is, amelyeket az akkori jegyző tartott a kultúrházban.

A karácsonyi ünnepkör ünnepei mind jelen voltak a település szokásai között. Gyermekkori emlékeikben még máig is él a mikulás nap, melyen ők is kaptak kisebb ajándékokat, főként csokit, gyümölcsöt például almát, mely Keller Ferencné szerint nagy kincs volt errefelé.

A Luca napi kotyolást is ismerték, a legények reggel járták a házakat nagy botokkal, hogy elmondhassák mondókájukat, mely sokszor pikáns részleteket is tartalmazott:

„Kity-koty, kity-koty, gelegonya kettő,

Bíró hátán teknő, ha leesik fedd föl!

Kentek lányának akkor csöcse legyen, mint a dori korsó!”⁶²

⁶⁰ Koltay Péter (kézirat): Szőlősgyőrök község monográfiája. Szőlősgyőrök, 1955-1956. oldalszám nélkül

⁶¹ Adatközlő, Székely Ilona, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.

A mondóka után leszórták a háziasszony fejét kukoricával, és megkapták a jutalmukat, pénzt, ételt, a nagyobbak már pálinkát vagy bort kaptak.

Betlehemjárás is volt, melyen pásztornak öltözött fiatal fiúk jártak házról házra egy ládával, melyben a kisjézus feküdt. Bent előadták betlehemes játékokat, majd diót, almát vagy pénzt kaptak és távoztak.

Aprószentek napján Szőlősgyőrökben is vesszöztek, illetve korbácsoltak. „Az ember nem igen mert kimenni az utcára, mert a fiúknak ott volt a kabát alatt a korbács. Aki arra járt az ütötték. „Beteg ne légy, egészséges legyél!” Volt, amelyik puhán, de amelyikbe már több volt a szesz az odacsapott.”⁶³

A leírtakból látható, hogy a karácsonyi ünnepkör hagyományait őrizte leginkább a falu. Szilveszterkor Szőlősgyőrökben is tartottak mulatságokat, leginkább batyus bálokat, a mulatság reggelig is eltartott.

Az aratás nagy munka volt, így mikor befejezték, nagy ünnepséget rendeztek, ez volt a végző.

A tollfosztáskor a lányoknak össze kellett gyűjteniük a stafírungot. A stafírun g az az ágynemű mennyiség volt, melyet házasság után a menyasszony magával vitt. Ez Szőlősgyőrökben két nagy dunna és hat vánkös volt. Ezekhez azonban meg kellett fosztani a tollat, hogy el tudják készíteni az ágyneműket. Lehetőleg libatollat használtak fel. A legények is megjelentek a tollfosztóban és ajándékként kenőtollakat fontak annak a lánynak, aki tetszett nekik. A munka befejeztét jelző ünnepséget itt is végzőnek hívták, mint az aratásnál. A végzőn rendszerint sós kiflit és pogácsát kínált a háziasszony a tollfosztóknak.⁶⁴

A kukoricafosztás is hasonlóan zajlott. Örültek, ha valaki piros kukoricacsövet talált, mert az azt jelentette, hogy férjhez fog menni: „Aki először piros csöt lel, lakodalma lesz az ősszel.”⁶⁵

Kiemelnék két olyan ünnepet, melyeknek leginkább kötődésük volt/van a település történetéhez. Az egyik ilyen ünnep a Kossuth vacsora, a másik pedig a szüreti felvonulás.

⁶² Adatközlő, Keller Ferencné, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.

⁶³ Adatközlő, Székely Ilona, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.

⁶⁴ Adatközlő, Székely Ilona, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.

⁶⁵ Adatközlő, Székely Ilona, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.

Szolösgyörök Múzeum
NA 1848-1849
Múzeumi adattár

Kossuth-vacsora

A 1848/49-es szabadságharc, Szölösgyörök történelmében is nyomot hagyott. Mikor Jellasics horvát bán csapatai átlépték a Drávát, útvonaluk Faluszemes felé tartott, így Szölösgyörököt is elérték 1848 őszén. Ekkor egy tiszt megfenyegette a község bíróját, Szárnyasi Istókot, hogy ha nem gyűjtik össze a megszabott élelmiszer mennyiséget időre, megtámadják a falut. A lakosság ismerte a sereg kegyetlenségét, így még gyorsan elrejtették élelmiszereiket és értékeiket a katonák elől. Az ország minden feléről jöttek a hírek Szölösgyörökbe, hogy a nép fellázadt, gerillatámadásokkal nyugtalanítják az osztrákokat. A község vezetői szervezni kezdték a népet, a nemzetőrök pedig parancsnokuktól, Nagy Istvántól, tanulták a fegyverforgatást. Szeptember 30-án lovas futár hozta a hírt, hogy Jellasics csapatai közelednek. Gyorsan értesítették a környező falvakat és nemzetőreit (Lengyeltóti, Fonyód, Orda, Csehi, Kislak, Látrány, Túr, Tab, Igal, Jád, Osztopán), hogy siessenek segítségükre. Néhány településről érkeztek is csapatok, érdekesség azonban, hogy Gyugy község elzárkózott a segítségnyújtástól, ennek oka feltehetően tót lakosságából származik. Az ütközet a Lengyeltótiba vezető út mellett zajlott, a magyar nemzetőrök, népfelkelők és parasztok teljes győzelmével. Kossuth Hírlapja és a Közlöny is tudósított az eseményekről.⁶⁶

Szölösgyörök büszkén emlékszik e napra a Kossuth-vacsorával, melyet már a kiegyezés éveitől minden évben megtartottak, kivéve a Rákosi korszak alatt (1950-1953). 1953-tól azonban újraéledt ez a hagyomány, és mai napig is megemlékeznek őseik hősi győzelméről. A múltban a Kossuth vacsorát a kaszinóban tartották, ahol csak kiváltságosok jelenhettek meg. Ám 1945 után ez megváltozott és már két vendéglőben is tartottak Kossuth vacsorát, ahol már eltűntek a társadalmi különbségek. Jelenleg a rendezvénynek vagy a helyi általános iskola vagy a művelődési ház ad helyet. A vacsorán Kossuth dalokat énekelnek, szavalnak gyermekek és felnőttek egyaránt. Dr. Koltay Péter a község díszpolgára pedig előadást tart Kossuth Lajos életéről. A rendezvény 2010-ben nem került megrendezésre, de a település művelődésszervezője már tervezi, hogy 2011-ben ismét létrejöhessen hagyományosabb keretek közt, felidézve a régi vacsorák hangulatát.

⁶⁶ Koltay Péter (szerk.): Szölösgyörök története Százhalombatta: Partner Kiadó és Nyomda Kft. 1993. p. 114-119.

Szüreti felvonulás

A település régi szőlőkultúrájára emlékeztet a szüreti felvonulás, és az azt követő mulatság, melyet feltehetően 1929 előtt is megrendeztek. Kezdetben a kaszinótól indultak, mivel művelődési házuk akkor még nem volt. 1938-ban önerőből Művelődési Házat építettek a helyiek, ezután már onnan indult a szüreti felvonulás, és ott tartották a mulatságot is.⁶⁷

A felvonulást korhű öltözetű lovas legények vezették, majd a kisbíró következett lóháton, oldalán kisdobbal humoros, verses hirdetményben hívta meg a lakosságot a bálba. A hirdetmény humoros verses szöveg volt, mely a helyi eseményekhez kapcsolódott és általában kifigurázta azokat. Egy kis részlet, hogy csalogatta a kisbíró a bálba a népet, 1977-ben:

„Aki máma nem jön el a bálba,
És otthon lefekszik az ágyba,
A bolhák addig csípjék hátba,
Amíg nem jön el a bálba!”⁶⁸

A kisbíró két hintó követte, az első hintón ült a bíró és a bíróné, a másodikon pedig a vajda és a vajdáné. Utánuk egy négyökrös szekér haladt, mely hordókkal volt megrakva és bőgatyás legények valamit magyar ruhás lányok ültek rajta. Ezután jöttek a parasztkocsik, melyeken a nép vonult fel. Láthattak köztük cigányokat, jósnőt, teknőt áruló asszonyokat, ördögöket és bohócokat is. A felvonulás színes sorát egy szilaj ökör zárta, melyet két hentes kísért fehér kötényben, sapkában, kezükben hentesszerszámokkal. A kaszinó, illetve később a művelődési háznál drótra kifeszítve szőlőfürtök lógtak, melyeket csőszök őriztek. Ha valaki megpróbált lopni a szőlőből és elkapták a csőszök, akkor a bíró elé vitték, aki kiszabta a büntetést, ami általában pénzösszeg volt. Az esti órákban elkezdődött a bál, mely hajnalig tartott. Éjfélig a fiatalok a felvonulási ruhában mulattak, majd éjfél után átöltöztek.⁶⁹ (14., 15. kép)

Interjúalanyaim is emlékeztek ezekre a felvonulásokra. Elbeszéléseik egyeznek a leírtakkal, annyi különbséggel, hogy említettek új szereplőket. Keller Ferencné és Székely Ilona elmondásában szerepeltek biciklisek, akik a küllőkhöz színes szalagokat

⁶⁷ Koltay Péter (szerk.): Szőlősgyőrök története. Százhalombatta: Partner Kiadó és Nyomda Kft. 1993. p. 386.

⁶⁸ Dr. Koltay Péter: A szőlőművelés, szüret, szüreti felvonulás és az egykori hegyközség Szőlősgyőrön. Rippl-Rónai Múzeum adattára NA-1300 p. 9.

⁶⁹ Dr. Koltay Péter: A szőlőművelés, szüret, szüreti felvonulás és az egykori hegyközség Szőlősgyőrön. Rippl-Rónai Múzeum adattára NA-1300 p. 7-9.

kötöztek, valamint a „nagyságák”. A településen élt két család, akik az első világháborúba kimentek Amerikába, de onnan sokszor küldtek az itteni rokonaiknak ruhákat, akik szívesen kölcsönadták a felvonulás szereplőinek, akik szépen felöltözve, páváskodtak a kocsikon, ők voltak a nagyságák. Ebből láthatjuk, hogy bár itt már nem léteztek a nemesi családok, az emberek emlékezetében még mindig nyomot hagyva kedvelt célpontok voltak a gúnyolódáshoz. Aztán megjelentek a különböző foglalkozások képviselői is, mint a drótos, köszörűs, bádogos, valamint számárfogatos kordékat is lehetett látni.

A falu lakossága az 1970-es évekig rendszeresen tartott szüreti felvonulást, majd kisebb nagyobb kihagyásokkal, rendezték meg. A szervezésben általában a helyi ifjúsági szervezet vett részt, és nagyban függött a vezető személyétől is, hogy hogyan tudta a falu lakosságát összeszedni. Az elmúlt 5 évben, mióta a fiatalok újra bekapcsolódtak a település kulturális életébe, kétszer rendeztek nagyszabású szüreti felvonulást. A hagyományápolásra viszont nagyobb hangsúlyt kellene fektetniük, és a még gyűjthető visszaemlékezésekből, a szőlősgyőröki szüreti felvonulásra jellemző elemekkel kellene gazdagítani a programot.

A néprajzi gyűjtéseket tanulmányozva, a helyi helytörténész munkáit átolvasva, és az interjúkat felhasználva, lehetőséget látok arra, hogy a hagyományos Szőlősgyőröki szüreti felvonulást olyan elemekkel bővítsék, melyekre már csak az idősebb generációk emlékeznek.

Szőlősgyőrök és a fiatalok

Fókuszcsoportos interjút készítettem Szőlősgyőröki fiatalokkal, hogy kiderítsem, mennyire ismerik településük múltját, hagyományait, illetve, hogy részt vesznek-e valamilyen hagyományőrző tevékenységben.

Az interjúalanyaim 14 és 25 év közötti fiatalok voltak, valamint jelen volt a település művelődésszervezője is, Holczmann Zsoltné, aki hozzászólásaival segítette a beszélgetést.

A település történetéről valamit a régi hagyományokról nem voltak ismereteik, azzal tisztában voltak viszont, hogy honnan szerezhetnének információkat erről.

Régi hagyományok közül megemlítették a Falunapot, a Szüreti felvonulást, a Tábortüzet, és a Kossuth vacsorát. Ezek közül kettő valóban régi hagyomány, viszont a Falunap, illetőleg a Tábortűz, inkább már modern ünnepnek nevezhető, mint nagymúltú hagyománynak.

Az említett rendezvényeken a Kossuth vacsora kivételével azonban mind részt vettek. Ebből következtethetünk arra, hogy aktív tagjai, résztvevői a település közösségének, nem zárkoznak el. Ismerik a település hagyományörző egyesületét, az Őszirózsa Nyugdíjas Klubot, ám tevékenységükről nem tudtak részleteket.

A jelenlévők többsége tagja egy civil szervezetnek, a Bázis Klubnak, melynek célja a helyi fiatalok összefogása. A Klub működése óta ezen fiatalok többsége szükség szerint együttműködik a rendezvények lebonyolításában, főként hangtechnikai segítséget tudnak nyújtani.

A megkérdezettek közül egy személy tagja a Lengyeltóti székhelyű Ördögös Táncgyűttesnek, mely néptáncsoport révén aktív hagyományörző tevékenységet folytat. Koreográfiáik megmutatják a régi hagyományok egy szegletét, melyek legtöbbször környékbeli települések népzenei és néptánci anyagát tükrözik.

Felvettem nekik az ötletet, hogy ha lehetne, milyen hagyományt újítanának fel vagy melyen vennének szívesen részt, ha újra megtartanák. Itt újra megemlítették a Tábortüzet, mely szokást évek óta nem rendezett a település. Régen tavaszváró ünnep volt, a rendszerváltás óta nem tartották meg, de tavaly újra megrendezésre került nagy sikerrel, és idén is lesz. Felismerték azt, hogy ezen rendezvény is hatással volt a közösségformálásra: „Nekem az tetszett meg abban az egész tábortüzes dologban, hogy maga tűz összehozza valahogy az embereket, és jó volt látni azt, hogy azok az emberek, akik a hétköznapokban nem találkoznak, vagy egyáltalán nem is beszélnek egymással, azok ott a tűz körül elkezdtek akármiről beszélgetni, és kicsit összekovácsolta a falut.”⁷⁰ Említették még az aratást követő ünnepséget, melynek valóban volt hagyománya, bár azzal nem voltak teljesen tisztában, hogy miről is szólt e szokás. A szüreti felvonulást inkább ismerték.

Érdekelt az is, hogy a környék rendezvényein részt vesznek-e, így kiemelve egyet igazán nagy múltú hagyományt, rákérdeztem a Gyugyi Búcsúra. A megkérdezettek közül mindenki volt már a búcsún, ám bennük inkább a könnyűzenei programok hagytak emléket, nem pedig a vallási része, egy kivételével, aki megemlítette a misét. Összegezve azt tapasztaltam, hogy a helyi fiatalok bár nem ismerik teljes mértékben településük régi hagyományait, nyitottak az új kezdeményezések felé, és aktívan részt is kívánnak venni ezen tevékenységekben.

⁷⁰ Fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetés, Szőlősgyőrök 2010. 04. 17.

IV. Szüreti felvonulás Szőlősgyőrökben, Programterv

A programom célja, hogy rekonstruáljam a fennmaradt emlékekből, forrásokból ezt a régi hagyományt. A program megvalósításában szerepet vállalnak a település civil szervezetei, főként a Bázis Klub (fiatalok szervezete), és az Őszirozsa Nyugdíjas Klub, akik aktív hagyományörző tevékenységükkel segítik a település szokásait fenntartani, valamint a helyi borászatok: Koltai Pincészet, Szent Anna Borház, Szent István Pincészet és a Trunkó pincészet, akik a rendezvény helyszínét is biztosítják. A rendezvényre hivatalos Gyugy község is, akik szintén aktívan részt vesznek a felvonuláson.

A felvonulás reggelén 8 órakor lovas kocsik indulnak el a településen és összeszedik a település lakóit, hogy ezután együtt menjenek ki a Trunkó Pincészethez.

Itt a kisbíró köszönti az egybegyűlteket, és ünnepélyesen meghívja őket egy hagyományos parasztreggelire, amit a nyugdíjas klub tagjai, és önkéntes segítők készítettek. A reggeli alatt a Somogy Zenekar kíséretében megérkeznek a Gyugyiak, akik mókás előadással lepik meg a vendégeket.

A reggeli elfogyasztása után a Lengyeltóti Ördögös Táncegyüttes bemutatja szüreti műsorát, szőlőtaposással egybekötve, a Somogy Zenekar kíséretében, akik egész nap szolgáltatják a zenét a résztvevőknek.

Ezután a kisbíró megkéri az embereket, hogy mindenki segítsen a kocsik feldíszítésében valamint szőlővel díszítsék fel a drótból előre megformázott "szőlőkaput".

Délre már mindenki megérkezik, és közösen elfogyasztják a nyugdíjas klub által készített ebédet. A menü: Birkagulyás parasztpogácsával, valamint somogyi házi húzott rétes, kísérőnek a helyi borászok boraiból lehet fogyasztani.

Ebéd után a katolikus plébános elmondja áldását, majd elindul a menet. A menet elején a kisbíró halad lovon, mellette huszár és betyárruhában lovasok haladnak. Utána hatfogatos hintón a bíró és bíróné, aki Szőlősgyőrök polgármestere és neje lesz. A következő hintón a Dél-Balaton borvidék lovagrendje, a Bonus Bonorum Borrend megy.

Utánuk az Ördögös Táncegyüttes táncol a Somogy Zenekar zenéire. Az őket követő szekéren láthatjuk a szőlőkaput, mely mellett kétoldalt egy-egy csósz halad, hogy vigyázzon a szőlőre nehogy meglopják. Ha valaki mégis meglopja, akkor azt megkötözve viszik magukkal.

Somogy Megyei Múzeum
K. A. 1830-1000
Ménfai a. 2. 11

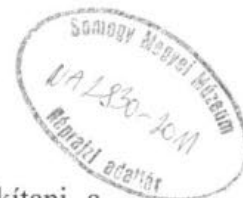
Majd utánuk sorba halad a többi szereplő kocsikon, szekereken, kordékon. A szereplők között látunk majd úri dámákat, bádgosokat, cigányokat, álmenyasszonyt, álvőlegénnyel, ostoros legények. A felvonulás végén pedig egy szilaj marhát láthatunk, két hentes kíséretében. A felvonulást nézőknek kalácsot és bort osztogatnak. A kisbíró minden sarkon megáll és előadja mókás szövegét, melyben a helyi hírek, történetek szerepelnek, majd befejezésül mindenkit elhív az esti bálba mulatni. A felvonulás a kultúrotthonnál ér véget, majd este folytatódik az ünneplés a bálban.

V. Összegzés

Dolgozatom célja az volt, hogy bemutassam az országos hagyományokat, szokásokat, és kiemeljem Lengyeltóti, Gyugy és Szőlősgyőrök hagyományainak és szokásainak egyedi vonásait. A téma általános bemutatása (irodalomfeltárás és elemzés) mellett, felhasználtam a Primer kutatás (interjúk, fókuszcsoporthoz beszélgetés) módszereit is. A kutatás során interjút készítettem a vizsgált településen élő idős emberekkel és a kulturális szféra embereivel.

Kutatásom eredményei alapján arra jutottam, hogy azon hipotézisem, melyben azt feltételeztem, hogy a vizsgált községekben nem fordítanak elég figyelmet a hagyományörzésre, népszokásaik felelevenítésére, a népi kultúra megőrzésére részben megdőlt. Lengyeltótiiban kiemelkedő az Ördögös Táncegyüttes munkája a népi játékok és a néptánc átörökítésében. Gyugy településen a „Legyen szebb a mi falunk egyesület”, illetve a polgármester úr aktív tevékenységén kívül a település lakosai valóban nem fordítanak figyelmet a hagyományörzésre, a kezdeményezésekre részben nyitottak. Szőlősgyőrökben több helyi civil szervezet is a hagyományörzést előtérbe helyezi, például az Őszirózsa Nyugdíjas Klub. A települések, valamint a kulturális szféra jelenlegi helyzetét vizsgálva szintén eltérő tapasztalataim vannak. Lengyeltótiiban bár az infrastrukturális és személyi feltételek adottak, az Ördögös Táncegyüttes kiemelkedő munkáján kívül, a művelődési ház szakemberei nem fordítanak kellő figyelmet a település régi hagyományaira, inkább új hagyományokat igyekeznek teremteni. Szőlősgyőrökben, annak ellenére, hogy kistéleplésről van szó, és az infrastrukturális feltételek szűkösek, a kulturális élet aktív. Ez főként a helyi művelődésszervezőnek köszönhető, aki munkájával segíti a civil kezdeményezéseket, valamint a rendezvények sikerét. Ennek eredményeként a településen az elmúlt években több régi hagyományos rendezvény is megrendezésre került, valamint sikerült elérnie, hogy a fiatal lakosság is bekapcsolódjon a közösségi életbe.

Korábban Szőlősgyőrökben és Gyugyon is megfigyelhető volt, hogy a civil szervezetek elszigetelődve egymástól függetlenül végezték tevékenységeiket. Jelenleg mindkét település szakemberei és civil szervezetei is szorosabb együttműködésre törekednek, ami mutatja a közösségek fejlődését és újabb lehetőségeket rejt magában hagyományok feltárásában és őrzésében. A két település nemcsak civil szervezeteit szeretné

összefogni, hanem egymással is szorosabb együttműködést kívánnak kialakítani a jövőben, például közös programok megvalósításában.

A települések kihasználják az Európai Unió nyújtotta pályázati lehetőségeket. Lengyeltótiiban a partnertelepülési kapcsolatokat erősítik, Gyugyon a települést szépítik, és színvonalas programokat rendeznek. Szőlősgyőrökön újabb lehetőségek rejlenek az IKSZT(Integrált Községi Szolgáltató Tér) kialakításában, melyre a község 53 millió forint támogatást kapott.

Véleményem szerint mindhárom település fejlődő tendenciát mutat, mind infrastrukturális, mind kulturális szempontból.

Irodalomjegyzék

1. Adatközlő: Fókuszcsoportos interjú, Szőlősgyőrök 2010. 04. 17.
2. Adatközlő: Gábrriel Szilvia, Lengyeltóti 2010. 03. 13.
3. Adatközlő: Keller Ferencné, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.
4. Adatközlő: Preit Lászlóné, Gyugy 2010. 04. 17.
5. Adatközlő: Szentgróti László, Gyugy 2010. 04. 10.
6. Adatközlő: Székely Ilona, Szőlősgyőrök 2010. 02. 25.
7. Adatközlő: Szován József, Lengyeltóti 2010. 03. 05.
8. Adatközlő: Tóthné Szabó Erika, Gyugy 2010. 04. 20.
9. Balassa Iván – Ortutay Gyula: Magyar néprajz. Bp.: Corvina, 1980. 748 p.
10. Boross Marietta – Karácsony Zoltán – Tátrai Zsuzsanna: Magyar népi kultúra: népművészet, népszokások, néptánc. Bp.: Képzőművészeti Kiadó, 2004. 309 p.
11. Csáky Elek: Adalékok Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzához. In.: Ethnographia, 1897. 8. évf. 3. sz. 438-445. p.
12. Csáky Elek: Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzi viszonyai. In.: Ethnographia, 1895. 6. évf. 1.sz. 227-229. p.
13. Dömötör Tekla: Magyar népszokások. Bp.: Corvina, 1977. 72 p.
14. Dömötör Tekla: Régi és mai magyar népszokások. Bp.: Hazafias Népfőnt, 1986. 161 p.
15. Dr. Károssy Csaba: Vőfélykönyv. (Hn), OSKAR Kiadó, 1998. 206 p.
16. Dr. Koltay Péter: A szőlőművelés, szüret, szüreti felvonulás és az egykori hegyközség Szőlősgyőrökön. Rippl-Rónai Múzeum adattára NA-1300 24 p.
17. Fél Edit – Hofer Tamás – K. Csilléry Klára: A magyar népművészet. Bp.: Corvina Kiadó, 1969. 97 p.
18. Gönczi Ferenc: Somogyi gyermek: a somogy megyei földművesnép gyermeknevelési módjának s a gyermekek különböző szokásainak leírása. Csurgó: CSVN Ref. Gimn., 1937. 312 p.
19. Gönczi Ferenc: Somogy megyei gyermekjátékok. In.: Ethnographia, 1928. 39. évf. 2. sz. 193. p.
20. Kapitány Orsolya – Imrő Judit (szerk.): Népművészeti örökségünk, Somogy megye népművészete. Kaposvár: Somogy megyei múzeumok igazgatósága, 2001. 557 p.

21. Király Lajos: Somogyi népszokások I.: a kalendáriumi jeles napok és a falusi társas munkavégzés szokásai. Kaposvár: Kaposvári Egyetem, 2002. 220 p.
22. Kiszely István: A magyarság embertana. Bp.: Magyar Ház könyvek, 2007. 522 p.
23. Koltay Péter (kézirat): A szőlősgyöröki természetvédelmi park múltja és jelene. (Jankovich-család egykori arborétuma.). Szőlősgyörök, 2008. 14 p.
24. Koltay Péter (kézirat): Szőlősgyörök község monográfiája. Szőlősgyörök, 1955-1956. oldalszám nélkül
25. Koltay Péter (szerk.): Szőlősgyörök története. Százhalombatta: Partner Kiadó és Nyomda Kft., 1993. 432 p.
26. Közli: T. I.: Néphagyománygyűjtés. Bábtáncoltató „betlehem” Somogy-megyében. In.: Ethnographia, 1926. 37. évf. sz. 40-45. p.
27. Látrányi Gyula (szerk.): Gyugy község monográfiája. Rippl-Rónai Múzeum adattára NA-142 25 p.
28. Ortutay Gyula: Kis magyar néprajz. Bp.: Gondolat Kiadó, 1966. 191 p.
29. Szendrey Zsigmond: Tiltott és előírt ételek a magyar népszokásban. In.: Ethnographia, 1932. 63. évf. 2. sz. 15-19. p.
30. Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány. (Hn), Mezőgazdasági Kiadó, 1984. 194 p.
31. Tátrai Zsuzsanna – Karácsony-Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások. Bp.: Planétás, 1997. 295 p.
32. Tóth Sándor (szerk.): Csalogányok völgye, Tanulmányok Lengyeltótiról. Lengyeltóti Város Önkormányzata, 2000. 690 p.
33. >URL: <http://www.poganyvolgy.hu> 2010.04. 10.
34. >URL: <http://www.poganyvolgy.hu/menu.cgi?menu1=4&menu2=> 2010. 04. 10.

Sárospatak Művelődési Központja
NA 1890-1910
Képzési adattár

Képjegyzék

1. Lakodalmi násznép, Lengyeltóti

Forrás: Gábrriel Szilvia, Lengyeltóti

2. Vízfordó lányok, Lengyeltóti

Forrás: Szován József, Lengyeltóti

Szován József felvétele
K. A. 1890-10. M.
Képről adattár

3. Tsz. major, Lengyeltóti környékén

Forrás: Szován József, Lengyeltóti

4. Szüreti Felvonulás, Lengyeltóti

Forrás: Szován József, Lengyeltóti

Somogyi Károly 27.12.1901
K. P. 1850-10.11
Művelőd. osztály

5. Kacs Kovics kastély, Gyugy

Saját fotó

6. Lakodalmi násznép, Gyugy

Forrás: Perit Lászlóné, Gyugy

Somogy Megyei Múzeum
14.1540-1.04
Képtár alatt

7. Esküvői pár, Gyugy

Forrás: Preit Lászlóné, Gyugy

8. Árpád kori templom, Gyugy

Saját fotó

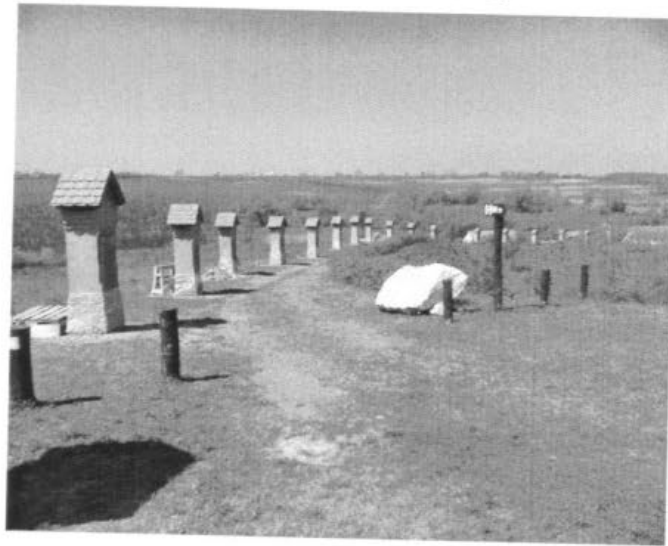
Somogy Megyei Levéltár
UA 2890-1.c.11
Könyvtár

9. „Örökkévalóság parkja”, Gyugy

Saját fotó

10. Épülő stációk, Gyugy

Saját fotó

Sárvíz Múzeum
UA 2836-10.11
Képek arányát

11. Képeslap, Gárdonyi Géza édesanyjának, Szőlősgyőrökből, rajta az akkori
általános iskolával

Forrás: Keller Péter

12. Képeslap hátulja

Forrás: Keller Péter

13. Lakodalmi násznép, Szőlőgyörök

Forrás: Keller Ferencné, Szőlőgyörök

14. Szüreti felvonulás, Szőlőgyörök

Forrás: Keller Ferencné, Szőlőgyörök

Semsey Mezey Múzeum
K+1830-100
Mézrezi arattár

15. Szüreti felvonulás, Szőlőgyörök

Forrás: Székely Ilona, Szőlőgyörök

Somogyi Károly Múzeum
LA 1890-10.11
Művelődési adatlát

Melléklet

1. számú melléklet

Fókuszcsoportos beszélgetés Szőlősgyőrökben: 2010. 04. 17.

A beszélgetés irányítója: Molnár Csilla, andragógus hallgató, kaposvári Egyetem PK

A beszélgetés résztvevői: szőlősgyőri fiatalok

A beszélgetés célja: kideríteni mennyire ismerik a helyi fiatalok a település múltját, hagyományait, illetve vesznek-e, vettek-e részt valamilyen hagyományörző tevékenységben.

Ismerkedés (nevek és kor feljegyzése)

Szóval akkor, először is a korotokat szeretném, ha sorban elmondanátok, hogy ki mennyi idős?

- Ingrid: Én 14 éves vagyok, Gergő:21, Richárd:25 éves vagyok, Brigi:19, Adrienn:18, Gyuszi:17, Ádám:16, Jakab: 14. Holczmann Zsoltné, Rita, 37 éves.

Az első kérdésem, hogy ismeritek-e a település történetét, tudtok e valamit arról valamit, hogy mi volt itt régen? Hogy jött létre a település? A múltjáról valamit?

- Ádám: Semmit sem.

- Gyuszi: Gőzöm nincs.

- Richárd: Hát én igazából annyit fűznék hozzá, hogy a történetét azt nem tudom, tehát hogy hogyan jött létre ez a település, de egypár ugye egypár dolgot tudok Győrökről. Hogy elég régi település, már kifejezetten a történelméről, arról annyit nem tudok, sok mindent elmondani, bár vannak feljegyzések itt a könyvtárban.

És milyen hagyományokat ismertek itt a településen? Vagy szokásokat, amiket a település megünnepel már régóta, tudjátok, hogy régóta létezik a településen?

- Ádám: Falunap!

- Ingrid: Szüreti felvonulás az is talán...Tábortűz...

- Ricsi: Hát más nagyon nem volt. Mi van még ami esetleg ilyen? Az a bizonyos Kossuth vacsora az nem tartozik ide? Az is.

Magyar Nemzeti Múzeum
1848-49-1849
Képtár adatlár

Vettetek-e már részt olyan programokban, melyek hagyományőrző programok voltak? Például a szüreti felvonulás?

- Richárd: Hát persze a szüreti felvonulás ugye volt tavaly is, a tábortűz, ami szerintem nagyon jól sikerült. Kossuth vacsorán még nem vettem részt. Aztán nem tudom, hogy a többiek mit gondolnak?

- Brigi, Adrienn: Egyetértünk!

Nem, szóljatok hozzá!

- Ádám: Beszélj csak Ricsi!

- Ingrid: Hát én is így a szüreti felvonuláson, meg a tábortűzön egyszer, s azok mindig jók voltak.

És tudjátok, hogy a településen a Kossuth vacsorát miért tartják meg, mi a története?

- Richárd: Hát sajnos nem.

Jó, akkor azt elmondom, hogy tudjátok.

Az 1848-as szabadságharc ugye...és Szőlősgyőrökhöz közeledett Jellasics csapata, és megfenyegették a helybeli bírót, hogyha nem szolgáltatnak nekik élelmiszert, akkor a bírót megölik, és a települést elpusztítják. És ez után mikor már a lovasok jöttek, hogy közelednek a csapatok, a település szólt a környékbeli nemzetőröknek, hogy jöjjenek és segítsenek. A parasztok, mindenki összefogott, és végül is leverték a csapatot. És ez azért nagy győzelem volt annakidején, még a Kossuth újságában is benne volt, tehát országos hírneve lett Szőlősgyőröknek ezáltal. Tehát ennek az emléke a Kossuth vacsora. Na, most már tudjátok!

Ismertek-e, a településen olyan civil szervezeteket vagy közösségeket, akik hagyományőrzéssel foglalkoznak?

- Ádám: Nyugdíjas klub nem? Őszirózsa, vagy mi a neve... azok táncikálnak.

Hát igen!

És ti tagjai vagytok-e valamilyen civil szervezetnek vagy közösségnek itt Szőlősgyőrökben?

- Gergő, Richárd, Gyuszi, Brigitta, Adrienn: Igen.

Melyiknek?

- Gergő: Bázis Clubnak!

És ennek a klubnak mi a célja, miért jött létre?

- Gergő: A helyi fiataloknak az összefogása a fő célunk.

Milyen tevékenységeitek vannak?

- Gergő: Mindenféle kikapcsolódást szolgáló programok. Sportnapok, beszélgetések.

Ingrid! Te ugye egy hagyományörző néptánc együttes tagja vagy?

- Ingrid: Igen hát igaz, hogy Lengyeltótiiban, de őrizzük a hagyományt, szoktunk menni felvonulásokra. Mi is így képviselni, hogy milyen volt régen. Meg szoktunk táncházakban, és ott is így megmutatjuk az embereknek, hogy hogyan volt régen a táncolás, a multság.

És itt a környékben milyen hagyományokat mutattok be? Volt ugye a Pünkösdi királynő-választás?

- Ingrid: Igen, hát végül is vannak olyan koreográfiáink, amik ezzel kapcsolatosak, hogy ilyen népszokásokkal. De hát vannak olyanok is amik, sőt legtöbb olyan, ami nem népszokáshoz fűződik, hanem csak egy sima mindennapos tánc. Ahogy régen táncoltak kimentek és együtt voltak.

A családon belül van-e olyan tevékenységetek, ami hagyományőrzéssel foglalkozik, vagy bármi olyan szokásotok, családon belül, ami hagyományhoz fűződik?Vagy például Húsvéti Locsolás. Jártok e még fiúk locsolni?

- Gergő: Én nem

- Richárd: Hát a húsvéti locsolás szerintem akkor volt, legalábbis én szerintem fiatal koromban, tehát így visszatekintve így négy- öt éve már nem őrizzük azokat az igazi húsvéti locsolós dolgokat, mint amik régen voltak. Hiszen emlékszem még mikor fiatal voltam, tizenegypár éves, akkor még vártuk, hogy menjünk locsolni, mindenegyik házhoz bemertünk kopogtatni, és elmondtuk a magunk kis versét, és meglocsoltuk az adott kis fiatal hölgyeményt, vagy esetleg az idősebb korosztályt is. De most már úgy érzem itt Győrökben is, és máshol is, elvesznek ezek a Húsvéti fontos dolgok, hogy menjünk és öntözzük meg a fiatal lányokat, hogy szépek legyenek, hogy nagyra

nőjenek. És ez szerintem kár! A mai fiatalok sem azért mennek el locsolni, mert a hagyomány vagy esetleg a szokás úgy kívánja, hanem mert van ennek egy ilyen anyagi vonzata, sajnos, és szerintem ezért hal ki ez az egész, folyamatosan.

- Ingrid: Azért még szoktak jönni, de nem annyian, mint régebben. Hanem így egy páran, jönnek, csak máshogy van, mint régebben.

- Richárd: Más a feeling...

És hogyha nektek azt mondanák, hogy választhattok egy hagyományt, amit szeretnétek újraéleszteni, akkor mi lenne az? Szerintetek mi lenne az, ami a településen jó lenne, ha lenne? Amin szívesen részt vennétek? Amiben segítenétek?

- Gergő: Végül is a tábortűz, de hát az most újra feltámadóban van.

- Rita: Merthogy mi volt ennek a hagyománya tudjátok ti?

- Ingrid: Nem az a szent Iván éji tűzugrás?

- Mindenki: nem, az júliusban van.

- Rita: A tábortűz igazából április 4.-én szokták, tehát ahhoz kötődik, hazánk felszabadulásához kötődik, tehát onnan indul, tehát ez nem túl régi hagyomány, nagyon sokáig, a rendszerváltásig megünnepelték, de ez itt Szőlősgyőrökben nem politikai kérdés volt. Tehát itt az volt a lényeg, hogy felmentek az emberek a tavaszt várva a hegyre, a családok, ott egy kicsit beszélgettek, egy ilyen társas együttlét volt. És ugye amit most ti szeretnétek jövő héten az most egy nagyon érdekes dolog, hogy az Önkéntes Fiatalok napjával pontosan egybe esik György napja, 24-e szent György napja. Megnéztem a hagyományait, és nagyon érdekes dolgokat találtam. Szent György napjához a tűz is kapcsolódik, tehát most kapcsolódunk valamilyen szinten egy olyan hagyományhoz, ami itt nem volt. Volt, de nem ekkor, és most érdekes módon áttevődik. Tehát ebben is van későbbiekben folytatási lehetőség.

Ezt én is úgy tapasztaltam, ahogy így olvastam, hogy a tűz, a víz az mindig valamilyen termékenységvarázsló szimbólum volt. Tehát szinte minden ünnepben megjelent.

vagy a tűz, vagy a víz, mint tisztító és termékenységvarázsló szimbólum.

- Rita: És itt a Tábortűznél mit gondoltatok ti, hogy mit szeretnétek ott? A programmal és a helyszínnel esetleg a későbbiekben? Miért szeretnétek ebben részt venni?

- Richárd: Nekem az tetszett meg abban az egész tábortűzes dologban, hogy maga tűz összehozza valahogy az embereket, és jó volt látni azt, hogy azok az emberek, akik a

hétköznapiakban nem találkoznak, vagy egyáltalán nem is beszélnek egymással, azok ott a tűz körül elkezdtek akármiről beszélgetni, és kicsit összekovácsolta a falut. És szerintem ez, hogyha minden évben meg lenne tartva, akkor az pozitívan hatna az emberekre. Szerintem. Nekem jó volt látni, hogy tényleg én is beszélgettem olyan emberekkel, akikkel eddig nem és az egésznek van egy olyan hangulata, ami, ami...az egészet így...szóval van az egésznek egy ilyen varázsa. S ez tetszik!

- Rita: A tábortűz és a szüreti felvonulás az, amit újjá tudnánk éleszteni. A szüreti felvonuláson tavaly részt vettetek, mint kínálók, az régen is fontos eleme volt a felvonulásnak. Hiányzik még a néptánc, és a végén az evés-ivás.

- Gergő: Tényleg régen nem voltak ilyen arató akármik?

- Mindenki: De, voltak.

- Rita: Végül is itt nagyon sok hagyomány elveszett, mert megváltozott a kor. Szerintem sok hagyomány azért veszett el.

- Gyuszi: Végül is ez az arató miről szólt?

- Rita: Hát arról, hogy amikor learatták a búzát, aratás után...

Vége lett az aratásnak, általában ha nagygazda bízta meg a parasztokat, akkor a nagygazdához elmentek, csináltak neki koszorút, vagy bármilyen díszet a kalászból, és akkor ő ott köszönetet mondott, megvendégelte őket, és arató bál követte.

- Rita: Igazából a szüretnél is ez volt a lényeg, megvolt, hogy mikortól és meddig lehet szüretelni, szeptember közepétől október közepéig, nem úgy, mint most, hogy már augusztus végétől. Annak is hagyománya volt. Külön szüreteltek az uradalmi és a magán szőlőkben.

A parasztok általában együtt, a család a rokonok, barátok összefogtak, egymásnak segítettek. Az uradalmaknál pedig felbérelt embereket.

- Rita: A mi szüreti felvonulásunkba is kellene egy szőlőfürtöt, vagy szőlőgúlát kirakni, és azt vinni. Még ezt jó lenne megvalósítani, a menetben.

Nekem a Panni néni mesélte, aki itt lakik szemben, hogy milyen is volt a szüreti felvonulás. Ő is mesélte, hogy ilyen hidat csináltak szőlőből, és akkor a csősz őrizte, hogyha valaki lopott, akkor annak fizetni kellett. Tehát ilyen vicces dolgok voltak, biciklisek például, szalagokat kötöttek a küllőkbe és úgy mentek a biciklivel.

- Rita: Nekem volt egy régi képem a szüreti felvonulásról, de sajnos elkeveredett, amin a szereplők voltak. Hentesek vezettek nagy szürke marhát, ezt képzeljétek el. Szerintem ezt már nem tudjuk beépíteni

Országosan is megfigyelhető ez.

- Rita: Tényleg Adri nektek vannak teheneitek, nem kötődik hozzájuk valami szokás vagy megfigyelés?

- Adri: Nem, nem tudom.

- Richárdi: Az Adri kiválóan tudna tehenet vezetni

- Rita: szerintem nem nagyon mer a közelükbe kerülni.

- Richárd: Bár a bikákkal jobban boldogul.

- Rita: A szüretéről még beszéljünk akkor, tegnap felmerült egy ötlet, hogy esetleg Gyuggyal összefogni, és a két falu közösen rendezne szüreti felvonulást.

Az összefogás is nagyon fontos!

- Ádám: Gyugyra is mennének?

- Rita-Richárd: Például, az már csak egy utca.

Most így Gyugyról jutott eszembe, hogy a Gyugyi búcsúba el szoktatok menni?

- Ádám: El hát.

Milyen programokra emlékszel?

- Ádám: Mindenféle program, meg bazárosok, meg mise van. Ott van valami felvonulás.

- Brigitta-Adri: Meg koncertek a falunapon, este.

- Rita: Jó lenne még Szőlősgyőrökbe egy néptáncsoport. Felnőttek már jelentkeztek, hogy érdekelné őket.

- Richárd: Szerintem fiatalok is lennének, csak az a nagyon alacsony korosztály. Például akik vannak a Hupikék Törpikékben. Nem tudom, hogy most vannak-e lehet, hogy szünetelnek.

Vannak ott olyan fiatalok, akik kaphatóak lennének. Ez a néptáncos mizériát biztos vagyok benne, hogy kis korban kell elkezdni.

- Rita: Mi hiányzik esetleg a mi szüreti felvonulásunkból mi a véleményetek?

- Richárd: falusi szinten, amekkora Györök, ami volt tavaly ez a szüreti felvonulás szerintem óriási volt. Huszon egynéhány kocsi, szerintem ez páratlan! És hogy mivel lehetne ezt még megturbózní?

- Rita: Szerintem élő díszekkel, néptáncsoporttal.

- Richárd: Programokkal kiegészíteni.

Belevenni olyan elemeket, amiket az idősebbek elmeséltek. Vágóhidas, szőlőlopás, biciklisek,

- Rita: Szóval akkor van sok ötlet, és a végén egy nagy eszem-iszom.

Egy bál.

- Richárd: Bál előzenével.

Köszönöm, hogy eljöttetek, és beszélgettünk!

2. számú melléklet

Interjú, Gábrriel Szilvia, Lengyeltóti, 2010. 03. 13.

Nálunk nem volt ez. Az én apám Pesten tanult, ő oda került fel inasnak, amikor nősült került le falura, itt önálló műhely nyitott. Itt 7 óra előtt nyáron se kezdtek. Télen, nyáron 7 órakor kezdtek és este azt hiszem 6-7 óráig nyáron sokáig világos volt, addig dolgoztak. Éppen elég volt kézzel gyalulni, fűrész asztalos műhely volt, elég volt nekik. Hát abba az időbe úgy volt iparos helyen, hogy az inas odakerült, ott volt kosztos is. Nem ott lakott, ha vidéki volt, akkor ott lakott, de kosztos ott volt. A segédek is ebéden itt voltak.

Kezdjük az elején, a teljes nevét szeretném tudni

Gábrriel Szilvia vagyok.

Mikor született?

1932. április 27.

Itt született Lengyeltótiiban?

Ebben a házban, abba a sarokba. Ott volt a nagyanyámnak egy ágya és azon születtem. Egyébként a család, a szülők az első szobában laktak.

Akkor egész gyermekkorában itt élt? És a szülei is itt éltek? Tósgyökeres Lengyeltótiak voltak?

A nagyszülők már Lengyeltótiiba voltak, apám Ő Somogyvári volt, de neki is a dédszülei tósgyökeres Lengyeltótiak voltak. Itt bent laktak ebbe a közbe, ott ahol a Verebélyiek meg a Makarészné Magdusnak a háza van, az az ő birtokukhoz tartozott. Ott volt a ház az egybe volt még abban az időben. Azt hiszem később a dédszülők adtak el belőle, és hát a nagyanyám elkerült Somogyvárra, apám már ott született, de aztán visszakerült Lengyeltótiiba. Anyai nagyszülők jöttek ide, a nagyapám órás ékszerész volt és Lengyeltótiiban nyitott üzletet. Aztán, hogy annak szülei hol voltak azt tulajdonképpen nem is tudom. Nagyapámat sem ismertük, még anyám se. Meghalt, fiatalon. Anyám is ebbe a házba született, akkor költöztek be, 1903-ba építette a

Somogy Megyei Múzeum
KA 2880-2011
Képrajz irattár

nagyapám ezt a házat és 1904. januárban nagyapám meghalt, anyám meg megszületett májusba, kilencedik gyerekeknek.

Az apám, 1923. április 13-án nyitotta meg itt a műhelyt. Ez a műhely itt azóta megy.

Akkor nagy múltja van, közel 100 éve.

Hát igen.

És emlékszik, hogy gyermekkorában mivel játszottak? Volt Önnek testvére?

Hát volt egy nővérem, én 8 évvel később születtem. 16 hónapos korában volt ilyen járványos, vírusos bélhurut, ez a kis csecsemők, általában mind megkapták. Itt a szomszéd házban laktak a nagybátyámék és ott egyszerre születtek a Bucival? . A nagybátyáméknak már a második baba született, anyáméknak meg az első két nap különbség volt a két kislány között és a Buci átvészelte, a Magdus nem.

Akkor a testvére elhunyt?

Igen, én aztán 8 évvel később születtem, én vele nem játszottam én az unokatestvérekkel. Meg hát itt nagyon sok gyerek volt, ott a téren szoktunk játszani. Meg hát itt volt a Pusztaiéknál, ahol a Kecskemétiéknak a fagyalatozója van ott volt három lány, Makarészéknál, ami a szomszédba van, szintén volt 3 lány, akkor itt volt a Bognár néni itt nevelte az unokát, egyidősek voltunk. Úgyhogy voltak itt, akkor a Kiss Ernő utcánál a kiskastélyhoz tartozó hosszú cselédház volt kettő, ott is laktak Béresék, osztálytársam volt a Mariska. Gyerekek azok voltunk, fiú is annyi volt, itt kint a tér. Akkor a csendőrparancsnoknak is volt kislánya a második ház ahol a Kovács Margit néni lakik. Szettyánék helyén az én gyermekkoromban csendőrség volt. És az őrsparancsnok lakott lennt abba a házba, ami Szettyánéké. Egyébként az állomány az 90 %-ban nőtlen volt, azoknak is volt egy kislányuk a Klári, fiatalabb volt tőlem, de azért játszani eljártunk egymáshoz. Akkor Takácséknak, a Takács Laci bácsinak volt a nővére a Márti 6 éves volt autó ütötte el. Úgyhogy gyerek az volt játszani tudtunk. Hogy mivel játszottunk? Hát mi játszottunk, közbe a fiúk is bekapcsolódtak, mert az is volt itt sok, Makarészéknál 3, Márián Jóska, Tóth Sanyi, Bodor Jóska bácsi, az idősebb volt 9 évvel, de azért ott volt meg dirigáltak bennünket. Tóth Zoli 5 évvel volt fiatalabb. Jó ezek a fiúk fociztak meg minden. Mi ilyesmit nem csináltunk, de bújócskáztunk. Nálunk volt temetkezési vállalat. Tóth Sanyi bácsi még a mai napig emlegeti. Ugye a koporsótól félték a gyerekek. Ott lenn volt a pincébe a koporsó raktár. De mi bele szoktunk bújni a

koporsóba és akkor nem találtak meg bennünket. Hát az csak egy láda volt végeredményben, csak egy kicsit díszesebb. Halotthoz nem ért, oda bebújtunk és akkor nem találtak meg bennünket. Bújócskáztunk, kergetőztünk, akkor fél lábon ugráltunk. Nekem volt ugrálókötelem, mert nagyon mozgékony gyerek voltam. Én az iskolába se tudtam megülni. Úgyhogy nekem a fenekemen, meg a térdemen a bugyi mindig kiszakadt. Ugye akkor az iskolapadok sem voltak ilyen primák, mint ma, szálkásak voltak. Nem is szóltak érte... Voltak itt kedves nővérek, ugye a leányiskola ott volt a mostani iskola helyén. Nem szóltak soha, én odafigyeltem, hogy mit mond, engem bármikor megkérdezett én meg tudtam mondani, hogy miről van szó, vagy felelni tudtam. De nyugodtan megülni nem tudtam, állandóan mozogtam. Nem tudom, te már nem emlékszel rá ott, ahol most a Családsegítő, Rendőrség volt ott az a híd... ilyen keskeny, ki van betonozva...

Ott a buszmegállónál?

Ott a buszmegállóval szemben volt az a vaskorlát a hídnak a két oldalán. Olyan hidak voltak ott végig bent a központban. Jöttünk az iskolából, akkor azon a vaskorláton tízszer átfordultunk. Akkor erre már rettegve jöttem haza, hogyha anyáméknak valaki megmondta, akkor kikapok. Hogy mit kell rendetlenkedni, de azért nem sokat törődtek vele a felnőttek, nem szóltak. Mindig mozogtunk. Na, aztán nekem volt nagyon sok játékom, mert a keresztanyám is jóálló volt, a keresztapám is. Két testvér volt, de külön család lett. Akkor anyámnak a nővére, akinek nem volt családja, viszont Pesten olyan helyen dolgozott, hogy nagyon jól keresett, volt egy unokaöccse. Úgyhogy én karácsony, húsvét táján annyi mindent kaptam, és úgy vigyáztam is a játéokra. Arra mondjuk rá voltam szoktatva. Levihettük az udvarra, játszhattunk vele, mert volt baba, ugye akkor apám csinált bababútort karácsonyi ajándékba, volt babakocsi, voltak edények. Ilyen homokozó formák is voltak. Akkor kaptam ilyen kis étkészleteket, ilyen kis játék. Volt amelyik ilyen fém volt, ki voltak pingálva. Föl voltak fűzve egy lapra, amit széjjel szedtünk. Meg hát búcsúkor szoktam kapni a rokonságtól evőszert, krumpli nyomót, még ekkora húsdarálóm is volt. Akkor ott lent főztünk, meg boltos játszottunk. Nálunk három lépcső vezet le a pincébe, de az a pince ajtó kívül van. Ott előtte volt egy rét, hát ott nagyszerűen lehetett boltost játszani, mert ott három polcra ki lehetett rakódni. Lereszeltük a téglát, az piros volt, az volt a paprika, akkor a vakolatot, akkor az mit tudom én lisztnek, sónak felelt meg. Ugye hát a homok hozzá. Akkor volt egy kis mérlegem és akkor ugye mérni is lehetett. És akkor játszottunk, meg mondom ilyen

futkosó, mozgó, árkon ugráltunk keresztül, lityáztunk, hát ilyeneket, labdázunk. Egyszer születésnapom volt, még óvodás voltam, talán utolsó éves. Az utcában végig jártam mindenkit, a Tóth-Molnárék is ugye jó álló emberek voltak, ott én családtag voltam egy nap ötször megfordultam. Süti féléből mindenből meg volt a részem, ha csináltak. A Tóth néaninek nem volt lánya, csak fiai, így engem fésülgetett, mintha a lánya lettem volna. Itt a mellette lévő házba bolt volt, Papp Jóska bácsi volt a boltos, apámnak jó barátja, Takácsék, szóval így végig jártam a házakat, a Polák bácsi, neki ékszerüzlete volt, órás ékszerész volt, itt az Ozváryék mellett. Agglegény volt, de születésemtől kezdve, mert akkor nyitotta meg az üzletét, abban az órában, amikor én születtem. Akkor valaki beszélt neki, hogy na az elődjének – ugye nagyapámnak órás, ékszerész volt – most született meg az unokája. És ez így megmaradt. És hát itt az utcában a szülőkkel is jóban voltak. Szoktak esténként összejönni Tóthéknál a vendéglőben. Ezeket a házakat én végig jártam és bejelentettem, hogy nekem születésnapom van ma. És akkor adtak egy pár fillért, mert a filléreket adtak. Ha 10 fillért kapott az ember, azért mekkora csomag cukrot kapott. Két fillérrel elmentünk a boltba cukorért, azért már kaptunk, úgyhogy többet nem is nagyon adtak. Összeszedtem délutánra egy labda árát. És mentem, azt hiszem a Papp Jóska bácsinál lehetett kapni, mert volt egy pettyes labdám piros, meg egy kék, gumilabda azon nem tudom mi volt. Ezen meg olyan szívek voltak, sárga volt, piros, kék, zöld szívek voltak rajta. Azt a labdát meg tudtam venni. Hát akkor labdázunk, meg ilyesmi. Volt képeskönyvem, mesekönyvem azt is nézegettük később már. Már óvodáskoromban tudtam minden kis mesét kívülről. Mintha én olvastam volna, apró kis négysoros mesék voltak hozzá, azt már akkor. Amikor később iskolába jártunk már olvastunk, már ilyen komolyabb, malmoztunk ilyesmiket már akkor megtanultunk. Volt nekem dominóm, hiszen még meg is van, az iskoláskorban ment, ugye akkor azt raktuk ki, azzal eljátszottunk.

Akkor áttérve az ünnepekre, mondok egy nevet és akkor mire emlékszik, hogy mit csináltak. Például újév napjához volt valami szokásuk, ami ehhez a naphoz kapcsolódott?

Hát újév napján. Általában szilveszterkor mulattak, nagy bálók szoktak lenni és hát még egész kicsi voltam a szüleim is mentek, mert volt nagymama. Öt éves voltam, amikor a nagyanyám meghalt, akkor már annyira nem mentek, de általában újév reggelén délelőtt mentek egymáshoz újévet köszönteni. Boldog újévet kívánni. Akkor reggel korán a kéményseprő beszokott úgy – mert akkor ilyen maszek kéményseprő volt –

kéményseprő mesteri, vagy nem tudom, hogy mennyiben volt az állami, mert ilyen pályázat útján kapták meg, de viszont örökölték is kéményseprő mester és annak voltak alkalmazottai is, akik itt a környéken több községben a kéményseprést ellátták. Na most a kéményseprő újév hajnalán már, hát nem hajnal, de reggel mire keltek fel az emberek beöltözve, egy ilyen színes falinaptárt szokott hozni kéményseprő ruhában bejött boldog újévet kívánni, hozott egy naptárt. Neki jó kereset volt, mert akkor illett egy is borralalót adni, meg valamivel megkínálni, itallal. Igen azok végigmentek, hogy szerencsét hozzon a házhoz.

Meg a fiúgyermek is, ha férfi jön először a házhoz?

Ó hát arra nagyon figyeltek, hogy a nők férfi nélkül nem mentek a délelőtti órákban. Ha úgy mentek, hogy csoport, akkor a férfiak mentek először, és akkor aztán már jöhettek a nők.

És akkor a farsangról mire emlékszik?

Hát a farsangot is meg szokták tartani. Már a vasárnapot, olyankor nagy eszem-iszomok voltak. Ugye sütöttek, főztek az asszonyok. Főzték a kocsonyát, kövesztették a sonkát. Baromfit vágtak, farsangvasárnap, húshagyó vasárnap rétest szoktak sütni. Akkor kedden fánkot és akkor hát olyankor nem dolgoztak abba a 3 napba. A férfiak kimentek a szőlőbe, pinceszert tartottak, meg összejötték. Bál szokott lenni szombat, vasárnap, húshagyó kedden. Voltak aztán amikor így fölöltöztek, hát a gyerekek azok fölöltöztek maszkáknak. És azok akkor már délben megjelentek egy kis kosárral. Voltak olyan gyerekek, pláne szegény gyerekek olyan kis kosarat hoztak, és abba kaptak fánkot.

Így jártak házról házra?

Jártak házról házra. Igen. Amikor óvodás voltam nem azt mondtam, hogy maszkák, hanem mászkák. Végeredményben maszkák vótak, mert mászkáltak. Ó hát arra már felnőttkoromban emlékszem, hogy a Németh Arany, a Németh vendéglő, ahol most a Kék-tó vendéglő van, vendéglő volt, étterem nagy bálók voltak. És megszerveztek húshagyó kedden este felére egy esküvői menetet, végig jöttek a falun, bejöttek az ismerős házakhoz aztán este ugye a bálba folytatták.

De ilyen farsangi esküvői menet ugye?

Persze. Az Ónodi Lajos bácsi volt a menyasszony. Jó kampós óra volt, itt kopaszodott és az volt rendes fehér menyasszonyi ruhába fölöltöztetve. Az Arany az magasabb volt, az vót a vőlegény. Szmokingba nagyon elegánsan fel volt öltözve. Az a menyasszony, meg mondom itt kopaszodott arra volt a fátyol föltéve, meg hát az a fehér ruha, csokor, nem is volt az a fehér ruha olyan jaj de tiszta. Valahol, már úgy nem koszos, de valamelyik asszonynak a régi menyasszonyi ruháját a szekrény fenekéről előkerítették. És hát ők jöttek elő, meg hát az esküvői menet hozzá. Na és a menyasszony, mondom jó kampós óra volt, tolt a Pipit. Az Aranyak a húga már iskolás lány volt, azt tolt a babakocsiban, volt neki egy kis előke idekötve, cumi a szájába, csörgő a kezébe. És a menyasszony tolt a gyereket. Nagy humoros menet volt. Jöttek ismerős házakhoz, aztán este a bálba folytatta a társaság. Szoktak a felnőttek így felöltözni, de elmenni... Paksi Gyula bácsi – hát már idős ember volt – még mindig valakivel felöltözött. A telázslis csikokat összeszedték, aztán mit tudom én az kiizélták, fodrozták meg ilyen. Olyan kis álarcot is feltettek, meg szoktak jelmezbálok is lenni.

Az is a farsangi időszakban?

A farsang végén. Egyébként nagyon színvonalas bálók voltak farsangba. Mert rendezett az iparoskör, rendezett a gazdakör, különböző egyesületek rendeztek. És nagyon színvonalas szép bálók szoktak lenni. Így estélyi ruhába és.... Úgy volt szórakozás az volt. Aztán akkor húshagyó kedden befejeződött, akkor mi csütörtökön, csonka csütörtökön ... Cigány bál is szokott lenni, általában itt a Tóth vendéglőben. Itt volt az iparoskör, a Némethéknél volt a kaszinó a vendéglő rendezésébe, gondozásába.

Kaszinó működött itt Lengyeltótiba?

Hogyne. Azt hiszem 1945-ig, a háború végéig igen. Még pedig egy ideig ott, ahol a mozi van, a mozi volt, az volt ott a kaszinó. Ott a Németh vendéglőtől az udvaron kellett átmenni. Úgy délután 3-4 óra körül nyitott meg és este 8-ig. Volt egy öreg, idősebb pincér, aki ott volt. Ott aztán, végeredményben egy ilyen kultúrkör volt, úgy ahogy én most elemzem, mert oda jártak az újságok, folyóiratok. Ott bementek és azt el tudták olvasni. Ott lehetett kártyázni, sakkozni, összejött a társaság. Különböző társasjátékok, viták voltak, minden. Ha valamelyik akart valamit inni, egy teát, kávé akkor nem nagyon ment még, vagy egy pohár sört, vagy egy pohár bort, akkor a pincér áthozta neki.

Akkor oda ilyen értelmiségiek jártak gondolom?

Oda csak azok. Oda ki is volt kötve, kaszinó, mert oda tagsági díjat kellett fizetni, kaszinó tag csak érettségizett lehetett.

És csak férfi ugye? Oda nő nem mehetett?

Csak férfi, oda nők nem mentek. 8 órára aztán hazamentek vacsorára. Úgy hogy ott egy szolid kör, de egy kultúrkör találkozó volt az értelmiségieknek. Akkor itt volt az iparos kör, volt az iparos körnek egy nagyon szép, hát nem tudom 5-600 kötetes könyvtára. Úgy, hogy az ipartestület tagok családjai vihettek ki. Itt is lehetett, minden vasárnap összejöttek, vasárnap délután az iparosok. Lehetett billiárdozni, sakkozni, kártyázni, dominózni. Ilyen dolgok voltak, meg beszélgetni is. Ugye Tóthnék kiszolgálták őket a vendéglőből, ha éppen enni akart még vacsorát is vittek neki, vagy hát elborozgattak, vagy ki mit ivott. Nem arra ment, hogy na részegségig kell most inni. Kulturáltan, társas összejövetel volt, de azért Tóthnék is jól jöttek ki. Mert azért a sok iparos, kereskedő jött, azért mindegyik fogyasztott.

És a grófok megjelentek ezeken a helyeken? Emlékszik még rájuk?

Hát emlékezni emlékszem. Én már éltem, amikor az öreg a Zichy gróf volt, az aglegény volt. De már idős, úgyhogy az már nem nagyon ment sehova. Akkor örökösként kerültek ide a Peácsovitsék, azok 1939-ben eladták a kastélyt, felszámolták ezt a birtokot. Ott két fiú volt, meg egy lány. A lány a Nicky grófhhoz Béndekre ment férjhez. Onnan dobták ki őket, abban az 50-es évekbe a kastélyba, a gyerekek már teljes polgári foglalkozást, hát a fiúk az itt volt a Kósáéknál festőinas. Most már a fiával van, mert az apjának volt ott egy nagy birtoka, mert osztrák Nicky neve is. Azt nagyon becsültem a Nickybe, amikor itt üldözték őket hazamehetett volna oda a birtokára, de ő magyarnak vallotta magát és itt maradt. Erdőmérnöki diplomája volt, elment az erdőre a fáirtókkal fát vágni, hogy a családnak legyen kenyere. Igaz, hogy nem sokáig, mert hát kiváló szakember volt azért bevitték az erdőgazdaságba. De nem ment el, inkább itt nyomorogtak egy szobában 4 gyerekkel. Mondjuk elég nyomorúságos volt, mert szegény felesége Peácsovics lány volt. Na emlékszem rá, kislány voltam, volt egy szép fekete mén azon szokott a kontesz kilovagolni.

Kontesz?

Hát ez a Nickyné, az volt a rangja. Mária volt a neve. Úgy talpra esettek voltak. Az egyik fiú az autóversenyző volt, az Endre az valahova külföldre elkerült. És, hogy a másik fiúval mi lett azt nem tudom. Mikor itt eladták nem tudom miért, 1939-ben kifarcellázták a birtokot, akkor kerültek ide Lengyeltótiba ezek a kulákok. Fábos-Horváth, Tibola, Jovánczayék, Ribáék, Hivatal Nándor. Ezek itt vettek... Fábosék vettek 200 holdat, Tiboláék 300 holdat, mert nekik volt Kölkeden is. Azt eladták, jó földek voltak. Nem tudom a kastély kinek a tulajdonába került. Na akkor a háború ideje alatt aztán kórház lett. Mert a bombatámadások alól ide menekítették a Jánosnak, Istvánnak, Rókusnak meg még valamelyik kórháznak egy-egy részét.

Itt védettebb volt?

Hát Pesten jobban ki volt téve a bombatámadásnak. Itt Lengyeltótit nem bombázták, úgyhogy akkor egyszerre lett itt szülészet, nőgyógyászat, belgyógyászat, sebészet, minden. Hordták ide a betegeket. Úgyhogy az még 45-ben is működött, abból alakult aztán át, mint kórház nem szűnt meg, csak ezek a kórházak így visszapakoltak Pestre, mert már tüdő is volt már akkor, a tüdőrészleg az maradt, mert az a kastélypark nagyon alkalmas volt arra, hogy gyógyuljanak. Sok fenyő volt, vagy nem tudom, ami jót tesz a tüdőbetegeknek.

Gondolom, mint Mosdóson...

Na hát ez régebbi, mint a Mosdósi. És ez együtt is mint ez a kettő, később már kórház nem ment, tüdő szanatórium lett csak, ilyen utókezelő, aztán beolvasztották. Akkor került ide a szívreszleg, és akkor lassan egy szív-belgyógyász részleg átalakult és a tüdőbetegek átmentek Mosdósra. Tehát itt volt olyan kiváló orvos, a János kórházból került le a Kálmán Géza. Akkor volt ez a háború alatt új dolog, hogy a kavernyás, átlyukadt tüdőt nem tudták mással, mint a János kórházban volt egy professzor és az kísérletezte ki, hogy bordát vettek ki és az által összeesett a tüdő és meggyógyult a beteg. Ezt külföldön egyetemeken mutatta be, meg tanította be. És az adjunktusa volt egy fiatal orvos Kálmán Géza, aki egyedül tudta Magyarországon, mert hát ez a professzor, mint az ilyenek általában 2-3 hónapot töltött Magyarországon. Mert ide ment, oda ment és ezt betanította és egyedül ő tudta csinálni, ezeket a tüdő műtéteket. Ide lekerült Lengyeltótiba, úgy hogy még Debrecenből és Miskolcra is hoztak ide betegeket, akik ilyen műtetre szorultak. Innen került be Kaposvárra, Tótiba nősült és

innen került be aztán Kaposvárra. De hát a Szondy, aki a tüdőgondozónak volt még a 70-es években is a főorvosa, azok mind itt kezdték fiatal orvosként. Kerültek le Pestről.

Én voltam benne egy gyönyörű hely, és remélem aki megvette az majd felújítja, mert ráfér azért.

Már, mint kórház, hát nem olyan sokat, csak egy kicsit kellett volna vele törődni. Szakadtak le azok gipszfigurák meg minden. Egy tatarozás kellett volna neki.

Itt volt ez a gyönyörű kis kastély, ez nem tudom, hogy mi volt, de valamikor a 700-as években, amikor az épült, ez mint kastély megszűnt. Páratlan műemlék volt, kettő volt ilyen az országba.

Hol volt ez a kiskastély?

Ott, ahol a szülőotthon, most orvosi rendelő van. Ezt a gyönyörű barokk, de ilyen gótikus barokk, de ilyen kicsit kis csúcsos tetővel. Olyan szilárd, méteres falakkal, még oltatlan mésszel megrakva az egész. Olyan páratlan műkincs volt, mondom kettő volt ilyen az országba és szétverték az 50-es évek elején és annak a helyére építették a szülőotthont. Olyan masszív volt, hogy egy-egy szobának a bolthajtását nem tudták szétverni, így egybe emelték ki darukkal, és vitték a szeméttelre. Semmi más baja nem volt, csak már akkor 15-20 évig nem volt tatarozva a tetőt kellett volna átrakni, mert az már beázott. Hát az kevesebbe került volna, mint egy másik fölépíteni és lehetett volna ott is egy szülőotthont kialakítani. Na aztán szétverték, megcsinálták ezt a szülőotthont, utána rájöttek és körözték a mérnököt aki elrendelte ennek a lebontását. Mert egy olyan páratlan műemléket bontottak, kettő volt az országban ilyen. Nagyon szép volt, főnt az a kis torony rész. Nagyon szép épület, ilyen U alakra volt megcsinálva.

Talán még képek sem maradtak fenn róla?

Hát nekem is volt egy képem róla. Hát nem nagyon előtte meg ez a teraszos domboldal. Olyan páratlan szép volt.

Most már börtönt kapnának érte.

Már akkor, már a 60-as években keresték.

És megtalálták? Nem lehet tudni?

Azt nem tudom. Amikor körözték már elment külföldre.

Visszatérve a nagybőjti időszakra, emlékszik melyik napokat tartották meg?

Hogyne. Húshagyó kedden éjfélkor tulajdonképpen befejeződött a bál. Nem fejeződött be, mert általában reggelig tartott, de ugye akkor már a családok hazamentek. A hamvazó szerda az komoly bőjt volt. Mentek a templomba, akkor megkezdődött a nagybőjt. Nagybőjtbe lakodalmat, ilyesmit bálokat ilyet nem tartottak. Az egy olyan szolid időszak volt, akkor utána csak húsvét.... Na akkor még volt cigánybál csütörtökön, azt a cigánybanda rendezte. A meghívott vendégek mehettek csak.

Akkor nem volt annyi roma, mint most?

Ja, nem olyan cigányok voltak ezek, muzsikus cigányok voltak. Itt Lengyeltóti a Tóthéknál olyan cigánybanda működött a Dina bácsinak a bandája. Bertók Dina volt a neve. De itt csak Dina bácsinak hívták, felesége volt a Dina néni, a fia meg a Dina Jóska. Ott laktak, az volt az ő házuk a Kovács Laci mellett, most azt hiszem a Pintér Ila fodrászék vették meg, azt hiszem a fia lakik benn. A Takács Mártiék laktak ott. Hát az egy olyan híres, művelt cigány volt, biztos hallottál a Rigó Jancsiról, hát hogy mondjam.... A Rigó Jancsinak a bandája, aki Franciaországban elszerezte a hercegnőt és otthagya a bandát kint maradt, még filmet is készítettek róla. Gyermekkorában ott volt ő a Rigó Jancsi bandájába másod primás. A szülők, mikor felozlott a banda fél évig nem tudták hazahozatni a gyereket. Ezek kastélyokba jártak, kottát nem ismerte, csak a füle. Operákat meg komoly zenei dolgokat játszott, meg hát magyar nótákat is. Ha kellett tánczenét meg mindent. Kastélyokba frakkba meg szmokingba mentek muzsikálni. Vitték őket olyan művelt cigányok voltak. És ők rendeztek cigánybált. A szüleim szokták elmesélni, mert én arra nem emlékszem, hogy estélyi ruha kötelező volt oda. De ezek a feleségek is olyankor kiöltöztek, estélyi ruhába, csinosan. És hát a meghívott vendégek. Éjfélig tartott, vacsora meg mit tudom én utána meg éjfélkor eltemették a bőjtöt. Az egy szertartás volt, akkor azzal lezárták és húsvétig nem vették elő a hangszereket. Jó hát így gyakorolni igen, de nyilvános helyen nem. Nem is volt összejövetel, mint a március 15-e esett közbe, de ott akkor nem volt cigányzene, a 48-as vacsora. Március 15-e bankett, azt meg szokták vendéglőbe tartani. De oda is csak férfiak mentek. Ez a Kossuth vacsora volt, azt megtartották az volt ilyen társas összejövetel az egész nagybőjtbe. Húsvét napján, karácsony napján, pünkösdkor nem

nagyon szoktak még a vendéglőben se olyan nagyon szoktak menni, még a férfiak se. Akkor úgy családi körben, család, barát, komákhoz mentek el és másnap szokott ilyen bálos valami lenni.

Például húsvétről mire emlékszik, miket csináltak itthon? Milyen szokások voltak?

Hát legelőször is mikor felkeltem mentünk le a kertbe, hogy a nyuszi volt-e és mit hozott. Sok ribizli bokor volt és amíg anyám öltöztetett, addig apám hamar levitte az ajándékokat mindig sok volt, mert sokfelől kaptam meg piros tojás, meg narancs is, a bokrokba tette el, de nem arra a felére, ahol mentünk, ugye hogy mindjárt lássam, nem lejjebb, vagy a másik oldalra. Az egy külön műsor volt mire összeszedtem, volt amit csak visszafelé találtam meg. Persze ott voltak a szülők, nagyanyám is ő velünk volt. Öt éves voltam mikor meghalt. Nézték, hogy a gyerek hogy örül, ugye ez volt a fő produkció. Akkor aztán húsvétkor is mentünk, már az a nagyhét olyan volt misére nagyszombaton, földtámadásra, a tavaszi divatbemutató, mert már addigra általában jó idő volt akkor az új kosztümökbe jöttek. Akkor húsvét vasárnap mentünk a misére, akkor délután ilyen családi összejövetelek szoktak lenni. Vagy a nagybátyámékhöz mentünk, vagy ők jöttek. Ha ők jöttek, akkor itt volt ebbe a közbe apámnak a nagybátyja, nagyanyámnak öccse, húga. Akkor azok ide is át szoktak jönni. Szóval ilyen családi összejövetel szokott napján lenni, másnapján aztán volt bál. A locsolás volt. Volt itt egy barátnőmnek a bátyja volt Béres Jani, kicsit olyan fogyatékos volt, meg ilyen farkastorka volt a gyerekeknek, de ilyen pénzszerzésre nagyon ügyes volt. Húsvétkor jött locsolni, persze szappanos vízzel. Nem parfümöt vettek, arra nem volt pénz. Akkor összeszedett egy csomópénzt húsvétkor locsolni. Akkor ilyen nagy ünnepen kellemes ünnepeket kívánni. Akkor Lucakor kotyulni. Aprószentekkor korbácsolni. Ilyen hagyományos dolgokra mindig megjött. Pénzt azt össze tudta szedni. A húsvét... olyan különösebb szokás itt nem volt. Itt nem volt, hogy összejöttek volna a határba, vagy valami ünnepség. Itt nem. A családokhoz elmentek, ha jó idő volt, esetleg kimentek az erdőbe sétálni, ibolyát szedni.

A tojást mivel festették? Voltak festékek? Vagy akkor még ilyen házi praktikákkal?

Hát már akkor lehetett festéket is kapni, mikor én kisgyerek voltam. Voltak, akik nagyon szépen tudták viasszal a mintát a tojásra, és akkor vöröshagyma héjában szokták kifőzni. És akkor olyan barna volt és kijött a minta. Jellegzetes minták nem voltak, csak

tetszés szerint készítették. Itt nem volt népszokás, Lengyeltóti nem volt olyan egységes ilyen téren, mert itt nagyon sok volt a ... Hát ugye itt voltak a hivatalok, a főszolga bíróság, a közjegyzői iroda, a járásbíróság, ügyvédek, az orvosok, adóhivatal. Ott ahol a felső óvoda van ott is volt 3-4 adótanácsos, olyan akinek doktorátusa volt, egyetemet végzett. Meg hát ezekbe a hivatalokba mindenhol voltak tisztviselők, írnokok, különbözők. Akkor csendőrség volt, fináncok voltak ezek úgy kerültek ide, nem törzs Lengyeltótiak voltak és nem volt nem az az összetartás. Volt a paraszt kör, gazda kör, volt ez a nyugati gazdakör, amelyik itt a Kajtánék körül, volt itt már Kocsisék ebbe a közbe, Makarészék ezek oda tartoztak, ez a nyugati legeltetési társulat. Akkor volt a keleti, az meg ott a Petőfi utca környéke. Azoknak arra volt legelő, ezeknek erre. Ezek így összetartottak, a gazdakörnek volt a Porc kocsmá, oda jártak, ott volt nekik a törzshelyük. Mint az iparosoknak itt, a tisztviselőknek meg a kaszinó tagok inkább oda Némethékhez. Itt meg Némethéknél nagyon jó konyha volt, nagyon sokan ott étkeztek. Ez a tisztviselő gárda. Itt aztán ez a közép-rész a kereskedők, meg a tisztviselőknek a lakása meg ilyen volt. Úgyhogy itt nem volt az az egységes, ahol annyira ápolták a hagyományokat.

Itt inkább polgárosodás volt!

Itt az volt. Én nagyon sok mindent Somogyváron láttam. Halottvirrasztáson, mint kislány Somogyváron voltam. Életemben először ott láttam. Mégpedig a Sándor Imrének a nagyanyja halt meg. Ott voltam a nagyanyámnál meghalt amikor már asszony volt. Nem is a nagyanyámnál, hanem a nagyapámnak az első feleségével volt akkor már.

A komázás, komatálazás is volt akkor!

Itt Lengyeltótiba nem volt. Somogyváron voltak ilyenek, májusfa kirúgáson Somogyváron voltam először. Aztán később már itt Lengyeltótiba is volt, sőt nekem is volt. Már abba az időbe, amikor olyan kislány voltam. Akkor Lengyeltótiba ilyen nem volt, ilyesmit Somogyváron láttam. Itt komatálát nem vittek, vittek vagy küldtek. Még talán a nagyanyámnak a lánykorába.

Még akkor talán nagyobb volt az ilyen hagyomány.

Akkor még. De anyámék már sőt Lengyeltótiba nagy volt a kasztrendszer. Iparos csak iparossal, a módosabb parasztek azok megint csak paraszttal, paraszttal. Házasság,

szórakozás minden így volt. Nem úgy volt, mint Somogyváron, hogy meg volt egy bizonyos réteg a jobb módú parasztok, iparosok, de oda járt a tanító is az az egy-két úr aki volt a faluba. Sőt még a Széchenyi gróf gyerek is oda ment mulatni közibük.

Biztos, volt itt is amikor a kasztrendszer szerint volt kivétel.

Volt itt is, hogy a módosabb parasztokat meghívták egy iparos bálra, meg tisztviselőket megszokták.

Ilyen szerelmi történetek is voltak?

Persze az mindenhol van.

Sőt az iparos bál mindig olyan színvonalas volt, hogy nagyon boldog volt a főbíró is, ha meghívták, vagy ilyenek. De aztán azok megint egy külön kaszt volt. Hogy csak, de még egymással se mindig. Volt itt Lengyeltótiba úgynevezett úri család, ugye mert volt 4 orvos állandóan, mert akkor nem SZTK-ra ment a gyógykezelés, 4 orvos megélt. Itt akkor gyógyszerész volt, ügyvédek voltak, járásbíró, főbíró, meg két szolgabíró mellette. Ezek mind jogászok voltak, akkor még a tisztviselők is inkább arra dörgölöszködtek. Na jó, az természetes dolog, hogy az ember inkább fölfelé, mint lefelé. De azért elszigetelődni a szegényebb rétegtől sem szabad. Inkább segíteni, hogy azok is tudjanak felfelé.

Például a gróf, akiről mesélt, hogy inkább itt maradt szegényként, pedig megtehetette volna, hogy gazdag legyen.

Mondom a fia az festő lett, a két idősebb lány mikor az általános iskolát elvégezte akkor Fehérvárra kerültek valamelyik étterembe mosogatólánynak. Onnan aztán felkerültek Pestre az egyik az egy orvosnak lett a felesége. Azért mégiscsak műveltek, már a nevelés folytán. És az vitte is el a szülőket. A harmadik lány az már tanulhatott tanítóképzőbe került. Na most ez meg a Lali, aki festő lett, a Lali ment, azt hiszem akkor már a szülők nem is voltak mikor már a határt is megnyitották abba a 80-as évekbe a Lali kiment és azt hiszem birtokba is vette az ausztriai gazdaságot. És ott csinált egy ilyen versenylő telepet és kivitte a nővérét is. És a kettő meg itt maradt.

Ők a Nickyek. A Zichy-k az öreg agglegénynél véget is értek?

Igen, ők valami volt, valami örökség útján kerültek ide a Peácsovicsék. De azt én nem tudom, mert itt már 1939-ben felszámolták. Hát én akkor 7 éves kislány voltam. Akkor

lett itt az a lengyel tiszti tábor. Azoknak menekülni kellett, ugye a németek megszállták őket és akkor idekerültek Lengyeltótiba. Az is egy élmény volt, játszottunk az udvarba szeptemberbe és valaki beszólt, hogy jönnek a lengyelek. Szaladtunk, hogy a lengyelek, hát az meg kell nézni. Milyen pátriárka, akkor még nem volt ez a nagy idegenforgalom. Kiálltunk a kapuba és néztük, jöttek föl gyalog az állomásról. Ilyen négyes katonai sorokba, mindegyiknek összezsavart pokróc átvetve a vállán, meg egy kis válltáska volt. Nők is voltak, vöröskeresztes nők jöttek föl, néztük őket. Aztán később már barátságot kötöttek ők is a tótiakkal. Meg hát a tótiak is velük, aztán innen kerültek ki a hadseregbe. De hát az olyan szenzáció volt.

Aztán Boglárán lett a nagy lengyel tábor. Ebből alakult ki ott a lengyel gimnázium. Egyik évbe a lengyel magyar-barátság is egy nagy nap, olyankor a lengyel vendégek is vannak, nagyon feltűnt itt volt a lengyel követ is az ünnepélyen, ünnepi beszédet mondott és nagyon feltűnt, hogy milyen szépen beszél magyarul. És utána mondta meg, hogy igen, önekik, azt hiszem a beszéde végén utalt rá, hogy öneki külön élmény, hogy itt lehet és itt beszélhet. Mert ő itt járt gimnáziumba, itt érettségizett a boglári lengyel gimnáziumba. És most újra visszakerült. És azért tudott olyan szépen, mert fiatal korban tanulta helyesírást meg minden, jó kiejtése volt akkor. Igen szóval voltak ilyen emlékek. Gyermekek voltunk akkor jött a püspök abban az időbe, ha jött bérmálni akkor lovas kocsival át Veszprémből. És úgy volt beosztva, hogy mit tudom én, hogy egyik plébániáról vitte át kocsit a másikra. És akkor fiatal emberek lóháton, beöltözve, ilyen magyar ruhába, az utóbbi időben nem az a bő ráncos gatyába, hanem ez a fekete nadrág, mellény. Mentek és lovasok kísérték a püspök kocsiját. Tiszteletadás. Akkor már autóval is járt a püspök és itt szembe a vendéglő üzemeltette a benzinkutat és itt megálltak Shell kút volt. Bent a mostani kínai bolt előtt is volt, az nem Shell kút volt, az nem tudom mi volt. Megálltak, benzint vettek fel. Egy kar volt, az üzemeltető tekerte, feljött 5 liter, akkor az ment át a kocsiba. Akkor a másik tartályba megint 5 liter, így ment akkor kézi vezérléssel. Itt megállt a püspök úr, akkor apám beszólt az udvarba, itt játszottunk, hogy itt a püspök. A süveg is a fején volt úgy ment, egyik helyről a másikra. Jöttünk ki sose nem felejttem el a Kati húgom, ott az árok szélén térdre borult, kislányok voltunk, még óvodás lehetett akkor. Úgy mondom, hogy húgom, unokahúgom. Ilyen élmények voltak ezek.

És észrevette a püspök, hogy térdre borult?

Hát nézett ki persze, mosolygott. De akkor úgy volt, hogy ment a falun végig, kifutottak az emberek, mint a lakodalmi menethöz és osztotta az áldást jobbra, balra.

Na akkor Lengyeltótiba nem voltak ezek a lakodalmi, mint most már az utóbbi évtizedekben igen, hogy nem mentek gyalog esküdni, hogy zenekar az nagyon ritka volt, mint a kis falvakba. Lengyeltótiban, mint mondom sok volt a tisztviselő, itt már kis urizálás volt. Nem tudtak úgy a gyökerekhez, fajtájukhoz igazodni, itt már hintóval mentek az esküvőre, nem volt zene. Amikor én már nagylány voltam, akkor kezdődött újra, de akkor sem kísérte a zene, de már gyalog mentek. Már a háznál muzsikáltak, elmentünk tátogatni. És akkor bevettek bennünket a vőfélyek egyet táncolni, vacsora előtt, ha hozták a menyasszonyt.

Lakodalmat ők is tartottak, de csak szolidabban!

Lakodalmat az tartottak, sőt nagyon parádés esküvők voltak. Hintóval mentek a templom ki volt díszítve, kivilágítva. Volt olyan virágfüzér az oltártól kihúzva és akkor szőnyeget kihúztak a templom lépcsőre is, és kétoldalt a virágfüzér. A hintó úgy állt meg, hogy a menyasszonyt a szőnyegen úgy vezették be, meg sorba orgonaszó, kivilágítva az egész templom. Parádé azért az volt, csak ez a népi része nem volt.

Azért a paraszti réteg azt megtartotta, mivel éltek itt azok is?

Igen. Azok elmentek gyalog, de nem zenével. Ha télen tartották az esküvőt, akkor szánnal mentek. Akkor úgy volt, hogy délelőtt a menyasszonyos háznál, vagy vitték, vagy hozták a menyasszonyt. Délután, estefelé már lestük, hogy mikor hozzák a menyasszonyt. Mentünk lesibe. Osztogattak kalácsot. Mondtam már, amikor nagyobb lány voltam, az vőfélyeknek az volt a tisztük, hogy az ott tátogató lányokat bevigyék egy pördülőre, egyet táncolni, vacsoráig.

Gondolom volt első vőfély, aki vezette az egész napot?

Igen. Na itt már az úriasodó rétegnél nem volt. Itt az első vőfélynek más dolga nem volt, mint a menyasszonyt az oltárhoz vezette. Itt már nem voltak a kikérések, búcsúztatások, étel beköszöntés azt Buzsákba láttam először. Na hát jól van, addig lakodalomba se jártam. Mert oda is úgy kerültem oda lakodalomba, hogy volt a régi segéd, aki 10 évig dolgozott itt egyhuzamba nálunk, az nősült. Apámat kérte fel násznagynak. Általába a főnököt szokták. És hát mentünk a lakodalomba, anyám volt a koszorús asszony,

Somogy Mezei Mária
1942-1943-1944
Ménfőcsanak

nyoszolyóasszony. Én meg kislány voltam, meghalt a mama, így hát vinni kellett magukkal. Nekem az nagy élmény volt, mentünk a vőlegényes házhoz, aztán jöttünk a menyasszonyért. Akkor meg volt az esküvő. A lakodalomba az ifjúpár nem az asztal közepén ült, mint általában, hanem az asztal sarkára volt nekik és egy tányér. Azért ültették sarokra, hogy még egyszer ne nősüljön és ne menjen férjhez és egy tányérből ettek. Na most vége volt a vacsorának, ugye hát minden ételt beköszöntött a vőfély, akkor kikérte a menyasszonyt táncolni. Asztal tetején köll kimenni ugye, akkor az első koszorúslányt. Mert a koszorúslány is ott ült az asztalnál. Kikérte, aztán éppen, hogy csak egyet pördült vele. Utána a nyoszolyóasszonyt –anyám is ment az asztaltetején. Nem lehetett körbe menni, ez egy szertartás volt. Amikor már így ezeket a nevesebb személyeket kikérte, akkor „Most pedig fölkérem a násznagyurakat hordják ki az asztalokat, a gazdaasszonyok pedig söpörjék össze a csontokat!” Ugye, ahogy ettek dobálták le, nem a tányér szélére. Mert hát ugye háznál tartották és az asztalok már útba voltak. Kihordták az asztalokat a gazdaasszonyok söpörték a csontokat és megkezdődött a buli. Előtte voltam lakodalomba még az Irénkének volt, de ott nem ilyen buli volt. Ott koszorúslány voltam.

Éjfélkor volt menyecsketánc is?

Hogyne. A parasztlakodalomakba ott feltétlen. Amikor az első vőfély bevezette a menyecskét és megindította a táncot a vőlegény meg a gyertyás tányért tartotta, két gazdaasszony meg a fejkával odaállt, mert általában nem pénzért táncoltak. Pénzért táncoltatták abban az időben a vőfélyek, meg hát a násznagynak a hivatalból kötelessége volt. Abba az időbe szedték a kásapénzt a gazdaasszonyok, meg ilyen dolgokat. Annak a násznagynak elég költséges dolog volt az esküvőt fizetni. Akkor olyan helyén még ahol a menyasszony cipőjét ki kölött váltani, mert lelopták. Sok ilyen pénzt kicsikartak.

Most már jobban tartják ezeket a szokásokat. Akkor nem annyira. Az Irénkénél nem, mondjuk menyecsketánc ott is volt, csak nem pénzért. Mindenki megküldte már előző két nap az ajándékot, szép ajándékokat kapott. Ott nem pénzért, de volt neki menyecske ruhája, hátrakötötték neki a fejét, tudom anyám rakta föl ezeknek a lányoknak mind a fátyolt is a fejére, meg piros kendőt kötött a fejükre. És hozták be, meg lettek táncoltatva, mindenki megtáncoltatta, de nem pénzért. Az Irénkénél ott koszorúslány voltam, volt vőfélyem a Lukács Jóska, mi vittük a menyasszony fátyolát utána, mert hosszú fátyola volt. És nagyon gavallérok voltak, mert nekem is volt ugyanolyan élő

virág csokrom, csak kicsit kisebb, mint a nagy koszorúslányoknak. Kaptam a vőfélyemtől, anyám meg kitűzte neki a kitűzőt a Jóskának. Mi egy pár voltunk ott, de az az emlék megmaradt végig. Aztán amikor fényképeztek, a csoportképen a menyasszony elé letettek egy szőnyeget és mi gyerekek odakerültünk. És én odabújta, a vőfély az enyém! Hát 6 éves voltam, akkor mentem ősszel iskolába és ez tavasszal volt. Nem, mondom általában nem volt egyik lánynál sem, de voltam olyan lakodalomba, hogy a fejkát még ki is cserélték még hoztak másikat. A vőlegény familiája ingeket, vagy ilyesmiket szoktak venni. A menyasszonynak volt aki ágyneműt, stafíringot, meg a selyemkendőt abba az időbe, meg ilyen dolgokat. Azt oda bedobálták, akkor azzal táncolt. A koszorúslányok azok ajándékot, pénzt nem adtak.

Visszatérve az ünnepekre, pünkösdkor volt valami szokás?

Nem szoktak, itt pünkösdkor nem szoktak. Körmenet csak húsvét előtt feltámadásról és úrnapi volt. Úrnak a pünkösd utáni 10. nap. Vasárnap van pünkösd és a következő hét csütörtökén van úrnapi. Úrnapi körmenet az volt, le szokott jönni egészen a buszmegállóig volt a negyedik sátor. Minden sátorban meg volt, hogy ki gondozta. Nagyon szép sátrakat csináltak, lejött a körmenet végig, akkor volt.

Mindenszentekről és a halottak napjáról milyen szokásokra emlékszik? Hogyan zajlottak?

Mindenszentekkor ment a falu népe, a sírokat rendbe tették. Abba az időbe nem volt ez a nagy sírgondozás, annyira nem virágozták a sírokat. Nem is értek rá, a parasztember ment a mezőre dolgozni, csak arra figyeltek, hogy gazos ne legyen, inkább kikapálták, vittek egy kis virágot. Mindenszentekre rendbe tették, kivirágozták a sírokat, koszorúkat kötöttek. Gyertyát vettek, vittek a temetőbe. Mindenszentek este 6 órakor szokott lenni a mindenszentek litánia a templomban, a temetőből oda mentek fel. Akkor az énekkar, kórus szerepelt. Nagy ünnepi litánia volt, halottak napján mise volt a plébánia halottaiért. Akkor még is kimentek a temetőbe. Azt nagyon megtartották, akkor nem volt szabad dolgozni, nem volt szabad varrni, mert akkor azt mondták, hogy a halottainak böködi a szemét a túvel. Vidékre jártak, meg a rokonság hazajött a halottakhoz.

És azt a szokást ismerték, hogy mindenszentek estéjén terítettek az elhunytak?

Teríteni nem terítettek, csak hát az ételt. A mindenszenteknek megvolt a szokása, hogy akkor kacsát kellett sütni. Akkoriba ugye tömték a kacsákat ősszel, akkor mindenszentekre jó volt. Ahol sok vendég volt több kacsát sütöttek, káposztát főztek belőle. Azért az volt a bevált étel, mert hát októberre már jól tömték a kacsákat, meg hát hogy fogyjanak. Meg rétest sütöttek, rétest azért, mert ahogy nyújtsa a rétest úgy nyújtja az életét. Ezt mondták. Rétest szoktak sütni meg kacsát, hát általában vidéki rokonok, családtagok hazamentek, tudják valamivel őket megkínálni. Este nem szokták a húst, meg a rétest üveg bort, mert hát ahhoz az is dukált nem szokták az asztalról elpakolni. Otthagyták az asztalon, ha éjszaka hazajönnek a halottak, akkor legyen nekik mit enni.

A mikulásra emlékszik, hogy hogy élték meg? Milyen emlékei vannak a mikulás napjáról?

Hát a mikulás az olyan volt, hogy vártuk. Előtte a szeles időben vörös volt az ég alja. Akkor nagyanyám meg szokta mutatni: „Nézd meg az azért olyan vörös, mert a mikulás bácsi az égből néz és a palástját szétterítette és attól vörös és nézi, hogy ki a jó gyerek és ki a rossz. És ez a mai napig, ha meglátom mikulás előtt, mindig eszembe jut. Különösebb nem volt, a cipőket azt ki szoktuk pucolni, azt kiraktuk az ablakba és vártuk a mikulást. Volt nekem olyan keresztapám, hogy jöttek a csokoládé figurák, de úgy egyébként kaptak kis cukrot, diót, kockacukrot, aszalt szilvát, ami volt a háznál.

És az advent napján a Lucázás, azt említette, hogy volt, kotyolás?

Az volt, azt még a felnőttek is, vitték a fiatalemberek a tuskót a lányos házhoz, és akkor ott kotyoltak. Akik kotyultak, azokat meg kellett kínálni egy kis pálinkával reggel, aztán mentek egyik házról a másikra.

Emlékszik arra, hogy mit mondtak? Valami mondókájukra!

Hát voltak a versek, hogyne. Lucakor: kity-koty kity-koty majd megvirrad hajnal lesz. ... Igen közbe mondták, hogy „kendteknek annyi csirkéje legyen mint földön a fűszál, égen a csillag”. Ha haragudtak rá, de bementek kotyulni, akkor azt mondták, hogy kendteknek annyi csirkéje legyen mint égen a fűszál, földön a csillag. De olyan gyorsan mondták, hogy fel se tűnt. Annyira nem tudom... Egyszer megtanultam a Béres Janitól, ami eszembe jutott. Jött ide a műhelybe, oda tett egy tuskót és a kályha előtt kotyult. Akkor bejöttem ide a szobába, anyám bent volt, varrt és is leültem a kályha elé egy

Somogy Megyei Híradó
K. P. 1830-20. M.
Munkáltsági irattár

darab fára, azt hittem, hogy úgy kell és elkezdtem kotyulni, aztán bummm, feldurran a cserépkályha teteje, mert apám nagyon megrakta. Azért, mert nő beleavatkozott szokta mondani. Voltak aztán humoros részek.

Ezért italt, vagy pénzt kaptak?

Mivel kotyulni reggel kell menni, hajnalba mentek, hát akkor egy kis pálinkával szokták megkínálni őket. Hát anyám mesélte, hogy a Margit nővérenek az udvarlója összebeszéltek beállítottak reggel kotyulni - már menyasszony volt 3 nap alatt a spanyolnáthába meghalt – itt egy folyosó volt felhoztak egy akkor tuskót, hogy hát nem is tudom, hogyan tudták levinni, hány ember kellett hozzá. És akkor azon kotyultak, itt is hagyták, és akkor a fél télen... Akkor valahogy levítették, a mama összevágatta, fél télen fűtött vele. Mesélte anyám. Ide már csak a gyerekek jöttek kotyulni.

És a betlehemezés?

Szintén a gyerekek jártak, az abba a négy hétbe ment este. Akkor jöttek a gyerekek bekopogtak és „szabad betlehemezni?” – „szabad gyerekek, gyertek”- Akkor bejöttek, elmondták a kis mondókájukat, lejátszották a betlehemet. Nálunk iparos házaknál pénzt kaptak, parasztházaknál meg kaptak egy darab kolbászt, ezt azt. Összeszedtek sok mindent. Vagy pénzt kaptak, vagy ha olyan helyen mentek, hogy tojás, vagy ami volt. Vitték a betlehemet ilyen dobozból megcsinálták, berendezték. Aztán ilyen kis subákat, bundaszerű kabátokat magukra szedték, süveget a fejükre, aztán mentek. Akkor 7-8 óráig járták a falut. Akkor másnap este újra.

A karácsony az, hogy telt?

A karácsony az úgy volt, hogy készültünk a szentestére, akkor jött a Jézuska. Még olyan kicsi voltam, akkor a mamával átmentünk Csizmadiákhoz este, hogy lessük a Jézuskát. Valójában ez azért volt, hogy ne legyek itthon, addig itthon megcsinálták a karácsonyfát. Amikor már a mama nem volt azt hiszem egyszer Pozsgaiék vitték át, egyszer azt hiszem a Pali bátyáméknál voltam, apám nagybátyánál. Hívtak, hogy menjek át délutánra, és délután átmentem én a Pali bátyám az úgy el tudott szórakoztatni, hogy nem vettem azt se észre, hogy már gyújtottak, villany ég. Ott elszórakoztunk, csak egyszer jön anyám, hogy gyere már haza, mert a Jézuska ott jár a faluba. Ó hát akkor már kaptam a kabátom, akkor jött az Annus néni a Pali bátyám felesége meg a Kati néném is ott volt, ők már jöttek akkor velünk. Kíváncsiak voltak,

hogy hogy örülök. De akármennyire siettünk, mindig amikor a lépcsőn mentem, akkor csengetett a Jézuska, de mire beértem már sosem volt itt, a másik ablakon mindig kiment. Mondták, hogy éppen most ment ki az ablakon. Olyan nagy ügyet nem csináltam belőle, fontos volt a karácsonyfa és az, hogy mi van alatta. A karácsony este az családi körbe történt, a Kati néném itt szokott maradni akkor itt vacsorázott velünk meg itt volt. Még amikor egész kicsi voltam akkor nem, de amikor nagyobb voltam akkor elmentünk az éjféli misére. A karácsony az olyan csendes, családi ünnep volt. Már délután meg este egy ideig jártak a köszöntők, meg amikor besötétedett 5-6 óra tájba a kanász, a csordás ezek a pásztoremberek már akkor beöltöztek és akkor elkezdtek durrogatni. Járták végig a falut. Bementek azokhoz a gazdákhöz, akinek az állatát őrizték ott bottal megverték a földet az ajtóba és köszöntöttek. Ott mindig kaptak valamit, tudom vödörrel szoktak jönni még a családtagok is kísérték, mert akkor egy-egy ilyen korsó bort odaadtak, azt nem itták meg, hanem beleöntötték a vödörbe. Az ünnepre való bort is összeszedték, meg hát amit kaptak. Tiszteletadás volt a gazda felé, a gazda meg hát adott nekik valamit. A köszöntések alatt végig durrogatták a falut. Most az utóbbi időben itt is volt az, hogy így összedurrogatták a falut. Tudom, mikor a plébános úr idejött a Szabó Karcsiék járt, azt hiszem a templomba akart bemenni, amikor felértek és a templom dombon is durrogattak. A Karcsi mesélte, hogy az atya hirtelen visszafordult a dombról bement és hozott nekik egy üveg bort. Falusi parasztyermek volt tudta, hogy hogy illik. Mondta is utána, hogy nagyon rendesek voltak ezek, mert összedurrogatták az embereket a misére. A karácsony napját is szolidan ünnepelték, a férfiak mind fekete ruhába jöttek karácsony, húsvét napján a misére. Voltak ezek a kemény bükkfa kalapok, ami nagyon parádés dolog volt. Akkor misére jöttek meg családokhoz mentek. Másnapján aztán már mentek moziba. Később, miután már lett Tótiba is mozi. Kocsmába meg szórakozóhelyekre, de napján nem nagyon, azt szolidan otthon családi körben töltötték.

A paraszti munkákról tollfosztás, kukoricafosztásról mennyit tud?

Hát Lengyeltótiában kukoricafosztás nem nagyon volt, tollfosztás az volt. Összegyűttek esténként ott egy csomó tollat kifosztottak, ott elviccelődtek, elnevetgéltek. Mikor végeztek utolsó estére már csak egy keveset szoktak hagyni. Csak azért, hogy összejöjjenek, akkor készítettek, meg lettek vendégelve az asszonyok, akik jártak tollfosztóba.

És az aratás? Utána a mulatság?

Itt nem szokott. Nekem a betakarítással az aratással van emlékem, mert akkor itt a Pali bátyáméknál is jó pár kocsi összeálltak. Egész nap hordták a gabonát és már két nappal előbb meg vótak hívva, hogy menjek. Általában Anna napkor szoktak takarolni, mert akkor az Annus néjének névnapja is volt. Mikor én reggel felkeltem, iskolás kislány voltam mentem megköszönteni az Annus nénit, akkor már a reggelinél az asztalnál a kiskonyha irányában volt egy asztal, és ott reggeliztek. Tudom sonkát szoktak sütni tojással, uborka salátával. Akkor már ettek az emberek. Hát én már akkor itt megittam a kis kávémat, kakaómat, nem tudtam enni, pláne reggel. Ebédre aztán nagy főzés volt, pláne Kati néném is ott szokott segíteni. Főzték a tyúkhúslevest, akkor tyúk pörköltet csináltak rizzsel. Tökfőzeléket szoktak, mert az lédús valamit kívánták, mivel egész nap a tűző napon voltak. Utána fánkot szoktak sütni. Akkor ott szoktam lenni ebéden, leszűrték a levest és megettem a lábakat, meg a zöldséget, aztán kifűjt nálam. Akkor délután 4-5 után szoktak végezni, ebéd után elmosogattak, akkor gyorsan le szoktak vágni még 3-4 pár csirkét is és amire bejöttek, akkor kirántották frissen. Csináltak hozzá uborkasalátát vagy ilyesmit, valamit uzsonnára. Erős munka is volt, emelgetni azokat a keresztkévéket, meg egésznap kint a napon.

A szüretre emlékszik? Szüreti felvonulás?

Az szokott lenni. 1946-ba mi is rendeztünk arató felvonulást a kisgazdapárt ifjúsági szervezete. Én akkor olyan fiatal kis lány voltam, de hát apám után bent voltam. Nagyon szép arató felvonulást szerveztünk akkor. Nem aratás után, hanem Péter és Pálkor. Tábori mise volt kint, akkor még megvoltak a tenispályák. Az egyik egy méterrel magasabban volt a másik alacsonyabban tehát oda csinálták a tábori oltárt és itt lenn a közönség volt. A kisgazdapárt székháza ott volt, ahol a családsegítő most, onnan jöttünk le. Már akkor Jovánczaiék levágtak két sor búzát és az lóval kinyomtatták. Tóth malom megörölte és a pék sütött belőle ilyen kis házi kenyereket. Magyar ruhába, pártával be voltunk öltözve, meg a fiúk volt kettő vagy három, akinek volt bő gatyva, a többi meg fekete nadrág mellényel, fehér ing úgy vonultunk le a misére vittük az új kenyeret megszenteltetni. A pap megszentelte, és akkor volt a felvonulás a kisgazdapártnak volt egy nagyon szép selyem zászlaja azt meg két magyarzászlót lóháton vitte egy-egy lovas. Ja és a búzakoszorút vittük le, egy nagyon szép búzakoszorút. Nemzeti színű szalaggal volt átkötve egy évig ott volt a község háza tanácstermébe. Azt vittük a misére, a Futó volt az esperes, plébános, azt mise után

megszentelte meg a kenyeret. Én vittem meg a Jovánczay Jóska, úgy elfáradtam végig vinni a falun. Akkor utánunk a három lány, ilyen buzsáki vagy milyen ... párnán volt egy új kenyér, a másikon egy üveg bor, a harmadikon egy imakönyv. Bort, búzát, békességet jelképezte. Utánunk jött a munkás, paraszt értelmiség jelképeként a traktoros gyerek a nagy kalapáccsal. Akkor a bőgatyás parasztyerek, meg a diák. Utána jöttek az aratók, azok Pusztaberényi fiatalok voltak, 20 fiatalember kaszás, fölplántlikázott, szalagozott kaszával. Aztán 20 marokszedő lány, a sarlójuk is fel volt díszítve, búzavirággal, pipacssal és 20 kévekötő azt a kis fát hozták meg hoztak két ilyen kis iskolás lányt, akik vízfordó kannával jöttek, az is ki volt dekorálva. Fodor Laci volt az aratógazda, fekete ruhába, fekete kalap, csizma. Csizmájába bent a dohányzacskó. Olyan gyönyörű dohányzacskót szerzett ilyen régi bőrt, hogy ilyen széles darabon ki volt az a bőr csipkemintázva, az lógott ki belőle, meg a botja ment mellettük, dirigálta. Akkor jöttek a csikóslegények, akkor jött a meseautó. A hintónak az első üléséhez egy ilyen autóforma fölteve annak a tetején ült a kocsis, hajtotta a lovakat, hátul meg ült a nagysága valamelyik lány hosszú fekete ruhába, fekete kalap, ilyen fekete selyem izével lekötve, meg a kisasszony, aki rózsaszín koszorúslányi ruhába volt, legyezővel ültek benn.

Akkor két kocsira kévéket raktak föl, aztán annak a tetején ült mindegyiken egy fiú, egy lány. Azok is pusztaberényiek voltak, nagyon ügyesek a kordéba a cigánypár. Asszony, az ember meg volt 2-3 gyerek, de azokra csak egy nagy férfi mellényt adtak, semmi más ruha nem volt. A füttyülőjük lógott ki, olyan igazi cigány volt. A kocsiból meg kiállt a kocsirúd, arra meg a szemételepen összeszedtek lukas fazekakat, azok fel voltak kötve. Nagyon sikerült, nagyon szép volt, végig jártuk az egész falut, utána lementünk a futballpályára, ott már vártak bennünket, a főbíró, főjegyző. Ott volt egy kis emelvény, amilyen ezek voltak, oda szépen oszlopokba beálltunk és ott a csoportnak a vezetője valamelyik ünnepélyes keretek között átadta a főjegyzőnek a búzakoszorút, amit mondok a község háza tanácstermébe 1 évig ki is tettek, meg az új kenyeret. Köszöntöttek bennünket, meg a falu népét, azt hiszem a főbíró Endrődy Gábor szegte meg a kenyeret. Nem egy volt, úgyhogy mindenki kapott egy kis falat kenyeret, akik ott voltak, az új kenyérből egy kis kóstolót. Utána kezdődött a Kék-tó, hát akkor még nem Kék-tó volt a bál, reggelig tartó bál.

A szüreti mulatságnál ugyanígy tartott?

A szüreti mulatságot is rendeztük igen, sőt akkor előtte itt bérmálás volt Lengyeltótiba. A lovasok kikísérték a püspököt Barátiba, mert akkor csináltak valamit a Baráti kápolnán. Kiment megnézni, kikísérték Barátiba visszajöttek na akkor a püspök úrról leadóztunk, megindulhat a szüreti felvonulás. Ide értünk, ahol a húsbolt van a szolgáltató ház elé, akkor jött a püspök vissza autóval. Félrehúzódtak, az árokpartra leálltak, nagyon tetszett neki, integetett végig sorba mindannyiunknak. Ott már nem ilyen magyar ruhába voltunk, ott már ilyen tarka szoknyákba öltöztünk. Ott már voltak bíró, bíróné, csösz. Mind a kettő nagyon jól sikerült. Mikor beértünk már a kocsmába táncolni, ez a cigány férfi olyan jól álcázva, hogy 20 év múlva tudtam meg, hogy ki volt. Beszélgettünk itt a műhelybe, azt hiszem akkor már magam voltam és kérdezte, hogy emlékszem rá, mondtam emlékszem, de azt nem tudjuk kideríteni azóta se, hogy ki volt az. Eláruljam magának, ha mondom tudja, - én voltam. A cigányasszonyt az kiderítettük. És mikor beértünk mindenkit megtáncoltatott egy pördülőre, akkor cserélt, de minden nőt ott megtáncoltatott az a cigány ember. Nagyon sok mulatságos dolog történt abba az időbe. Aztán utána jöttek az 50-es évek, akkor nagyon leálltak. Most kezdődik újra. Lengyeltótiba olyan különös népszokások nem voltak. Mint mondtam, nem egy olyan összetartó volt a falu népe, mert voltak a parasztok, voltak a tisztviselők, akkor a kereskedők zsidók voltak.

Akkor itt gondolom a háború idején üldözték őket?

Egyébként odabent a Postától a Rákóczi útig olyan üzletsor volt, mind zsidók voltak, jóállók. Hát volt itt zsidótemplom Lengyeltótiba, ott ahol most az áruház van. Nem rombolták le, hanem eladták. Meg volt zsidó iskola, a mostani iskola helyén, ott ahol a zeneiskola van, azon a részen. Az én gyerekkoromban, már nem mert akkor már csak egy zsidó gyerek volt, az velünk járt. De anyám idejében külön zsidó iskola volt, volt külön tanáruk, tanították már első elemitől németre, héberre. Okosak voltak, nagyon szép színvonalas üzletek voltak itt. Aztán lerombolták. Azért minden családból visszajött valaki, de nem mindegyik maradt itt. Az öregek már ki is haltak.

És akiket megöltek?

Hát Szabadiéktól jött vissza a két fiú.

És ők mit meséltek, hogyan szabadultak meg?

Volt amelyik táborba volt. Például a Práger doktor Dachauból került már haza. Ott ilyen haláltábor volt, mint az Auschwitzi. Ő már onnan került haza.

Gondolom megtörte eléggé, hogy mit élt át?

Hát igen. Ráadásul mire hazajött a szülők, meg a nővérenek a kislánya a Tabi táborba került és meghalt. A nővére keresztény ember felesége lett és a feleségével Pesten zárdába kerültek és megmenekültek. Egy évvel volt idősebb tőlem a kislány, nagyon szép kis fekete lány volt. Soha nem tudta megbocsátani a sógornak, hogy nem vitte fel Pestre.

Ez nehéz világ volt mindenkinek, de főleg nekik.

Szabadi Jenő bácsinak volt egy fia, meg olyan 3 éves volt a kislánya, meg egy nagyon szép komoly felesége, de meghaltak. A Vértes bácsinak is körülbelül olyan 3-4 éves kislánya. A Vera néni is utána került ide, amikor a Jenő bácsi visszajött, hogy a család kipusztult, új életet kellett kezdeni.

Nem volt könnyű ez.

3. számú melléklet

Interjú, Keller Ferencné, Szőlősgyőrök, 2010. 02. 25.

Hogy hívják önt?

Keller Ferencné vagyok, a lánykori nevem, Buzsáki Anna.

Hány éves ön?

1927-ben születtem, 83 éves leszek.

És hol született?

Itt Szőlősgyőrökben.

Akkor még háznál ugye?

Igen, akkor még háznál, persze.

És itt is élt egész gyermekkorában/életében?

Igen! Itt-itt mindig. Itt szembe volt, egy nagy kocsmáépület, egy községi épület, nagyon hosszú épület volt, úgyhogy itt laktak, de ez a községé volt és mindig valaki kivehette 3 évre, 4 évre, ugye aki ahogy akarta a kocsmát bérelni. És akkor végül egy hentesüzlet, ott meg a húskimérés volt.

A gyerekkoráról szeretnék kérdezni, hogy miket játszottak, milyen játékaik voltak?

Nekem volt sok szép játékomból legalábbis, mert édesanyámék 6-an voltak testvérek és édesapámék is. És én varrónő voltam és már kicsi koromban is imádtam varrni. Kicsi korom óta állandóan varrtam. Pestről a keresztanyámék kis bútorokat hoztak nekem ajándékba. Kis szekrényt, zöldre volt befestve, ágy, benne egy kis kaucsukbaba, kis takaró. Nekem volt nagyon sok játékomból, volt 12 babám. Hajas baba, alvó baba, én egymagam el szoktam játszani és nagyon szerettem énekelni, nótázni.

Többen voltak testvérek?

Ketten. Ő elment dolgozni, idősebb volt, olyan magas növésű. Ugye akkoriban kapáltak, szántottak meg minden és ő már ment velük dolgozni én meg még mindig itthon játszottam, mert csípőficamos vagyok és ugye így nagyon nem is erőltették, hogy bármit is csináljak.

Szóval én mindig meglepetést okoztam a rokonoknak, mikor jöttek le pestről, hogy én miket ki nem találok. Volt egy hajas babám, olyan kalapot varrtam én neki, hogy mindig azt mondta a nagynéném-ő tanítónő volt Pestújhelyen-, hogy ha nagy leszek és kimúlok iskolából, akkor elvisz egy kalapszalomba, hogy valami ilyesmit tanuljak ki. Hát aztán varrni tanultam meg, és rengeteget, éjjel nappal csináltam.

Hát hogy milyen szokások voltak...akkor még 6 osztály volt az iskola, 6 elemi, ugye meg hittan óra, hát ilyenek voltak akkor.

És a szülei a mezőgazdasággal foglalkoztak?

Igen, igen, földművesek voltak. Akkor volt 12 hold föld és abba dolgoztak. És akkor ugye nyáron masináltak, akkor aratás volt, akkor kellett kezdeni aratni. Én ebédet szoktam nekik vinni. A nagymamám főzött, és akkor ők arattak, én meg vittem az ebédet nekik. És hát így mentek ugye a dolgok.

Milyen fontosabb események voltak, amiket a család megünnepeelt?

Hát...Édesapámnak bivalyai voltak, azzal járt szántani. Nem szerette a lovakat. Azt mondta, hogy ő nem vakargatja a lovakat. A bivalyoknak meg, ha melegük volt, csak belefeküdtek a pocsétába, megfürödtek. És azok borjastak, akkor meg lehetett őket fejni, és nagyon jó tejük volt. Nem olyan, mint a teheneké és ezt a csarnokba nem is vették be. És akkor beletették ilyen tejesköcsögökbe és megaludt. Nagyon finom aludtteje volt! Olyan vastag, hogy kenyérre lehet kenni a vaját. És édesanyámék piacra, boglárra, többen is a faluból gyalog. Akkor ebből jött a pénz. Meg hát a gabonából is adtak el, ami felesleg volt. Kiszámolták, hogy hány zsákkal kell elrakni, hold szerint a következő vetésre, meg hogy kenyérre mennyit rakjanak el, és akkor a többit meg eladták. Hát az adót kifizetni, meg ilyenek, ez ilyenekből jött össze.

Miket szoktak újévkor csinálni? Voltak-e babonáik? Vagy szokásaik?

Újévkor nem nagyon volt. Összejöttek a rokonok, ők is ugye falubeliek voltak.

Összejártak akkor minden vasárnap is. Összejártak, jöttek, borozgattak, mikor harangozták az elsőt misére, akkor már jöttek, mert ők messzebb laktak és akkor mentek innen a templomba.

És farsangkor?

Akkor mindig voltak színdarabok, ugye mikor kimúlottunk iskolából, akkor dalárdába jártunk, volt egy énekkar, 4 szólamban énekeltünk. Szoprán, alt, basszus, tenor. Én szoprán voltam. Voltak a körmenetek is, megkerülték az iskolát.

Ha valaki az énekkarból megnősült vagy férjhez ment, akkor összejöttünk énekelni. Az esküvő előtt meg utána is, a templomban is. Nagyon sok színdarabot tanultunk.

Körmenetkor párosával a gyerekek, felöltözve jöttek, fákat hoztak, zöld ágakat, a papnak volt egy szőnyeg leterítve a kereszt elé, odaállt imádkozni, a sok nép meg itt állt. Meg itt a Szent Jánosnál, az emlékhelyénél a folyóparton, meg a kastélyhoz mentünk még el, ott volt mise. Akkor még mindenki járt misére.

És farsangkor voltak bálok?

Igen, voltak! Voltak ilyen batyus bálok. A lányok vittek mindig süteményt, a fiúk meg bort. És akkor ott muzsikáltak, táncoltunk és akkor olyan éjfél felé, szedtük elő, és aki akivel táncolt, meg hát akik táncoltatták a lányokat, azokat megkínálta. Akit meg hát egyáltalán nem hívta meg, akkor aztat nem.

Ilyenkor az egész család elment nem?

Nem! Csak az édesanyám, meg a fiatalok persze.

Kísérő gondolom mindig kellett...

Akkor még nem mentek úgy, mint máma! Akkor még kísérő nélkül nem mehettünk sehová se. Sőt még este, akármilyen nyáron, ugye még 9-kor is süttött majdnem a nap, ha harangoztak 8 órára, mindig itthon kellett lenni. Ha volt olyan esetleg, hogy fiúval voltunk, akit ismertünk, akkor lehetett beszélgetni esetleg a kapunál, ahol a szülők láttak. Nem lehetett csak úgy elmenni.

A nagybőjti időszakban akkor még szigorúan betartották a böjtöt?

Be! Igen! Hamvazószerdától húsvétig pénteken nem szabadott húst enni. Húshagyókedden szoktak sütni fánkot, és be szoktunk öltözni maskarákba.

Nagyon sok színdarabot tanultunk, voltak még 3 felvonásosak is! Elkezdtünk mindig Katalinra(nov25.), aztán karácsony, aztán a farsangi bál...Nagy színdarabok. A János vitézt is játszottuk 1951-ben. Az uram volt a János vitéz, én pedig az Iluska.

És húsvétkor mit csináltak? A tojásfestés szokás volt itt?

Jaj! Mindenféle tojást festettünk, meg locsolni jöttek akkor. És piros tojást kaptak.

Akkoriban mivel festették a tojást?

Voltak már akkor festékek, azzal kidíszítették.

És locsoláskor végigjártak a legények, vagy csak azokhoz mentek, akiknek udvaroltak?

Többfelé mentek, de azért főleg azokhoz, akik tetszettek nekik. Gyerekek jöttek locsolni, úgyhogy azok pénzt kaptak, ők azért locsoltak.

A férfiak azok már nem nagyon jöttek. Hát inkább a legények, főleg aki valakinek udvarolt.

Szép volt az az élet is.

És emlékszik még mondókákra? Hogy mit mondtak?

Nem emlékszem már hogy miket mondtak.

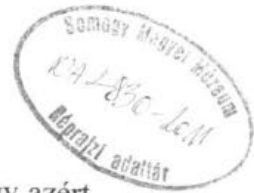
Akkor még vízzel locsoltak ugye? Hozták vödörbe a vizet.

Olyat mi nem, mert olyankor nem mentünk ki. Esetleg szódásüveggel.

És pünkösdkor? Volt körmenet gondolom...

Bálok szoktak általában, meg voltak ritkábban színdarabok.

Meg voltak estélyek-az akkori jegyző rendezte a kultúrházba- minden héten vagy minden hónapban volt egyszer. Össze lehetett jönni és azon ilyen asztali kugli, meg ilyen ping pong asztal is volt, lehetett ping pongozni, meg kártyázni. Oda mindenki mehetett, férfiak, nők, gyerekek, és akkor ki milyent tudott játszani, kockajátékkal meg

minden. És akkor egy-egy dallamot vagy valaki énekelt, vagy verset mondott úgy azért közbe. Mondtam én is, 4-5 oldalas monológokat.

Mindenszentekről mire emlékszik?

Akkor például vasárnap mise volt 10 órakor, 2-kor meg litánia. Ünnepekkor, vasárnap minden délután litánia volt. Arra már az idők nem nagyon mentek, inkább a fiatalok. A legények a kórusban szoktak lenni, a lányok lent, és akkor mire a litánia a vége felé járt, a legények lejöttek a templom elejbe, körbe, és akkor, mikor kijöttek a lányok, akkor már felálltak a lépcsőhöz, és ahogy mentünk lefelé, minden legény kapcsolódott egy lányhoz.

Gondolom mindenkinek megvolt a párja...

Igen! És akkor így vasárnap délután el szoktunk menni, a kastélynak a parkjába. Volt ott is egy gyönyörű kápolna, széles út, sárga kavicsal, padokkal, gyönyörű szép virágokkal meg minden. És akkor ott le lehetett ülni pihenni, beszélgetni.

És azért kimentek a temetőbe?

Igen, és akkor estefelé mentünk ki, a gyerekeknek az iskolánál kellett gyülekezni, és akkor a tanító vezetett bennünket ki. Ott párosával kellett állni, nem szabadott szétmenni, és akkor ott a kálváriánál bementünk, ott tartotta a litániát a pap, és ott csöndbe kellett nekünk állni. Volt olyan, hogy nagyon hideg volt, esett a hó, havas eső és úgy megfáztunk, olyan jó volt, mikor hazaértünk a meleg szobába.

És akkor a családdal együtt a hozzátartozókhoz is odamentek ilyenkor?

Rengeteg nép jött akkor, az egész falu kint volt.

És akkor is így gyertyákat gyújtottak?

Igen, akkor még gyertyák voltak, nem voltak még ilyen mécsesek.

És még így visszaulva a gyermekkorára! Élt akkor már az a szokás, hogy mikulás, ugye? Szent Miklós ünnepe.

Persze! Úgy emlékszem, hogy a régi házban, volt ilyen nagy fali kászli, úgy mondták, ilyen faliszekrény. És ahogy mi a szobából kijöttünk mindjárt volt egy olyan szekrényünk, és akkor így este, mikor már meggyújtottuk a lámpát, akkor na terítetek

ezt, na ezt rakjátok, azt rakjátok, és akkor kijöttek apa is, meg anya is, ott zörgött anya, hogy na ezt vidd be, azt vidd be, és akkor csönd lett, olyan csöndbe kiment. Ugye akkor az ablakba kívülről ki kellett rakni a cipőket. És akkor egyszerre jöttek vissza. Nem szóltak aztán egy szót se nekünk, nekiálltunk vacsorázni. És akkor persze közben elhúztuk a függönyt, kikukucsáltunk, úgy tettek be mindent, hogy lehetett látni. Aztán akkor futóra ki, hogy van ott valami! Csillog! Aztán akkor kiszaladtunk.

És miket kaptak?

Szaloncukrot, kis csokoládékat, apró cukrokat, ilyesmit szoktak adni. Meg almát. Akkor még nem volt ennyi almafa, mint most. Nagyon ritkán volt a faluba is alma. Volt egy rokon nénjém, ő mindig hozott karácsonyra is almát nekünk, de hát ugye ezt mi nem tudtuk.

És advent, az úgy a készülődés jegyébe telt? Vagy akkor még így csak tudták, hogy advent van. Itt például a betlehemezésre gondolok.

Azok szoktak járni.

És az hogy zajlott? A legények jártak házról-házra?

Igen. És akkor hozták a ládát, bent feküdt a kisjézus, és akkor ugye énekeltek. És akkor a pásztorok. Voltak olyanok amelyek le szoktak feküdni, és olyan viccesen volt csinálva. Volt olyan hely, ahol a varrógép mellé voltak letéve üvegek, borosüvegek. És akkor észrevették fekvé, és beleittak a gyerekek. Hamar fölalták magukat ilyen helyen.

Luca nap?

Na az megint! Kotyúni! Hú de el tudták mondani. Az megint érdekes volt. Mikor ráültek a Luca fára. És a végén, mikor elmondta, akkor meg kukoricával meghintették.

Hogy volt ez pontosan?

Behozták a vastag fát, olyan jó hosszút, és akkor elmondta:

Kity-koty, kity-koty, gelegonya kettő,

Bíró hátán teknő, ha leesik fedd föl!

Kentek lányának akkor csöcse legyen, mint a dori korsó!

Ilyeneket elmondtak, aztán a végén kukoricával leszórták a fejüket. A háziasszony fejét.

És mit szoktak kapni a kotyolók?

Pénzt szoktak adni. Gyerekek jöttek általába ilyenkor.

És akik nem engedték be őket, azokkal mit csináltak?

Hát semmit. Csak voltak, nem engedték be.

Én hallottam ilyet is, hogy elvitték a kaput, megviccelték.

Ja azt is csinálták. Olyat is, hogy itt volt, az egyik házról-szép kerítés volt- elvitték a másik utcába és kicsereálték. Keresték és nem találták meg. Mire megtalálták, hogy át van cserélve az egész. És az egész más kerítés máshol van. Kaput! Ilyeneket csináltak.

Meg bolondok napján is ugye?

Igen. Meg szüreti bálkor.

Volt itt a falu végén lakott egy asztalos, annak a fia egy nagyon, olyan magos fiatalember nem is volt a faluba, mint az. Az ilyen fejeket hoztak, nem is tudom honnan szereztek olyan bábu fejeket. És annak ilyen pici fejet hoztak. Bajccal, meg mindenki maskarákba, és azt a fejükre ráhúzták. Akkor volt egy oltári nagy fej, azt meg ilyen pici, alacsonynak a nyakába tették. Úgyhogy úgy mondták, hogy az Uri meg a Huri. Uru meg a Huru.

Karácsonykor mit csináltak?

Volt fájuk ugye? Karácsonyfájuk?

Igen volt, mindig volt.

És hogy zajlottak azok a napok?

Mi itt voltunk négyen lányok, mert akkor a nagybátyámék is itt laktak és, azok is ketten voltak testvérek, mi is ketten. Mindig el szoktunk játszani, még gyerekkorunkba. Iskolába meg ilyen ugráló kötéllel szoktunk, hogy így kettő tekerte és akkor átugrottuk. Mennyit szoktunk ugrálni.

És szilveszterkor?

Elmentek bálba?

Akkor mentünk a bálba, igen.

Karácsonykor nem volt bál?

De! Akkor is volt. Sűrűen volt bál.

És ezek is mind ilyen batyus bál jellegűek voltak?

Nem!

A gróf élt még akkor ugye, mikor ön gyerek volt? Voltak akkor itt még grófok.

Persze!

És ők szerveztek ilyen mulatságokat?

A grófék nem. Van egy tükröm, azt én a gróféktól vettem. Ez már a háború után volt ez már, akkor kitették őket. A kiskastélynál, ez az iskola, ahol most van, az idősebbik gróf megnősült, azok laktak itt a kiskastélyná. Ilyen tornaterem, meg óvoda ami most ott van. Az Antal gróf, a fiatalabbik, eljárt az erdőre, ültetvényeket kapálni. Mert az idősebbik gróf a feleségivel, az elment, kidisszidált. De pontosan háború előtt ki tudott menni, úgyhogy akkor még nem értek ide az oroszok. Úgyhogy az ki tudott menni, ez itt maradt. És akkor egyedül, volt egy idős néni, az mosott rá meg főzött. Ott lakott a kiskastélyba, onnan kitették és akkor eljött ide lakni, itt a sarkon van egy ház.

Akkor ő agglegény volt?

Agglegény volt. 65-ben adtak ebédet itt má. Aki rászoruló volt idejártak. De akkor bent kellett lenni, idejöttek már 11 órára, és akkor délutánig itt voltak. De most kihordják az ebédet.

A munkák lennének, amiket így következőben kérdeznék. Felírtam pár munkát, amit itt a környéken jellemzően csináltak. Pl. tollfosztás volt?

Az volt, igen! Télen. Az volt a szórakozás. Akkor sokan összejöttek, mi ebben az utcában voltunk ismeretesek, mi ebbe jártunk.

Mindig más gazdaasszonynál voltak?

Igen. Van a kinek sok tolla volt ugye, akkor libája, kacsája, ugye megkopasztották őket, meg leszedték a javát, és akkor hány este ott elnótáztak az asszonyok meg beszélgettek. Mi itt voltunk négyen lányok, mi sokfelé voltunk, mert minket mindig elhívtak, mert hogy nótázzunk. Azért, hogy ne csak olyan egyhangú csöndbe legyenek.

És ezt asszonyok csinálták?

Asszonyok igen, meg hát ugye mi is fosztottunk. De jók szoktak lenni. Aztán voltak akik közben maguk is, pl. mi is rendeztünk, volt olyan.

Aztán meg a májusfát-május elsején- állítottak a legények.

Igen, ez olyan udvarlási szokás volt?

Igen, igen. Itt voltunk ugye négyen lányok. Itt a sarokba, belűrű, oda állították be éjjel. Aztán az én nagymamám, május volt, ugye jó idő volt, akkor már, - azt neveltük utána is mindig-, kijött az udvarra pisilni. Aztán legugyút, meghallották - négyen voltak legények- hogy nyílik az ajtó, zörgést hallottak és akkor begyüttek ide a körbe. Ugye sötét volt és nem vette észre, hogy itt már ásták a gödröt. Aztán reggel, mikor felkeltek, a férfiak keltek fel először, mentek etetni, aztán begyüttek, hogy akkora egy hatalmas fa, nagyon nagy fát hoztak az erdőre, lovas kocsival. Úgy húzták be. Levágták, csak a teteje maradt meg, aztán akkor, ráraktak narancsot, sörösüvegek voltak ráakva, aztán meg fügekoszorút raktak rá, és akkor azon meg ilyen szalagok, piros, minden féle.

És a tollfosztásokon megjelentek a férfiak is?

Hát volt olyan, ahol volt férfi, de ahol nem volt férfi, oda nem jöttek el, oda nem mertek úgy eljönni.

És kukoricafosztás volt?

Letörték a kukoricát, mert a csoma kellett. A csomát azt fölhasználták.

Mire használták?

Nem tudom mit szoktak vele, de édesanyám az szokott belőle kosarat fonyni. Meg széket. Olyan szépen, mintára, olyan szép mintákat csinált bele! Meg szatyrok voltak, két fület csinált nekik, és közbe, füstött bele olyan szálakat, hogy csík is legyen benne, piros csík, akkor olyanokat is csináltak.

És akkor mentek egymáshoz is segíteni, így a családok?

Hát ilyenekbe igen, mint a kukoricafosztásba. És ilyenkor megjelentek a legények is, mert azok fölhorrták a padlásra a kukoricát. És akkor nóta volt, meg mindenféle.

Hát akkor ilyen szórakozások voltak, de jó volt!

És az aratásnál? Ott milyen szokások voltak?

Hajnalba kimentek, édesapám kaszált, a nővérem, mikor már akkora volt, szedte a markot, édesanyám összekötötte kérébe. És akkor, mikor én vittem az ebédet, a nagymama főzött itthon, akkor ebéd után, összehordtuk a kéréket egymásra és akkor egyet a tetejére, azt volt a pap, úgy mondták.

És akkor mezítláb, azon a hegyes tarón! Mindig azt mondták, hogy csúsztassátok a lábatokat, csak úgy csúsztassátok, mer akkor ugye elhajlik.

Voltak a szilvaszedések, lekvár kifőzések. Kinn a hegyen szoktuk befőzni.

Meg káposztaszelés is ugye?

Az is volt, igen. Volt amikor úgy taposták meg a káposztát. Nagy káposztáshordónk volt! És akkor olyan nagy köveket raktak rá, meg deszkákat, meg tormát bele, paprikát belerakni közibe. Édesanyám mindig úgy szokta sulykúni, mint ahogy a szőlőt szokták sulykúni.

És akkor tollfosztáskor, meg ilyenkor is, főztek, ilyen aszalékot, szoktak aszalni mindenféle gyümölcsből, szilvát, meggyet. Napra kirakták, ott megszáritották, azt megfőzték, jó volt.

És akkor a szüret, az hogy zajlott? Barátok segítettek egymásnak?

Persze! Barátok, rokonok. Barátok főleg, mert a rokonok távolabb laktak. Nekünk volt két helyen szőlőnk. A hegyen túl, meg a hegyen innend. És akkor kocsikra voltak föltéve hordók, 3 hordó mindegyiken, és akkor a horogba, volt nekünk egy pincénk, - ott is volt nekünk szőlőnk, de már nem emlékszem arra-, de a bor az mindig ott volt, idehordták kocsival mindig. Puttonyokba hordát föl a hordóra, beleburogatták, és akkor úgy hozták. Két-három kocsi volt, onnan messziről hordták be, dombnak köllött fölgyünni, és akkor úgy itt ledarálták.

Aztán akkor volt a must, mentek, jó kis mustot lehetett inni.

És a szüreti mulatságot gondolom akkor rendezték meg, amikor már mindenki leszüretelt ugye?

Azt akkor, igen.

És akkor az, hogy zajlott?

Hú! Hát akkor is iparkodott mindenki, igyekezett mindennek fölöltözni, cigányok, mindenféle rossz fazekat meg mindent kiakasztottak a kocsira. Legelőszőr ment, a kisbíró, az mindig dobolt, ugye időközönként megállt és akkor egész egy szöveget leírtak, és akkor az elmondta. Aztán ment egy, hentesnek tanult egy gyerek, az vezetett egy tehenet, és egy ilyen fehér szakácskötény volt előtte, és egy bárd volt a vállára téve és vezette a tehenet. A kisbíró, aki dobolt a lóháton, azt két magyar ruhás lány vezette kétfelű, azok mentek legelőre. És akkor aztán kerékpárosok voltak sokan, befonyták színessel a kereküket, mindenféle színes papírokkal. Akkor ment a hintón a bíró meg a bíróné, én is voltam bíróné, mikor a papa hazajött a fogságból, háború után, akkor. Meg hát lóháton voltak sokan, mentek. Meg akkor fölöltöztek ilyen nagyságának. Hosszú ruhába, nagy kalapba. Szereztek. Hát akkor nemigen lehetett ilyet. Volt itt két család, valahol az első világháborúba kimentek Amerikába, aztán azok szoktak küldeni ide ilyen holmikát ide a rokonoknak. És azoktól lehetett kérni. Aztán kalapot föltettek, aztán, volt planétás húzó kiségerrel, fehér egérral. Ha kiálltak az emberek a kapuba, nézték őket, akkor hordták oda a bort és öntözték nekik, hogy igyon. Aztán volt akinek száma volt, akkor azt is vezettek.

És akkor napközben volt a felvonulás, utána pedig a bál volt?

Utána a bál, igen. És akkor itt elől volt a hídnál kiállítva egy nagy fát, és tele volt rakva szőlővel. Innend és akkor végig az egész hídon, és tele volt szőlőlevelekkel, szőlővel rakva, és ha lopott valaki - ott csőszök megvigyázták- akkor fizetni kellett.

Apácák voltak itt az óvodánál, eleinte volt itt egy idős pap, az hozta ide az apácákat és az óvodásokkal azok foglalkoztak, kijöttek a kapuba, nézni ahogy mentek, mert nagy nessel jöttek ugye, volt minden, és egy ember fogott egy hosszú rudat és a végére rakott egy rossz fazekat rákötött és ott lógott. És felvette a vállára, és futott ide-oda és odafutott az apácákhoz, hogy nem kell éjjeli munkát végezni? Aztán úgy megijedtek, hogy futottak. Csináltak ilyen sok mindent!

Felöltöztek nagyságának, meg cigányasszonynak is.

És a disznótorok?

Azok is vótak, igen! Mindig volt segítség, és akkor aztán mulatás! Vacsorafőzés, az jó volt.

Az is érdekes volt, mikor a malacokat köllött kihajtani és amikor leválasztották a malacokat és a kanász hajtotta ki őket a legelőre. Minden nap és este hajtották őket

vissza. És itt szembe, van az a horog, amit említettem, itt mentek, meg az alszegben is, az egész faluba itt végimentek, és ahol olyan üres, gyöpös hegy van, arra körbe fölmentek a legelőre. Mikor szoktatták ki őket, a malacokat, ugye az anyjokkal mentek, ki köllött előbb menni értük, jó egy- két órával, és akkor kiválasztotta a kanász a disznót, és akkor a malacok is futottak utána, és aztán mi hazahajtottuk őket. De olyan érdekesek voltak, mert mikor már nagyobbak lettek és gyűttek haza, már tudták a kismalacok is, hogy merre kell fordulni, hogy most erre - arra, az utcákat, hogy melyiknél köll nekik elfordulni. Érdekesek voltak.

És amikor disznóvágás volt, akkor mindent füstöltek, meg sóztak ugye?

Teknőbe sózták, forgatták, igen.

És mit ettek a disznótoron?

Hát akkor húst sütöttek, pecsenyét sütöttek, meg hurkát, kolbászt, ilyeneket.

Tehát akkor régen is így volt, ahogy most.

Igen!

Hát itt minálunk is minden zsuppos volt abba az időbe. A házak.

Az mi pontosan?

Aratáskor, nem masináltatták el, meghagyták, amennyit akartak, kévébe a gabonát, és akkor a szűrűbe, le volt söpörve, tisztára, és akkor elterítették a szalmát. Bennt volt a gabonaszem. Úgy elterítették szérű, onnand is, meg innend is, hogy a fejük, a gabonafejek összeértek. És olyan cséplőgéppel kicsépeltek és a szép szálakat összeszedték zsúpnak, olyan szép egyenes. És azok nagy kévében voltak, és akkor mikor azt zsuppolták, akkor azt ráterítették a házra, dróttal kötötték oda. A nagymamám mesélte, hogy régen zsidelyes volt, fazsidelyes. De elrohadt a fazsidely, és akkor bezsuppolták abba az időbe.

És egyébként tartották a kapcsolatot más település lakóival?

Hát a rokonok összejöttek. Amúgy nem. Csak a rokonság, de hát abba az időbe, nagy família volt mindenhol, sok gyerek volt.

Gondolom messziről jöttek ilyen napszámosok, bérmunkások.

Azok jöttek szüretkor is, Zalából szoktak jönni. Meg erre a cséplésre, Zalából jöttek ide. Az olyan hegyes vidék, és ott nem termett nekik gabona, búza. És akkor ők azért csépeltek, akkor azt a búzát elvitték, annak a fejibe. És akkor többen is voltak itt zalaiak, akik itt maradtak, megnősültek.

Akkor még a szülés ugye házaknál volt...az hogy zajlott?

Még nálam se volt szülőotthon, rá két évre asziszem, akkor nyílt meg tótiba a szülőotthon. A bábaasszony itt lakott pontosan, majdnem szembe velünk. Pontosan szembe velünk a kocsma volt, és itt mellette ott volt a bábaasszony. Szokta mondani, hogy „Te Annuskám! Ha már érzed azt, hogy fáj a hasad, akkor csak kopogj az ablakon, aztán majd jövök!” Úgyhogy már amikor úgy jó jöttek a fájások, akkor az uram megrakta a tüzet, vizet rakott föl melegedni, és akkor szótunk, neki. Volt itt egy asszony, előttem szült pár hónappal és az mondta, hogy jaj! Micsoda borzalmasszongya, hogy- az ágy szélit hogyan szorította, hogy vaságyba feküdt és ilyen hurkák lettek a tenyeribe, ilyen vörös. Én meg olyan nyugodtan feküdtem, aztán a Mariska néni mondja, hogy „Te Annuskám! Ha gyün egy fájás, akkor csak nyomjad! Ha érzed, hogy olyan tolófájás jön, akkor nyomjad!”. Aztán és meg fekszek nyugodtan, a kezem, így volt mellettem, asszondja a lábadat tedd most kétfelé, így a térdedet ugye fölhúzni. Aztán gyün egy jó tolófájás, aztán úgy kicsúszott, aztán a tenyerembe esett a kis lába. Mindegyik keddi nap volt, az egyik hajnalba 5-kor, a másik meg fél 5-kor született.

Akkor szerencsés volt, hogy nem vajúdott sokáig.

Hát azt mondta a Mariska néni, hogy lehet, hogy a csípőficam miatt valahogy engedett. Nem arra állt a csont. Nem tudom.

Ugyanabba az éjszakába született meg egy másik gyerek is, az meg egy fiú volt. És akkor Mariska néni, a bábaasszony átjött fölöltöztetni a babát, ugye pólyába volt. Itt az egyik asszony volt a körösztyanya, azt előbb rendbe tette és akkor a bábaasszonnyal együtt ide, hozták a kicsit, azt a kisfiút és akkor itt is rendbe tették és akkor úgy mentek a templomba, mind a kettőt egyszerre keresztelték.

És a keresztelő az családi ünnepség volt?

Olyasmi volt, családba. Hát ugye nagycsalád volt mindenhol.

És a keresztszülők látják vendégül a családot vagy a szülők.

És az elsőáldozás? Mire emlékszik?

Hát szép volt az is. Szép kis fehér ruhát varrattak nekik, volt akinek volt kis koszorú a fején, vagy kis fátyol.

És bérmálásnál? Pl. a bérmakeresztstülőt mi alapján választották?

Mindegy volt, hogy kit. Megbeszéltük, hogy ki legyen.

És az esküvő és a lakodalom? Az hogy zajlott?

Hogy volt akkor még a lánykérés?

Képzeld el, hogy én 13. évembe voltam, mikor én megismertem az uramat. Rokonoknál voltunk lakodalomba. 5 és fél év korkülönbség volt köztünk. Ott táncolt velem, beszélgettünk. Aztán mikor ők mentek haza a munkából estefelé, mi kint voltunk, ugye a lányok, vagy söpörtünk, mert mindig a kanász után ugye söpörnyi köllött. Minden este meg reggel a kanászhajtás után söpörtünk. És akkor jöttek erre, beszélni, szólni, ugye a fiúk a lányokkal. A Leventék, ugye akkor még volt Levente a katonaság előtt, mikor kimúlottak iskolából, akkor itt szoktak gyülekezni ennek az udvarába, és akkor mentek ki oda a hegybe, és ott volt ilyen lövész, ilyen célzó csinálva és akkor, bábukat tartottak föl és aki eltalálja, a lövészetén.

És az én uram, 22 évesen ment el katonának, akkor még 22 évesen vitték el őket. Kérte, hogy ha el lehet intézni, ő a repülőökhöz mehessen katonának és akkor Szombathelyre került. Aztán a háború alatt elfogták, Klagenfurtba vitték őket, ott volt hadifogságba. Még kitüntetési is vannak, mert mindenbe annyira megállta a helyét, hogy az borzalom. Ugye azt meg nem tudta senki, hogy hol van, él-e, hal-e.

Mikor elengedték őket, akkor, Kaposvárra vitték a foglyokat. Először oda, vitték, valami iskolához, ahol magas volt a kerítés, ott annyi nép volt körbe, lesték őket, hogy nem-e ott van valami rokonuk vagy hozzátartozójuk, meg, ilyesmi. És akkor ott igazoltatták őket, és úgy engedték el őket ugye haza. És hát akkor aztán lett komolyabb a helyzet.

És akkor az édesapjától megkérte a kezét?

Érdekes volt, mert úgy szoktak csinálni, hogy vagy a keresztapját, vagy valakit, megkértek, hogy menjen vele, és ő kérte meg a rokonának a lányt. Aztán itt kérdezte, mondta, hogy eljön, meg akar kérni, és hogy kivel jöjjön. Mondtam neki, hogy nem kell ide senkise, ismernek. Aztán egyedül jött, aztán akkor beszélgettünk, beszélgettünk,

Somogy Megyei Múzeum
1840-1940
Néprajzi adattár

egyszer csak felállt szépen és akkor megmondta: „Jóska bácsi, Rózsi néni! Az Annuskát szeretem, szeretném megkérni, engedjék meg, hogy hozzám jöhessen feleségül!” Nem lepte meg őket, mert már akkor minden este itt volt a kapuban. Utána akkor már bejött a lakásba is már.

Ugye a háború után volt ez, ugye a sok ruszki itt volt, még továbbra is. Itt a kocsmába laktak, suszterály is volt. Itt a faluba dolgoztak, felügyelő figyelt rájuk.

És mikor az eljegyzésünk megvolt, el kellett mennünk a tóti kórházba, az akkor tüdőkórház volt. Ott megröngönöztek bennünket, aztán le kellett mennünk egy másik helyre, ott meg egy orvos vizsgált meg bennünket. Volt olyan, hogy egy férfit hazaküldtek, hogy nem házasodhat meg, mert a tüdejének baja volt.

Így akarták csökkenteni a csecsemőhalandóságot?

Igen, kellett ez a vizsgálat. Meg ugye a bugyit levenni, mert nem-e a ruszki itt hagytak valami betegséget, mert ugye a nőket itt hajszták.

És akkor a lakodalom mikor volt?

A lakodalom januárban. Nagyok voltak a szobák, el lehetett férni.

És volt például menyasszonykikérés?

Persze! Az asztalon kellett nekünk is átmászni, úgy segítettek. És akkor a menyasszonyt megtáncoltatták, és akkor elment átöltözni, éjféltor, piros ruhába, meg a fejét hátrakötötték az embernek. Odaálltak köténnyel, meg tállal, és dobálták be a pénzt, és táncoltak, meg az ajándékot akkor hordták oda.

Gondolom volt vőfély is...

Igen! Az mondta, hogy eladó a menyasszony!

És az előkészületeknél mindenki hozott valamit? Vagy az hogy zajlott?

Hoztak! Már egy héttel előtte sütötték a süteményeket, a száraz süteményt. A levestésztát is gyúrták, aztán krémes torták meg előtte nap. Disznóvágások voltak közbe, hogy ugye friss hús legyen. Sokan dolgoztak!

11-kor volt a templomi esküvő.

Somogy Megyei Múzeum
1830-1840
Képtár

És a polgári esküvőt is akkor tartották?

Az eljegyzéskor volt, a hivatalba, a két násznaggyal.

És akkor a lakodalomnál itt volt nálunk az ebéd, a vacsora meg ott volt. És akkor ugye menetbe vonultunk mindenhova.

És koszorúslányok is voltak?

Igen! Összepározták őket, hogy ki kivel volt jó!

És hogy hívták meg a vendégeket?

Két fiú ment, a két vőfély ment egy bottal, és szalag volt rajt.

És akkor a temetésről...ha elhunyt valaki, akkor volt pl. virrasztás a háznál?

Hát itt mifelénk ez nem volt szokás.

És ha elhunyt valaki akkor elvitték?

Nem! Itthon volt addig, amíg el nem temették. Egy nap, és akkor a második nap temették. Az orvos megnézte, ugye be kellett szólni. Innen vitték ki lovas kocsival a temetőbe. Később vettek ide egy nagyon szép kocsit, lovak húzták, nagyon szép volt!

Köszönöm szépen a segítségét! Nagyon szívesen!

4. számú melléklet

Interjú, Preit Lászlóné, Gyugy, 2010. 04. 17.

Hogy hívják Önt?

Preit Lászlóné vagyok.

Mikor született?

1929-ben.

Ön mettől meddig élt Gyugyon?

Ott születtem Sandiba, 18 éves koromban jöttem el onnan Györökbe. Azóta itt élek.

Keresztelőről mire emlékszik, hogyan tartották?

A keresztelőt, azt úgy tartották meg, hogy hívták, akit kiválasztottak komának. Az a komaasszony akkor egy hétig odajárt segíteni. Ugye akkor háznál volt a szülés, nem úgy, mint most. Odajárt segíteni, vitték a komatálat. Keresztelőkor a komaasszony vitte a komatálat, meghát előtte is, mivel a szülő mama nem tudott felkelni. És akkor tartották a komaságot. Amikor jöttek a nevezetes ünnepek a keresztmama a keresztgyerekeket mindig megajándékozta.

Gyermekkorában mire emlékszik, mivel játszottak?

Csutkababával játszottunk. Lementünk a rétre ott labdázunk, nagyon más játék nem volt. A házaknál az állatokkal etették a fűvet, mi meg ott játszottunk.

Lakodalmak hogyan zajlottak, leánykérés?

Először a vőlegény, elment a násznaggyal a lányos házhoz. Majdnem úgy volt, hogy alkudoztak a kelengye pénzre. Volt, amikor egész éjjel tartott, és a végén azt mondták, jól van, beleegyeznek. Volt eljegyzés, nagy ünnepélyt tartottak. Utána kimondták, hogy mikor lesz a lakodalom és akkor ment a násznagy a nyoszolyóasszony, koszorúslányok. Akkor nem tartottak divatos lakodalmakat, olyan szegényes volt.

A tusozásra nem emlékszem, mert még én is kislány voltam, de menyecsketánc az volt. Akkor úgy volt, hogy a menyasszonynak ellopták a cipőjét az asztal alól. Amikor ellopták a cipőt, akkor mondták, hogy kérik ki a menyasszonyt táncolni – vacsora után –

Somogy Megyei Múzeum
14.1830-2.11
Múzeumi adatlát

hát hogyan menjen, mikor nincsen cipője. Azt mondták, meglesz a cipője, ha a lánynak a násznagya kiváltja. Amikor visszakapta akkor tudott táncolni, és elkezdődött a menyecsketánc.

Akkor is volt a vőlegénynek a kezébe tányér és gyertya?

Erre nem emlékszem. Akkor az új ember szedte a pénzt, amit esetleg dobtak bele a tányérba.

Volt vőfély?

Az első vőfély a vacsora előtt mondta a mondókát, meg közbe is.

A lakodalom és az étkezés melyik háznál volt?

Megegyezés volt, hogy melyik tartja. Volt, amikor a menyasszony háznál, volt amikor a vőlegény háznál. Attól függ, hogyan egyeztek a szülők meg.

Temetés?

A temetés úgy volt a háznál volt a halott és akkor az asszonyok este, amíg a halott fenn volt a hidegágyon akkor mentek virrasztóba. Ott énekeltek, imádkoztak addig, amíg el nem temették. Utána gyászkocsival vitték a temetőbe. Ahol volt gyászkocsi, mert nem mindenhol volt, akkor lovas kocsival. Utána tartották a tort.

Újévi szokások?

Az újévet jártak köszönteni. A felnőttek nem nagyon szoktak járni, inkább gyerekek. Kaptak pár fillért, a felnőttek meg pálinkát. Mindig férfi vendég ment először a házhoz, mert azt mondták, hogy nem lesz szerencséje a háznak, hogyha nő megy.

Farsangi ünnepség, bál?

Nem tudom. A farsangot is megtartották, de hogy milyen szokások voltak nem tudom. Abba az időbe voltak olyan bállok, hogy nem mehetett oda mindenki csak meghívottak. Zártkörű bál volt. A bállokat a fiatalok rendezték, meghát a tanító és a tanítónő. Az az igazság, hogy akkor elég sok verekedés volt a bállokba a gyugyiak és a györökiek között. Gyugy Györökhöz tartozott, csak egyháziilag tartozott Tótihoz.

Húsvét, locsolás?

Még akkor nem volt annyira divat. A gyerekek jártak.

Versre emlékszik?

Zöld erdőbe jártam, kék ibolyát láttam, szabad e locsolni. Ilyesmi.

Ezen a napon vitték a komatálat?

Igen, azt mondták, hogy komatálat hoztam, koma hozta komának, ha nem tetszik komának, vigye vissza komának.

Pünkösdkor volt körmenet?

A körmenet úrnapján volt. A templom környékére sátrat csináltak zöldből és kidíszítették virágokkal. Oda tettek egy kis asztalt és oda tettek Mária képet. Csináltak több helyen itt ahol volt a tűzoltószertár, a templomnál, de grófi kastélyhoz is elmentek.

Mikulás?

A gyerekek már előtte való nap nagyon pucolták a cipőjüket, csizmájukat. Kirakták az ablakba, és csak reggel vették be, akkor tudták meg, hogy mi van a cipőben.

Volt olyan, hogy beöltözött valaki Mikulásnak és járt házról házra?

Volt. Ismerősök megbeszéltek, hogy ő lesz a Mikulás és akkor csengetett. Volt, amelyik gyerek megijedt. Igaz, hogy nem voltak ilyen felvilágosultak.

Betlehemezés?

Mivel mi Sandiba laktunk, nem emlékszem, de lehet bent Gyugyon a faluban volt.

Regölés?

Nem tudom melyik napokon volt a regölés. Nagyobb helyeken biztos volt, de Gyugy kis falu volt.

Luca nap?

Hajnalba felkeltek a legények, aztán még a család majdnem az ágyba volt, kopogtak. Vettek egy darab fát aztán mondták, hogy „ Jó reggel a Lucának, ... -mondtak mondókát. Kity-koty annyi csibéje legyen, mint az égen a csillag...Galagonya kettő,

SOMOSY MEGYEI MUSEUM
1880-10A
MÉRTÉK ADATTÁR

nekem is van kettő.. Kendtek lányának akkor csöcse legyen, mint a Dori korsó. Úgy
jöjjön a fenekén a fing, mint a kéményből a füst...

Aprószentek, korbácsolás?

A férfiak fűzfaágból fontak korbácsot, aminek bütyök volt a végén. Aztán mentek a lányos házhoz korbácsolni. Akkor is volt ám valami mondóka: Friss légy, egészséges légy, .. aztán akkor nem nagyon ütöttek a korbáccsal. Ne legyen beteg, meg ilyen mondókák.

Szilveszter?

Szilveszterkor mentek köszönteni. Éjjel volt a bál. Akkor úgy volt, a kanász, meg a gulyás, akik szoktak kihajtani a legelőre azok csinálták a zenebonát. A gulyások ostonnal durrogattak, a kanászok meg úgy csörömpöltek ilyen csengővel. Elég sok babona volt amire az ember nem is nagyon emlékszik.

Amikor mi gyerekek voltunk annyira nem figyeltünk föl az ilyenre.

Tollfosztás, kukoricafosztás?

Ősszel csumástól szedték a kukoricát, akkor mentek az asszonyok csomóra ültek és fosztották a kukoricát a férfiak meg felhordták a padlásra.

Télen meg tollfosztás volt, összementek az asszonyok. A gyerekek is elmentek és meséltek az asszonyok a halottakról, meg régi dolgokról. Olyan történeteket, hogy az ember eltátotta a száját annyira hallgatta. A férfiak meg kártyáztak. Amikor befejezték a fosztást, volt egy kis süti, pogácsa, kukoricát pattogtattak. Utána egy kis bagó vacsora volt. Amikor végző volt, akkor az asztal tele volt rakva, mindenki ivott, evett. A férfiak fogyasztották a bort.

Aratás?

Hajnalba fel kellett kelni. Voltak azok a grófi nagy tarlók, nagy – nagy táblákba voltak a földek. Én is voltam abba az időbe marokszedő. 21 kaszás volt a táblába, mindegyik után ment egy marokszedő, meg egy kéveköttő. A végén a nők hordták össze a kévét és rakták össze keresztbe. Egyet mindig raktak a tetejére, az volt a pap. A keresztből állt a kepe. Amikor vége volt, akkor nagy kazalba hordták össze a gabonát.

Ünnepség volt?

Aratás után volt a bál. Amikor arattak és mentek haza mindig nótaszóval mentek az emberek. Akkor még a grófok voltak és voltak a grófi földek. Negyedes kukorica és krumpli földek voltak, aki aratott az kapott valahány sort. Amikor volt a beszédés, akkor négy gabrára osztották három volt a grófé egy meg aki megmunkálta. Az volt a negyedes, négyfelé osztódott a termés. Summásokat csak nagy birtokokra hívtak. Ide nem hívtak, itt a gyugyiak meg a györkiek jártak össze.

Szüreti felvonulás volt?

Itt nem volt. A parasztnak kisebb darab szőlejük volt. Szüreti bál is volt. Volt húsvétkor, karácsonykor, meg nagyobb ünnepkor. Akkor más szórakozás nem volt. Akkor összementek a fiatalok azt volt a szórakozás. Gyugyon a bálakat az iskolába rendezték.

Májusfa állítás?

Akinek volt udvarlója, és akinek szimpatikus volt annak a legények állítottak májusfát. Azt előre nem tudta egyik sem, hogy kinek. Titokba csinálták. Összeszedőztek a legények éjjel és hozták a májusfát. Volt akinek kisebb, volt akinek nagyobb. Kötöttek rá üveget, sörösüveget, meg egy pár kisebb ajándékot. Oda állították az udvarba, olyan csöndbe, hogy nem vették észre. Reggel, mikor felébredtek látták, hogy májusfa áll a háznál. Májusfa kivételkor a legények is meghívták a barátaikat, a lányok is meghívták a barátnőiket. A lányos háznál sütöttek, főztek, aki meg volt hívva azt megvendégelték. Szólt a zene és akkor szépen döntötték ki a májusfát. Májusvégén táncolták ki.

Búcsú?

Nagy hagyománya volt. Szokták is mondani, hogy hova mész? Elmegyek Gyugyra búcsúra. Most aztán újra kezdődik az a hagyomány. Akkor jó nagy búcsúk voltak, mert akkor tartották a búcsút, most nem tartják. Meghívták a rokonokat a búcsúra, unokatestvéreket, testvéreket. A harangnak volt története, hogy kimosta a víz, azt hiszem egy darabig nem volt harang. Harangok addig nem voltak, amíg a törökök ki nem mentek. Amikor kiűztük a törököket, lett déli harangszó.

Köszönöm!

5. számú melléklet

Interjú, Szentgróti László, Lengyeltóti, 2010. 04. 10.

1936. október 1-én születtem.

Szülei mivel foglalkoztak?

Földművesek voltak. Édesapám, édesanyám volt 10 hold földünk abban gazdálkodtak.

Gyermekkorában hol élt és mikor költöztek Tótiba?

Gyugyon éltem, 1981-ben költöztünk. 1958. november 23-án házasodtunk meg. 1980-ban kezdtük az építkezést, 1981-ben költöztünk ide.

Emlékszik még, hogy gyermekkorában mivel játszottak?

Volt csuta hegedű, meg rongylabda. Nem voltak ilyen szép nagy piros pöttyös labdák, mint most. Ősszel, amikor a kukoricát leszedték, van a csutának az két íz, annak a végét levágta az ember akkor késsel alányúlt akkor két ilyen húrt vágott rá, amit ha dörzsöltünk nyikorgó hangot adott. Ez körülbelül 20 cm-es volt.

Csoportos játékok is voltak? Az utcabeli gyerekek összejöttek?

Szoktunk futballozni rongylabdával.

Emlékszik valamilyen gyermekkori mondókára?

Nem, nem emlékszem.

Áttérek az ünnepekre. Szeretném megkérdezni, hogy az nap mit csináltak. Az első az újév.

Amikor kezdtem legénykedni elmentünk a bálba. Az ember kiszemelt egy kis lányt azt táncoltatta.

Gyugyon volt bál?

Két vagy három alkalommal, újévkor, húsvétkor meg május elsején meg gyugyi búcsúkor. Többre nem emlékszem.

El szoktak járni a környékbeli bálókba is?

Én leginkább Tótiba jártam. Tótiba szinte nem volt olyan bál, hogy ne lettem volna itt.

Újévi köszöntőket nem mondtak, gyermekkorukban nem mentek így házról házra?

Nem. Tulajdonképpen Gyugyon laktunk, de nem benn a faluba. Bal oldalt az első utcába laktam. A szomszédokkal összejártunk vasárnap délutánonként. Az egyik szomszéd meghívta a másikat.

Farsangkor volt valami Gyugyon?

Hát nem igazán. Ami farsanggal kapcsolatos dolog volt, azt leginkább Tótiba töltöttem el.

És Tótiba mire emlékszik?

Itt is a bálókra. Nem szoktunk beöltözni Gyugyon se, és Tótiba se.

Őnök katolikusok. A nagyböjti időszakot hogyan tartották meg?

Általában megtartottuk. Leginkább a nagypénteket.

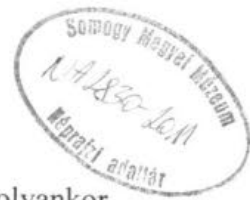
A húsvét? Mit csináltak?

Gyugyon nem volt ilyen szokás a locsolás, legalábbis is az új soron ahol én laktam. A feleségem meg Iregszemcsei Tolna megyei lány. Iregszemcsén voltam lakodalomba, ő volt az első koszorúslány én meg az első vőfély. Ott kellett köszöntőt mondani. Elmentem érte Iregszemcsére.

Nem jártam locsolni soha, mivel lány szomszédjaink sem voltak. Én inkább Tótiba voltam érdekelt, min Gyugyon.

Pünkösdről sem emlékszik semmire? Tótiban sem volt körmenet, vagy valami?

Gyugyon volt templom, a tóti pap járt ki misézni. El szoktunk menni a misére. Nem voltam jó misére járó. A gyugyi búcsú az híres volt. Hajdúdorogon voltunk iskolán. Nem tudom, hogy mire mondták, amikor megkérdezték, hogy hová valósi vagyok, mondtam, hogy gyugyi, akkor azt válaszolták, hogy megyünk Gyugyra búcsúra jajgatni. A jajgatást mire mondták azt nem tudom. A gyugyi búcsú híres volt a környékbeli

népek is jártak. A rokonokat, familiát össze szokták csődíteni olyankor. Megvendégelték őket, nagy készülődés volt. Először ott volt, ahol kell felmenni a temetőhöz, utána a kastélykertbe ott ahol van a Nádasy féle kastély. Most a templom feljárónál van, mivel új a polgármester és oda egy kis szép parkot építtetett.

A búcsúban mik voltak?

Sátrak voltak, különböző cukorkák, ringlis, ördöghinta.

Mindenszentekről és a halottak napjáról milyen szokásokat őriztek?

Mindenki, akinek volt hozzátartozója, halottja az vitte a kis koszorút, meg a gyertyát. Mivel nem volt hullaház, egy használatlan szobában a temetés napjáig otthon volt a halott. Idősebb asszonyok szoktak oda menni, virrasztani. Az azt jelenti, hogy imádkoztak felette. Az udvaron volt felravatalozva, onnan vitték ki a temetőbe. Abba az időben nem volt még külön temetkezési vállalat, a szomszédokat és az ismerősöket hívták meg kivinni a halottat, leengedni a sírba.

Mikulás szokásra emlékszik? Volt az Ön gyermekkorában már?

Olyan nagy ajándékot nem szoktak adni. Valamit azért kaptunk. Különös történetre ezzel kapcsolatban nem emlékszem.

Betlehemezni szoktak?

Gyugyon nem.

Luca napi kotyolás?

Ilyen volt, én is jártam. A Keszkenyös tanyára szoktam jární, azok nagyon jómódúak voltak és jól meg szoktak fizetni. A saját szőlőjükből törtem ki a karót és úgy mentem. Keszkenyös Lajos bácsi és a Magdus néni Amerikában dolgoztak, volt pénzüik. Nem volt gyerekük, mástól kaptam 50 fillért, azoknál mindig 4-5 pengőt. Kotyoló versre nem emlékszem.

Karácsony, hogyan zajlott?

Mikor legénykedtünk, ha nem volt ünnep mi akkor is minden vasárnap délután Tótiba voltunk. Miután megebédeltünk jöttünk Tótiba, betértünk a Pamuki féle kocsmába és egy-egy pohár sört megittunk.

A komáról jut eszembe, komátál vitelre emlékszik?

Igen. Nálunk dupla komaság volt, mert a feleségem kereszteltette a komámnak a gyerekeit, ők meg a miéinket. Vittük komátalat, jó nagy buli szokott akkor lenni. Poharazgatás.

Lakodalmak hogyan zajlottak?

Az ember a szíve választottját elment megkérte a szülőktől, aztán megtervezték az eljegyzést, utána kitűzték a lakodalmat. A komám, aki volt azzal kiskorunktól kezdve nagyon jó barátok voltunk, együtt nevelődtünk. Érdekes módon az a feleségemnek első unokatestvére. Amikor mentem Iregszemcsére lánykérőbe eljött velem a komám.

Esett-e arról szó, hogy mi lesz a kelengye pénz összege?

Nem volt ilyen. A lánykéréstől számított 3-4 hónapon belül megtartottuk a lakodalmat. Egy részét Iregszemcsén tartottuk, vonattal jöttünk a násznéppel és a Boglári állomáson várt bennünket teherkocsi. A háznál a szobából ki volt pakolva 30-40-en voltunk körülbelül. Menyecske tánc az volt. A hácsi cigányzenekar játszott. Hízókat vágunk egyet Iregszemcsén, egyet Gyugyon.

Volt menyecsketánc, de akkor nem azokat az ajándékokat adták, mint most. Bögrét, tányérat, a bérmakeresztiszülő azok akkor is gavallérok voltak. Az egyszerű vendégek kicsi ajándékot adtak.

A mi esküvőnkbe volt egy különös valami. Ugye 80 kilométer választotta el a két települést. A feleségem Iregszemcsén egy szőlőhegyen laktak és bementünk esküdni Iregre megesküdni, hintóval vittek bennünket. A legközelebbi vasútállomásra vittek bennünket az esküvő után Darány pusztára és onnan vonattal jöttünk. Első osztályú kocsiba utaztunk.

Személyszállítási engedélyt kellett volna kérni, illetve el is mentem Pécsre. Nem kaptam meg az engedélyt.

Volt az Önök lakodalmában is első vőfély?

A Smidt Béla volt, aki rövid köszöntőt mondott éjfélkor, amikor volt a menyecsketánc. Nálunk nem volt ez a hagyományos mondókás. November 23-án esküdtünk, nagyon szép idő volt. A vonatot, aki várták Siófokon kiabálták, hogy ott a menyasszony, meg a

völegény. Jött a kalauz aki mindjárt elsietett, hogy nem zavar bennünket. A hangulat az megvolt a vonaton is, mert az üveg borokat hozták.

Tollfosztás, kukoricafosztás?

Úgy zajlott a kukoricafosztás, hogy leszedték délelőtt a kukoricát, és este ki kellett ülni fosztani, 10 óráig. Akkor vitték a bort, jó hangulat volt.

Emlékeznek olyanra, hogy hogy viccelték meg egymást? olvastam olyan babonáról, hogy aki piros kukoricát talál a következő évtől férjhez megy.

Én ilyenről nem tudok. Én úgy halottam, aki piros kukoricát talál, az hazamehet.

Tollfosztáskor nagyon jó volt, mert akkor a szomszédok, öregek, fiatalok összejöttek 10-12-en és mindig volt sütemény, málnaszörp meg bor. Szórakozással egybekötött tollfosztás volt. Tőlem idősebbek beengedték a verebet, direkt is. Az meg menekült keverte a tollat.

Az aratás elég nagy munka volt, család és a barátok jöttek össze?

Nálunk csak a család, saját erővel. Édesapám kaszált, édesanyám szedte a markot és meg kévét kötöttem. Amikor édesapám megbetegedett akkor én kaszáltam és ő volt a kévekötő. A betakarulás az már közösen volt azokkal a szomszédokkal, akiknek volt ló, vagy tehen fogatuk. Régebben a teheneket is be szokták járomba fogni. Versenyeztek, hogy ki tud több keresztet elvinni egyszerre. Egy keresztbe 17 kéve ment bele. A legtejejt úgy hívták, hogy pap az foglalta le az egészet.

És a cséplés?

Eleinte lóval, vagy tehenekkel vontatták a cséplőgépet. Nem volt akkor még olyan, hogy traktor húzza. Külön volt egy kis erőgép, ami meghajtotta a cséplőt. A cséplőgépnél 2 zsákoló, 2 kévedobáló, etető, szalmások, olyan 10-12 személy dolgozott.

Nem volt olyan babona, hogy a végén egy kicsit a kalászból állva hagytak? Azért, hogy a következő évi termés jó legyen. Mielőtt nekiálltak az aratásnak imádkoztak.

Erre nem emlékszem. Igen, keresztet szoktak vetni. Gyugyon nem volt aratás után felvonulás, de hallottam, hogy más falvakban volt.

Béndeken a Pali tetőn mikor végeztek az aratással, nótaszóval mentek haza. A jó módú 30-50 holdas gazdák nem nyúltak az aratáshoz, azok napszámosokat fogadtak. Mentek a

kaszások után és dirigáltak, hogy engedjék lejjebb a kaszát, mert nagy tarló marad. Volt olyan gazda, aki sóher volt még jóformán meg sem köszönte a munkásoknak.

Szürettel kapcsolatban mire emlékszik?

Nekünk nem nagy darab szőlőnk volt, 2-300 négyszögöl az a saját családdal szoktuk leszedni. Voltak jobb módúak Sandiban az öreg Nagy meg a Horváth Feri az összeszedte a társaságot és azzal szedette le. Volt előleg szüret, ami bornak nem volt elnyerő színe, de ártott.

Volt utána szüreti mulatság, bál, felvonulás?

Szüretkor nem emlékszem, hogy lett volna, ellenben május 1-én a legények annak a lánynak, aki tetszett nekik májuscát állítottak. Éjjel, amikor a család aludt - lehet, hogy a gazdag észrevette - de a lánynak meglepetés volt. Ezt szokták kitáncolni pünkösdi környékén. Az mulatság attól függött, hogy melyik legénynek mire futotta.

Keresztelőre emlékszik, hogy hogyan zajlott? Mennyi idővel a gyermek születése után történ meg?

A születés után 1 hónappal volt a keresztelő, bár ez változott. Ahol a baba volt, ott nagy volt a készülődés. A komák vitték a süteményt, vagy a tortát.

A grófokról szeretnék kérdezni.

Gyugyon Nádasy család lakott, azt hiszem a felesége Kacs Kovics lány volt. Nagyon jó módúak voltak. A Kálmán bácsira jól emlékszem, mert én traktoros voltam, úgy szólították, hogy nagyságos úr. Végtelenül becsületes ember volt. Én már traktoros voltam 1952-53-ban a Lellei faluvégen Látrány felé ott szántottam. Láttam egy fickó tolja a motort, kíváncsi voltam ki az, hát a Nádasy nagyságos úr volt. Akkor már elvettek tőlük mindent. Kérdezem tőle, hogy nagyságos úr mi a baja a motornak. – Nem szabad mondani Laci, hogy nagyságos úr. A dohánygyárhoz volt elszegődve, valamilyen ügynöknek. Nem volt nagy baja a motornak a kuplung bofden volt elszakadva. Mondtam, neki, hogy szép lassan el kell indítani én megtolom, maga meg kapcsolja sebességbe, ezért nem kell tolni. Nagyon köszönte, de utána többet sose láttam. A Nádasynak volt egy ütődött forma gyereke. Azért, hogy a birtok ne osztódjon szét sokszor a családon belül házasodtak. A szülők elmenekültek ki nyugatra, a Muki – az volt a csúfneve – a gyerek Kálmán pedig itt maradt. A szülőknek gyorsan kellett

menekülni, a Mukit nem találták és itt hagyták. Meg volt a lehetőség nekik, hogy összejárás folytán mikor tudnak kimenekülni a határon, ez meg elkórészolt valahol és itt maradt. A grófnak három gyereke volt Alexandra, Péter és a Kálmán, a Muki.

A Kálmán ezek után mihez kezdett?

Utána a szülők a boglári Fábián állatorvossal felvették a kapcsolatot az patronálta ezt a gyereket. Volt úgy, hogy én is személyeket szállítottam Hácsról és azt mondta nekem: Szentgróti elmegyek veled! Mondom neki: Jól van gyere! Odaültem a pótülésre, de végig hosszat azzal kínozta, hogy adjam oda neki a gépet, hadd vezessen. De, hogy adtam oda a jónép fönn volt a pótkocsin, gondoltam nem lehet itt kockáztatni. Visszafelé, mikor jöttünk, megint mondta: - Szentgróti hadd vezessek. Na jól van mondtam vezesd. A kézifék felől voltam, gondoltam, ha véletlenül hülyeséget csinál, elkapom a kéziféket. Olyan precízen hajtotta a traktort, hogy csak lestem. Utána hallottam, hogy Siófokon a kanizsai sörösöknek ellopta az autóját. Azok járva hagyták a motort bent voltak az üzletbe, ez beült a Csepelbe. Valahol Keresztúr után ott fogták el. Semmiféle balesetet semmit sem csinált. Az édesapja lelkiismeretes, jó gróf volt.

Amikor a fiatal gróf meghalt, a kastélynak mi lett a sorsa?

A termelőszövetkezet átvette a birtokot. A gyönyörű szép kastélyt magtárnak használták. Úgy hallottam valaki megvette most és milliókat költött már rá. Elfogyott a pénze, most megállt a tatarozással.

Béndeken is volt kastély?

Igen volt, 1944-ben oda voltunk menekülve. Mi az utcabeliekkal egy szobában voltunk a Kacs Kovics kastélyba. Az a szoba, amibe mi költöztünk az volt a sárga szoba. A Kacs Kovics Gábor annyi idős volt, mint én volt neki egy kis pónilova és egy kis hintószánkó. Engem el szokott vinni a pónival szánkózni. Jöttek az oroszok leverték a pincérről a lakatot és kirámolták. Nem tudom megmondani, hogy hova került a család. A Nádasdy Mukival és az Alexandrával egy iskolába jártam, Gyugyon. Az alsó tagozatosokat a Ballér Ferencné a felső tagozatosokat a Látrányi Gyula tanította.

Köszönöm szépen.

6. számú melléklet

Interjú, Székely Ilona, Szőlősgyőrök, 2010. 02. 25.

Először azt szeretném megkérdezni, hogy hívják?

Székely Ilona.

Mikor született?

1931-ben Szőlősgyőrökben. Azóta is itt élek. Édesanyám is itt született.

Mivel foglalkoztak a szülei?

Édesapám cipész volt, édesanyám háztartásbeli.

És a néni mivel foglalkozott?

Én az önkiszolgáló boltban voltam a vezetője.

Volt itt ilyen önkiszolgáló bolt?

Hát ahol most is van a bolt. Kezdetbe itt volt egy kis bolt, ahol a Pedro vendéglő megnyílt, ott volt egy egyszemélyes kisbolt ott voltam 7 évig, utána pedig 1960-tól nyílt az önkiszolgáló bolt.

Először a gyermekkoráról kérdeznék?

Az nagyon szép volt. Szegények voltunk, nagyon szegények voltunk. Édesapám sokat beteg volt. Ha nem dolgozott, nem keresett. Ő nem úgy volt, hogy kapta a táppénzt, vagy hozzá hasonlót. Az első világháborúból hozott egy bőrbetegséget haza, és ahogy a nap kisütött a nap ibolyántúli sugarát nem bírta a bőre. Kisebesedett a szó szoros értelmében, arca, keze, mindene. Úgyhogy neki bújni kellett a nap elől. Ő ezzel sokat szenvedett és sokat nem dolgozott. Szegények voltunk, de nagyon szép volt.

Milyen játékokat játszottak így a gyerekekkel?

Karikáztunk, meg volt az az iskolai játék lerajzoltuk a négyszögeket a porba, mert ugye akkor még nem volt más. Ugráltunk, sántikáltunk. Ugróiskola volt. Összefogtuk a kezünket és körbe-körbe karikáztunk, énekelünk. Legeltettük a libákat kinn a legelőn és ott babaruháztunk. Ilyen játékok voltak, egyszerű játékok voltak. Volt egy nagyon szép

babám a Gyöngyike a rokonoktól kaptam elég drága szép baba volt és hát azt csak akkor kaptam meg, ha nagyon jó voltam, azzal mindenkor nem lehetett játszani. Emlékszem egyszer rossz voltam, nem fogadtam szót, vagy már nem tudom mit csináltam, és a Jézuska elvitte a Gyöngyike babát. De karácsonyra új ruhába meghozta. Tehát karácsonyra ugyanaz volt az ajándék, csak más ruhába. Szóval ilyenek voltak.

Gondolom a szegénység, az diktálta.

A szegénység, de ötletes dolgok voltak.

Hogyan éltek így a mindennapjaikat, hétköznapiakat? Miket csináltak?

Édesanyámnak nem volt könnyű, ugye akkor kemencébe sütötte a kenyeret, a fateknőben mosta a ruhákat. Nem volt mosógép, nem volt gáz. Ha mosni akart melegítette a vizet. A világon minden, ilyen vékony ágakkal tüzeltek nyáron a sparheltben. Akkor nem volt hűtőszekrény, például egy vasárnap csirke ebéd volt, akkor jó korán fel kellett kelni, mert az meg kellett ölni, megkopasztani, fölbontani. Nem úgy, hogy előtte nap elláttam és beteszem a hűtőbe. Nehéz időszak volt.

Milyen fontosabb események voltak, amiket a család megünnepeelt?

Névnapokat a rokonsággal mindig, a születésnapokat csak úgy magunk között. És hát a búcsú.

És búcsúkor akkor itthon ebédeltek és utána bementek a faluba?

Ebéd után kimentünk a búcsúba, utána meg jött a vacsora. Általában akkor még a vendégek itt voltak.

Milyen volt akkor a búcsú? Olyan, mint most? Ringlis volt például?

Az is volt ringlis is volt, meg nagyon sok sátor. Nagyon sok volt a mézeskalácsos. Gyönyörű mézeskalács szívek, azok már a nagyobb fiúknak, lányoknak. Voltak a fakanalak, kifestve ráírva, hogy „szeretlek” meg „te kellesz”. Minden ilyen és fiúk vették a lányoknak. Mi meg, ha megláttunk valamit, akkor kunyeráltunk, könyörögtünk, hogy ezt vegyék meg. De hát csak úgy módjával.

Szegény világ volt, de sokkal meghittebb, őszintébb volt. Nagyobb volt a szeretet a családokba is és az emberek között is. Akkor még összejártak a szomszédok, az utcabeliek. Főleg amikor volt a tollfosztás, vagy a kukoricacsumázás. Nem letörték a

kukoricát, hanem csumástól szedték és akkor este otthon a háznál volt a kukoricafosztás.

Az ünnepekhez kapcsolódva mire emlékszik? Például az újév!

Újévkor szoktak jönni a gyerekek köszönteni. Meg úgy a jó barátok is általában szoktak jönni. Szoktak egymásnak az emberek boldog újévet kívánni, egy kis pálinka és akkor mentek tovább.

Volt az a babona, hogy fiúk gyermek jött először és az szerencsét hozott!

Hát férfi nemű először igen. Sőt az is előfordult, hogy a szomszédasszony akart valamiért menni és nem engedték be.

Voltak valamilyen babonák, amit megtartottak újévkor?

Nem emlékszem, hogy lett volna. Húshagyó kedden nem volt szabad varrni, mert bevarrják a tyúkok fenekét és akkor nem tojnak. Nagyhéten nem volt szabad mosni, kiteríteni a ruhákat. A húsvét előtti közvetlen hét.

És a farsang?

A farsang az nagyon vidám volt, akkor jöttek a pincszerek. Meg a bálók.

Volt felvonulás?

Nem volt, hanem mentek ki a pincékhez és ott mulattak. Meg bálók is voltak. A bálók azok általában húshagyó vasárnap. Abban az időben nem szombaton voltak, hanem vasárnap. Húshagyó kedden éjfélkor már abba kellett hagyni, mert éjfélkor már hamvazószerda következett és az már böjtnek számított.

A nagyböjti időszakban hogyan tartották be a böjtöt?

Én emlékszem rá nálunk az volt a szokás, hogy hamvazó szerdán nem főzött édesanyám zsírosat. Akkor még tökmagolaj volt általában. Volt ilyen olajütő, amivel a tökmagot kiütötték és jött az olaj. Kisajtották valahogy. A hamvazó szerdán bableves szokott lenni, olajjal rántotta be édesanyám és sóspogácsa. Ugyanez volt nagypénteken.

Somogy Megyei Múzeum
Múzeumi osztály
1025-1026

Minden héten megtartották a böjtöt?

Régen nem is volt olyan gyakran hús, mint most. Akkor szerényebb élet volt, nem úgy, mint most, hogy egy napot nem lehet hús nélkül kibírni. Én el tudom képzelni, mert nem vagyok különösebben húsos. Abba az időbe könnyű volt megtartani a pénteket, hogy nem ettünk húst, mert akkor kifőtt tészta volt.

Húsvétkor miket csináltak? Tojást festettek?

Volt tojásfestés, ami megmaradt a mai napig is. Nem pingálom, csak úgy pirosra megfestem.

És akkor festékekkel festettek már, vagy mással?

Krepp papír, hagymahéj és szoktak rátenni büröknek a levelét, ami olyan cifra, mint a petrezselyem. Az valahogy rátették a tojásra, nem tudom hogyan rögzítették és a mintája ott maradt. Így voltak a hímes tojások, cifra tojások.

A locsolás hogy volt?

Volt a sok részeg ember. A jó barátok mentek házról, házra, mondták a kis mondókát, verset és akkor elvárták a piros tojást, a felnőttek meg a pálinkát.

Emlékszik valamilyen versre, mondókára?

Arra nem emlékszem. Bár vannak, akik most is meglocsolnak, korombeliek eljönnek húsvét másnapján, vagy azoknak a gyerekeik és akkor mondják a verset.

„Hiába bújtál el megtalállak mégis,
Szagos rózsavízzel meglocsollak én is.
Áldás szálljon a fejedre,
Hol a piros tojás hulljon a zsebembe.”

Pünkösdkor mire emlékszik, mi volt?

Kettes ünnep volt, de nem volt olyan különös. Úrnapiján volt a körmenet. Aztán volt a búzaszentelés, mentünk ki a körmenettel a mezőbe.

Májusfa állítás?

Akkor csak az idősebb fiúk, nem, mint most a 12-13 évesek állítják a lányoknak a májusfát. Akkor a meglett fiatal emberek állították a komoly nagylányoknak. Mindenki annak, aki tetszett neki, vagy udvarolt. De engedélyt kellett a papától kérni. Titokba zajlott, de a papától meg kellett kérdezni, hogy megengedi-e.

Mikkel díszítették fel? Mit raktak rá?

Sörösüveget, masnit tettek rá.

Mindenszentekkor milyen szokásokat tartottak be?

Előtte nap már sok virágot kivittünk, ha nem volt olyan nagy fagyveszély. Kimentünk és aztán azt a délutánt ott töltöttük. Litánia volt.

Másnap, halottak napján?

Az nem volt különösebb ünnep.

Olvastam egy érdekes szokást erről, hogy voltak olyan családok, akik ilyenkor mindenszentek estélyén mikor ettek, akkor terítették az elhunytak is.

Én is halottam már ilyet, nálunk ez nem volt szokás. Nem is halottam, hogy itt a faluban nálunk ez szokás lett volna.

Mikulásra emlékszik?

Arra nagyon emlékszem, mert nagyon vártuk. Általában nagy hó szokott lenni, mikulásról már. Reggel már nyomoztuk, hogy ott volt a hóban a botnak a nyoma. Amikor jött a Jézuska általában mindig elmentünk estefele ki sétálni néztük, hogy hol járt már a Jézuska. Addig általában édesapám szokta becsempészni a szobába a fát. Általában öngyújtóval, vagy lámpával világított. És akkor mondtuk, hogy jaj most van ott a Jézuska, mert fényesség van. Rohantunk haza és akkor ott volt a karácsonyfa. Nagyon szép volt.

Van testvére?

Volt, meghalt már egy bátyám volt 2 évvel volt idősebb.

Betlehemezésre emlékszik?

Karácsony hetébe jártak a betlehemesek és akkor kaptak, almát, diót, aprópénzt. Kopogtak, megkérdezték, hogy bejöhetnek-e a házba. Persze, hogy bejöhettek és akkor elmondták a kis mondókájukat. Megkapták a magukét és akkor mentek tovább egyházzal arrébb.

Mibe öltöztek?

Kifordított bekecs volt rajtuk, meg kucsma azt is kifordították általába, hogy a fehér fele legyen kívülről.

És a Luca nap?

Ó az is volt, a kotyulás. Legények jártak reggel, szabad-e kotyulni. Gyertek be! Akkor hozták a nagy botot, mondták a mondókájukat, sokszor jó kis pikáns dolgokat mondtak, és akkor megkapták a kis pálinkájukat. Azok már legények voltak, nem kisgyerekek. Aztán mentek egyel arrébb. Aprószentekkor, karácsony után akkor meg a korbácsolás volt. Az ember nemigen mert kimenni az utcára, mert a fiúknak ott volt a kabát alatt a korbács. Aki arra járt az ütötték. „Beteg ne légy, egészséges legyél!” Volt, amelyik puhán, de amelyikbe már több volt a szesz az odacsapott. Maligán fok magasabb volt.

Szilveszterkor mit csináltak?

Szilveszterkor az én gyermekkoromban még rádió se volt. Nem is tudom hány éves lehettem, amikor volt egy kis detektoros fejhallgató rádiónk. Akkor is úgy általában a pincéhez szoktak menni a felnőttek. Itt volt az iparoskör, itt a Pedró mellett van az az épület. Most lakatlan, eladták azt az épületet. Itt a Kossuth téren, az volt az iparoskör, ott szokott lenni egy kis batyus bál. Vitték itthonról a kis húsokat, süteményeket, borokat.

Gondolom Ön is részt vett ilyenben.

Ilyenen nem, 15-16 éves koromba, mint nagylány részt vettem. Mikor egész kicsi voltam, akkor nem vittek. Fiatal lányként édesanyám kísért. Huszon valahány évesen sem lehetett bálba menni szülői felügyelet nélkül. Ott ültek körbe az anyukák és figyeltek. Édes Istenem volt, amikor reggel fél nyolcra jöttünk haza. Szegény anyám sokszor gondoltam rá, hogy mit szenvedhetett, hogy soká ott kellett maradni. Másnap

reggel meg kellett etetnie az állatokat, főzni kellett. Valamikor ebéd után tudott csak egy kicsit lefeküdni, pihenni.

Nem volt ideges az édesapja?

Nem, úgy tudunk könnyörögni, hogy még maradjunk egy kicsit. Nagyon jó hangulatú bálok szoktak lenni, reggelig mulattak.

A munkákra szeretnék rátérni. Az első a tollfosztás, Önök végeztek-e ilyet?

Igen volt. A lányoknak a stafirungot össze kellett gyűjteni. Feltétlen kellett két nagy dunna, meg ahhoz 6 vánkös. És abba toll kellett, nem kacsatoll, hanem libatoll.

Hogyan zajlott?

Megfogluk a hegyét és lehúztuk a csutkáját meg eldobtuk. A legények ott voltak a tollfosztóba, ők meg a kenőtollakat fonták. Azokból a nagyobb szárnyatollából fonták a kenőtollat, aki tetszett nekik annak adták. És akkor volt a bagóvacSORa, ami olyan szokott lenni, hogy aszalt gyümölcsöt főztek össze, pattogatott kukorica volt meg hát bor. A végző amikor volt akkor szokott lenni sós kifli, meg pogácsa, de sütemény nem szokott. Meg hús sem. A konyhába szokták csinálni, előfordult, hogy egy helyre egy hétig oda kellett járni. Annyit hívtak össze ahány személyt le tudtak ültetni.

Volt ugye a kukoricafosztás is.

Az kinn az udvaron zajlott le. Égett a petróleum lámpa, meg a viharlámpa, vagy világított a hold. Ez este munka után zajlott. A legények hordták fel a padlásra meg a góréba a kukoricát.

Ott milyen mókázások voltak?

Ó mindenféle mókázás volt, nyúlkalás, ugratós, meg a dalolás.

Emlékszik mit énekeltek?

Arra nem emlékszem, ezeket a szép kis magyar nótákat, dalokat. Mindig tudtuk, hogy hol van kukoricafosztás mert jött a nótászó. Egymásnak kölcsönösen segítettünk. Akkor még szabad volt egymásnak segíteni, most már nem szabad.

Olvastam olyat is, hogy aki piros kukoricát talált az elmehegett lefeküdni!

„Aki először piros csót lel, lakodalma lesz az ősszel.” Aki ilyet talált az nem szokta befejezni a munkát, hanem maradt tovább. Volt a nagy nevetés, tapsolás, örült az illető neki.

Az aratásra emlékszik, hogy hogyan zajlott?

Konkrétan én soha nem arattam, mert nekünk nem volt gabonánk. Tyúkokon, libákon meg malacokon kívül nem más állatunk. Az aratás nagyon kemény, embert próbáló munka volt. Általában ott is úgy szokott lenni, hogy összefogtak a szomszédok, rokonok, vagy jó barátok és egymásnak segítettek. A nagymama maradt otthon főzni a gyerekekkel és akkor délben vitték ki az ebédet a fejükön meg két kosárba. Vitték ki a mezőre az ebédet, megebédeltek. Ott reggeliztek már hajnalban, mert pirkadatkor mentek. Kemény munka volt nagyon.

Az is ünnepséggel zárult?

Igen volt a végző.

És a grófokra emlékszik még?

Én emlékszem még rájuk.

Mire emlékszik, beszéltek a néppel, vagy elzárkóztak?

Elzárkóztak eléggé. Vasárnap hintó hozta őket a misére és akkor felvonultak az ő elkülönített helyükre és akkor ott voltak. Így láttam emberközelből őket, de úgy különben nem. Egy volt, aki nem disszidált, nem ment el sehova, sőt a saját erdejükre járt napszámba az Antal gróf. Ő egy nagyon közvetlen ember volt, őrá emlékszem.

Kendernyomás, szövés, ilyenek voltak?

Kendert termeltek általában, a Petőfi utca volt az alszeg, a mi utcánk a főszeg, és ott olyan telkek vannak, hogy lenyúlnak a Jamai patakig. Ott mindenkinek volt egy kender áztatója, mert ott a lapon az egy nagyon vizes terület. Ott ásott mindenki egy négyszögletes gödröt, ami tele volt vízzel és ott áztatták a kendert. Termelték a kendert, azt hiszem sarlóval vágták le. Akkor ott áztatták, utána tilózták. Ilyen csapkodós fa, tilolónak hívták, azzal törték meg a kendert. Volt a gereben, amivel kikócolták. Aztán jött a fonás télen a rokkákon fonták. Főként a mamák és az édesanyák csinálták. Abból

Szomszédok Magyar Művelődési
Központja
1983-1984
Művelődési adatlát

szótték a zsákokat, meg abroszokat is. Szalmazsákot meg ilyeneket. Arra nem emlékszem, hogy lent valaki is termelt volna. Lehet, hogy volt csak én nem emlékszem.

És a szüret?

Ó hát az egy nagy ünnep volt. Az egy akkora családi ünnep volt, hogy reggel korán már ment a társaság ott is az evés, ivás, a bolondozás, a nótázás a bukfencezés. Emlékszem akkor édesanyám itthon szokott maradni főzni és akkor bejöttünk kiségitettük vinni az ebédet és akkor kint volt az ebéd. Általában birka volt a szüreti menü. Birkagulyás és birkapörkölt és pogácsa ilyen nagy parasztpogácsa. Liszt, tejföl és zsír. Általában liba, vagy kacsazsírral volt gyúrva és egy kis szódapor. Ez nagy finom omlós és diót is szoktunk bele gyúrni. Nagyon finom én most is szoktam sütni egyébként. Van három kis keresztgyerekem, meghalt az édesanyjuk és minden hétvégén sütök nekik valamit. A múlt héten megkérdeztem az apjuktól mit süssek, azt mondta, ha tudsz még olyan szüretes pogácsát, amelyet szoktál szüretkor sütni, akkor olyat süssél.

Szüreti mulatság, felvonulás, ott mire emlékszik?

Voltak a bohócok ilyen nagy fejekkel. Nagyon szép szokott az is lenni, lovaskocsikon, hintókon... Akkor nem traktor ment meg ilyesmi. Befogták az ökröt, és akkor ökrösszekéren lányok magyar ruhába felöltözve vonultak a faluba. Voltak a cigányok, a drótos vitte a hátán a műhelyt. Drótozni, fótózni kiabálta, a köszörűs ment ott, kiabálta, hogy kést köszörülni. Meg ilyen nagy torz fejű bohócok szoktak lenni. Általában ezek a köszörűsök cigány félek voltak. Ment a család velük, a gyerekek a purdék. Szamárfogattal ilyen kis kordén vitték a családot. Mókás, nagyon mókás szokott lenni.

Voltak olyan szokások, hogy gyümölcsöket leaszaltak, káposztaszelés, ezekre emlékszik-e?

A káposztaszelés is a szomszédokkal szokott megtörténni általában. Egész délután szelték a káposztát 3-4 asszony, este meg sulykolták, tették el. De én még arra is emlékszem, hogy férfiak szokták taposni.

És a disznótör?

Az nagyon jó volt. Általában az volt a szokás, hogy a rokonok jöttek össze. Mi is szoktunk lenni úgy 20-an. Mindenkinek meg volt a maga reszortja. Ezt csináld, azt csináld, amazt csináld! Mindenki már profi módon végezte azt a munkát. Megvolt, hogy

ki szedi szét a belet, ki mossa, ki kaparja. Ki szeli a szalonnát, meg volt a böllér, aki irányított. Olyan 10-10.30 körül szokott lenni a reggeli, ebéd egyben a reszelt máj, meg a pecsenye, krumpli hozzá, savanyú káposzta sütve. Este volt az orja leves, a főtt hús tormával, hurka, kolbász, meg a pecsenye. Mi ilyen töltött káposztát nem szoktunk főzni. Hájás kráflit sem szoktunk sütni, hanem inkább ilyen könnyebb tésztákat.

Tartották a kapcsolatot már település lakóival, esetleg így a rokonokon kívül?

Nem. Ilyenre nem emlékszem.

Vannak amúgy a környéken, Gyugyon vagy Tótiban rokonai?

Nekem nincsenek. Tótiban vannak, de nem közeli rokonok. Sógornőm nagymamája lakott ott, amikor még fiatal voltam felöltünk a biciklire és elmentünk, vagy búcsúkor el szoktunk menni. Kint arra az állomás felé laktak.

Akkor nem emlékszik olyanra, hogy lettek volna közös rendezvények?

Nem.

Érdekes. Kezdek így ráébredni, hogy eléggé el voltak egymástól szigetelve a település lakói. Csak a család.

Igen, csak a család. A sógor, a koma. Majdnem az egész falu kapcsolatban áll egymással, mert vagy rokon, vagy sógorság, vagy komaság valami van. Még szoktak olyat is csinálni, hogy húsvét utáni vasárnap a fehérvasárnap és komatálat vinni. „Koma tálat hoztam, meg is aranyoztam. Koma küldi komának, ha nem tetszik komának, küldje vissza komának.” És akkor így komák lettek, valaki szimpatikus volt neki, kinézte, és akkor küldött neki komatálat és akkor komák lettek. És akkor a következő évben meg ő küldte vissza.

Általában, akik komák lettek és született gyermek, akkor ők lettek a keresztszülők is, ugye?

Ezt már így nem tudom. Lehet, mert az igazi komaság az ott kezdődik, hogy a gyerekeket megkeresztelte akkor az a keresztkomám. Felesége a komaasszony. Annak az édesanyja a koma néni, meg a keresztmama, meg a mit tudom én. Akkor mindenki koma meg keresztmama.

Általában olyan emberek lettek komák, akik kiskoruk óta barátok voltak.

Igen.

Keresztelő, elsőáldozás, bérmálás, melyiknél mi volt a szokás? Keresztelőre mikor került sor, ugye akkor még háznál szültek az asszonyok.

Egy hét általában két hét alatt meg volt keresztelő, minél hamarabb. Általában egy keresztmama van, most már van úgy, hogy 2-3. Szűk családi körben. Akié a kisbaba volt ők tartották a keresztelőt, nem a keresztszülőknél volt.

Elsőáldozás előtt jártunk hittant tanulni, meg magát az áldozás menetét. Megtanultuk hogy kell viselkedni, mit kell majd csinálni. Áldozás után a pap mindig vendégül látott bennünket. Mentünk fel a plébániára és akkor ott kaptunk kakaót, meg kalácsot. Most már szabad enni, de akkor éhgyomorral kellett menni. Most már gyónni se kell lehet áldozni.

Amikor én voltam elsőáldozó akkor sem szabadott enni. Mivel előtte gyóntunk. Én biztosan nem ettem. Ennél a plébánosnál áldoztam és bérmálkoztam, ő szigorúan veszi.

Én karácsonykor is voltam misén, lehet, hogy azok meggyóntak. Például most volt mise a keresztlányomért, és olyan sokan mentek áldozni.

Bérmálás, ugye bérmakeresztanyát kell választani.

Igen választani kellett. Volt, aki olyan választott, hogy jó gazdag bérmamát választott magának, hogy minél nagyobb ajándékot vegyen. Nálunk az volt a szokás, hogy rokonságon belül volt a választás. Nagybátyám felesége megbérmáltatott, utána meg én az ő lányát. Így kölcsönösen.

Esküvők, lakodalmak?

Az megint nagy muri volt. Az a készülődés, ami ment már, mert előtte két héttel a levestészát gyúrni, metélni. A lakodalom hetében meg diót pucolni, meg a mindent hozzákészülni. Az edényeket összehordani, mert akkor nem úgy volt, hogy elmegyek a kölcsönzőbe és hozok ki, hanem a meghívott vendégek, akik közelállók voltak, szomszédok, rokonok azoktól lettek összehordva az edények.

Somogy Megyei Levéltár
19280-10A
Művelődési és Sportbiztosítási Osztály

**Emlékszik, hogy hogyan zajlott a meghívás? Most úgy van, hogy a pár megy.
Akkor hogy volt?**

Akkor is úgy volt, az ifjú pár ment. Nálunk nem volt szokás, hogy vőfély is menjen. Volt aki a keresztapjával ment el lánykérőbe, mert az nem mert maga elmenni. És a keresztapját hívta magával.

Mire emlékszik, hogy zajlottak a lakodalmak?

Általában a lányos háznál szokott lenni az ebéd. És a fiús háznál, még akkor is, ha a fiú a harmadik faluba lakott ott szokott lenni a vacsora és ott szokott lenni a lakodalom. Kocsikkal szoktak átmenni. Én voltam olyan lakodalomba, hogy Zalában volt az ebéd Szigligeten volt az ebéd, utána jöttünk át hajóval Fonyódra. Fonyódról lovas kocsival haza és akkor itt a szomszédomban laktak, itt volt a vacsora és a lakodalom.

Jó korán el kellett kezdeni, mert akkor lassabban lehetett közlekedni.

Hát hogyne, meg lovas kocsival. Nem autókkal, hanem lovas kocsival. Fonyódról, mert oda jött a hajó.

Emlékszik olyan játékokra, amik a lakodalomban voltak. Például, hogy ellopták a menyasszony cipőjét. És akkor ki kellett váltani.

Igen a násznagynak kellett kiváltani a cipőt, mert a násznagynak kellett vigyázni a menyasszonyra. De volt olyan násznagy akitől nem tudták ellopni, mert annyira éber volt, annyira vigyázott, hogy ne kelljen fizetni.

És a tusozás?

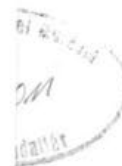
Dusozás, az vacsora alatt szokott lenni. Mindenkinek a nótáját elhúzták és kellett dobálni a pénzt. Meg volt a kásapénz nagy kanállal mentek, bekötve a keze, hogy megégett és orvosra kell.

Menyecske tánc?

Akkor meg szórták a pénzt. A vőlegény tartott valamilyen edényt és akkor abba szórták, akkor még nem a papírpénzt szórták, hanem az aprópénzt.

És volt olyan, hogy összetörte a végén a tányérat?

Igen, odavágta. És utána felkapta az újasszonyt és kivitte.

A nővéremnek is teljesen hagyományos lakodalma volt.

Van, ahol még tartják ezeket a szokásokat.

Igen van, de sajnos egyre kevesebb.

Nem is a vőlegény szokta tartani a pénznek az edényt, most jut eszembe, hanem a vőlegény anyja. Mert a vőlegény tényleg a gyertyát tartotta. Tányérba volt a gyertya. Erre nem emlékszem. A tányérat odavágta, de pénzt nem.

A nővéremnél úgy volt, hogy fogta a három gyertyát a vőlegény, meg a tányérat és abba dobálták a borítékokat. Anyu tartotta a kosarat, és ha sok volt a tányérba akkor beleöntötték a kosárba.

Miért három gyertya? Hiszen ott kettő kell.

Nem tudom, lehet, hogy kettő. Még kicsi voltam.

A kettő gyertya jelképezi a menyasszony, vőlegényt.

Most egy kicsit szomorúbb témára térünk át, a temetés.

Akkor még háztól ment. Ha meghalt valaki, akkor fölgravatolták az első szobába. Két hokedlit bevitték arra tették a koporsót és ott volt addig, amíg a temetés meg nem történt. Amikor a temetés volt kivitték az udvarra a koporsót és a két hokedlit és akkor a pap elvégezte a szertartást a gyászkocsi már ott állt a ház előtt a két lóval. Akkor feltették a gyászkozsira és vitte ki a temetőbe. Utána meg ment a család, meg a gyászolók.

Volt ilyen szokás itt Győrökben, hogy siratás?

Én ilyenre nem emlékszem. Az én gyermekkoromban nem emlékszem. Nekem a nagymamám halt meg, akkor voltam olyan 15 éves körülbelül nem mertem bemenni a szobába, félttem nagyon. Valamiért be kellett mégis mennem mégis most is érzem azt az iszonyatot, ha rá gondolok ami akkor végig futott rajtam. Egy borzasztó érzés volt, fél az ember, pedig attól már nem kell félni. Eltemettem a szüleimet, édesapámnak és fogtam le a szemét, utána már úgy megedződtem, hogy az nem jelentett borzalmat számomra.

Ön szerint a településen mik maradtak meg a régi szokásokból? Ön mit vesz észre?

Megmaradt a szüreti felvonulás. A szüretetek azok már összemósódtak az már nem lehet ünnep, mert azt már nem szabad egymásnak menni szüretelni. Tollfosztás kiment a divatból, a kukoricafosztás kiment a divatból. A kotyolás, korbácsolás kiment a divatból. Egyedül a húsvéti locsolás hagyománya él még. Lassan az is elfelejtődik.

Milyen régi szokást hiányol? Szeretné, ha ezek most is lennének?

Ugye akkor még nem volt rádió, tévé, semmi ilyen. Nem volt diszkó. A fiatalok itt tudtak összejönni. Például el kukoricafosztásnál. Alig vártuk, hogy legyen kukoricafosztás, vagy tollfosztás. Szerettünk elmenni otthonról, öröm volt ha mehettünk valahová.

Azért minden hónapra volt valami?

Igen.

Amikor utána olvastam, minden hónapra lebontva, hogy mik voltak a szokások. Elgondolkodtam, hogy mikor értek rá az emberek.

Este zajlott az élet. Akkor még volt szívük az embereknek, éreztek valahogy egymás iránt és segítették egymást. Én emlékszem arra, hogy amikor 30 évesnél is idősebb voltam építettük ezt a házat, 1966-ban volt, ment a kisbíró az utcába és beköszön az egyik házhoz. „Hová megy Pali bácsi.” – mondta, hogy hová megy „Mi újság a faluba” – „Hogy mi újság nem is tudom, Székelyéknél rakják a cserepet a házra” Azt mondja erre a fiatalasszony, hogy ott akkor segíteni kell. Jött a férjével segíteni. Akkor még így ment, most már nem. Mire este lett, annyian jöttek segíteni, hogy már egymástól nem tudtak mozogni.

Még a rokonok is talán összetartóbbak voltak?

Sokkal. Most olyan rideg, érzéketlen az egész világ. A számítógép... elgépiesedett a világ.

Én szívesen éltem volna abban az időben, talán azért is akartam erről írni.

Szép volt. Nagyon szegények voltunk, de szép volt. Én úgy emlékszem vissza, hogy édesanyám vasárnap délután stoppolt meg foltozott kint ültünk a pitarban, vagy a fa alatt és mesélt. De közben járt a keze. Énekelt nekünk.

Igen például a tollfosztás is úgy volt, hogy az embernek járt a keze, de közben kellett valami ami ébren tartja.

Igen. Nagyon szigorúan voltunk nevelve, mindent meg kellett tenni, nem voltunk betegek, egészségesek voltunk. Én nem is bánom, hogy így neveltek, és most is megeszek mindent. Én bárhova kerültem, vagy kórházba voltam, én mindenütt mindent megettem, mert nem finyáskoltam.

Amúgy ebben a házban éltek?

Itt volt egy olyan régi kis öreg ház. Olyan egyenes, hosszú. Mestergerendás.

Ugye akkor háznál szültek az asszonyok? Emlékszik erre?

Igen háznál szültek. Nem emlékszem erre, mivel én voltam a második gyerek. Olyan nem volt nálunk, hogy kistestvérem született én meg már nagyobb voltam. Meg hát ha valahol volt is szülés a gyerekeket elpaterolták onnan. A szomszédba átküldték, vagy a keresztmama elvitte őket. Ne legyenek ott, ne lábatlankodjanak.

Köszönöm szépen. Nagyon szívesen.

7. számú melléklet

Interjú, Szován József, Lengyeltóti, 2010. 03. 05.

Szován József vagyok, Lengyeltótiban születtem 1931. március 1-én.

Itt élt egész életében?

Itt éltem, a nagyszüleim az 1600-as évektől vannak számon tartva. Apám, öregapám az 1600-as évektől.

Emlékszik arra, hogy gyermekkorában mivel játszottak, milyen játékaik voltak?

Sok játék nem volt. Én minden olyan dologban bent voltam, például János vitézt játszottunk. Itt is voltak színdarabok. Igaz megterhelő volt, mert nappal dolgoztunk és este mentünk a próbára.

Az Ön szülei földművesek voltak?

Földművesek voltak végig hosszát, apám, öregapám, mindenki. Apámnak három fiú és egy lánytestvére volt. A Géza bácsi, a Lajos bácsi, meg a Dóri Miskának az anyja volt a testvére.

És mire emlékszik, amikor így összegyűltek az utcán?

Hát lovacskáztunk, aztán eszterlánc volt. Kihúztuk a láncot, kötélhúzás volt. Amikor legények voltunk este mindig összejöttünk a Szárnyasiék előtt, ott volt egy nagy lépcső azon szoktunk beszélgetni a Tóth Sanyival, a Márián Jóskával, a Kiss Gyurival. Este ott szoktunk találkozni, minden este baráti találkozó volt, és megbeszéltük az élményeket. Minden vasárnap jártunk a misére, minden délután elmentünk a litániára. Utána elmentünk a kocsmákat megnéztük, és egy-egy fröccsöt megittunk minden kocsmába. Szőke Bözsi néném ott fenn, a Porcz kocsmá, bementünk a Tóth kocsmába. Nem beszélve arról, hogy 11-en voltunk haverok és májusfát állítottunk. Úgy összetartott a brigád, 2-3 májusfát szoktunk állítani, úgy hogy a zenekart mi fizettük, többit a lányok állták. A májusfát Hácsról szoktuk hozni. Eljártunk a búcsúba, Kisberénybe, Barátiba. Buzsákba is mentünk, mert ott volt a nagyanyám ott lakott. Anyám részéről a keresztszüleim is Buzsákba éltek. A másik része meg itt volt Tótiba, akik kereszteltek

engem Porczék. Soha nem felejttem el február 28-án születtem március elsejére írtak, este megszülettem, másnap meg is kereszteltek már.

Az ünnepeket szeretném megkérdezni. Mikor mit csináltak. Például Újévkor voltak – e hagyományaik, szokásaik?

Újévkor mentünk el a barátokhoz, családokhoz aztán akkor kívántunk boldog újévet. Akkor mindig meg lettünk kínálva. Ugye éjjel hazaértünk a szilveszteri bálból, már reggel mentünk újévet köszönteni. Szép idők voltak akkor, de hát elmúlt, már sajnós.

Emlékszik arra, hogy voltak ilyen mondókáik, hogy miket mondtak?

Erre már nehezen emlékszem vissza. „Kicsi szívem, kicsi szám, boldog újévet kíván!”

Farsangkor mit szoktak csinálni?

Farsangkor, húshagyó kedden akkor beöltöztünk maszkába. Akkor elmentünk a jó ismertősöket meglátogatni. Nem emlékszem, hogy abba a napba lett volna bál. Még Szentpálon is voltam annak idején mentünk lakodalomba. Akkor kerékpár volt még, mentünk az árokparton Nagyberembe aztán odaértünk, nézzük, úristen két taliga volt összekötve rajt volt két ülés kas, egyik hátul volt a másik elöl egy rúddal össze volt kötve. A járomba be volt fogva 4 ember. Bent volt a nyakukba és azok húzták a többit. A többiek meg ki voltak öltözve és úgy táncolták körül a taligát. Én annyi embert még életemben nem láttam. Este be szoktak jönni a nagybátyámékhoz, akkor megkínálták őket egy pohár borral, vagy ha volt tézta azzal kínálták meg.

A nagyböjti időszakban a böjtöt hogyan tartották be?

Annak idején a nagypénteket meg a szerdát meg kellett hagyni, akkor nem lehetett húst enni. Nagypéntektől húsvétig csak tejes és lisztes dolgokat ettünk.

Húsvétal kapcsolatban mire emlékszik?

Húsvétkor nem sok ajándékot kaptunk, mert nem volt miből. Hát kaptunk egy nyulat meg csinált a mama piros tojást többet. A tojást vöröshagyma héjával festették. Meg valami kézzel, nem tudom mi volt az.

És akkor mentek másnap locsolni?

Igen, másnap mentünk locsolni. „Szabad-e locsolni? – szabad Föl a szoknyát, le a bugyit, had locsoljam meg a nyuszit.”

Mivel locsoltak? Vödörrel vitték a vizet, vagy szódával?

Nem, nem egy kis illatosítót vettünk. Szódával nem locsoltunk mi, mert kellemetlen lett volna szódával lespriccelni az embereket.

Hát régen úgy csinálták, meg vödörrel! És kihez mentek? Mindenkihez mentek, ahol fiatal lányok voltak, vagy meg voltak a kiválasztottak?

Általában az ismerős lányokat meglocsoltuk mindig. Idősebbekhez nem nagyon mentünk, csak ilyen fiatalokhoz mentünk mindig. Betartott délig a locsolás, akkor megkínáltak bennünket mindig valamivel. Szép volt nagyon, szép emlékek voltak annak idején.

Miket kaptak a locsolásért?

Általában tojást szoktunk kapni, meg almát, meg körtét. Inni is kaptunk azért, valamennyit nem sokat.

Pünkösdről emlékszik valamire?

Csak arra emlékszem, hogy pünkösd másnapján el szoktunk menni Barátiba búcsúra. Barátok mentünk el. Visszafelé Mohácson volt a szőlők és a pincénk oda be szoktunk menni, mikor jöttünk hazafele, ott ittunk egyet és akkor jöttünk haza éjszaka.

Tótiba nem volt ilyenkor semmi? A templomban sem, körmenet nem szokott lenni?

Hát nem tudom, nem emlékszem rá.

A májusfa állítást hogyan oldották meg?

A szülők engedtek bennünket. Elmentünk Sodakra onnan hoztuk a májusfát. Nehéz volt, mert hármat szoktunk hozni, mentünk vagy 8-an 10-en. Felváltva hoztunk ketten-ketten egy fát. A Kaposvári utca fölött volt egy kis földünk és ott lehúztuk a fa kérgét, baltával. És utána úgy vittük el, volt, amikor lovas kocsival, de általában vállon vittük tovább. Utána többen vittük tovább, mert ki kellett ásni a gödröt. Aztán felállítottuk a lányoknál,

utána volt a májusfa kitáncolás. Akkor megint összejöttek a barátok, és vendégül látott bennünket az, akinek állítottuk a májusfát, mi meg álltunk a zenekart.

Mivel díszítették a májusfát?

Tettünk rá mindig egy üveg bort, kisallangoztuk. Szépen díszítettük.

Olyan lánynak a házánál állították, akinek udvaroltak?

Igen. Udvarlási szokás volt, olyan lánynak állítottuk, akinek udvaroltunk.

A kitáncolás milyen időpontra szokott esni? Annak nem volt meghatározott időpontja?

De igen volt. Mindig május végén szokott lenni a kitáncolás, délután 2-kor szokott kezdődni, ment a tánc. Öt és hat óra körül volt a vacsora, akik állították a fát, azokat megvendégelték. Utána aztán folyt tovább a multság, ameddig bírták. Még vacsora előtt kidöntötték a májusfát. Akik állították, azok döntötték ki, szépen leengedték és félre tették.

Mindenszentekre hogyan emlékszik vissza? Akkor is úgy volt, mint most, hogy kimentek a temetőbe?

Kimentünk a temetőbe, ugye előtte a sírokat rendbe kellett tenni. Délután 2 óra körül kimentünk a temetőbe és estig ott voltunk. Délután a templomban szokott lenni a mise.

Együtt a családdal?

Igen, de nem mindenki jött ám be a templomba, csak az, aki szokásszerűen bejárt a templomba. Én annak idején, amikor iskolás voltam, minden héten csütörtökön jártam ministrálni, méghozzá a kedves nővérekhez.

Voltak itt nővérek?

Voltak ám, tizenkettő.

Mire emlékszik róluk?

Arra emlékszem, hogy külön konyhájuk volt nekik. Ahol az iskola van, itt volt egy nagyon szép kis kápolna ott olyan tisztaság volt, hogy oda bemenni akárkinek nem

lehetett. A padok két oldalt. A plébános, akkor a Futó Dezső volt itt a plébános az jött oda minden reggel misézni. Szép kalapjuk volt nekik és tanították a lányokat.

Hittant tanítottak, vagy mindent?

Mindent tanítottak. Csak a lányokat tanították, a fiúk a templomtérre jártak iskolába annak idején. Utána összevonták és a fiúk is ide lejártak. Együtt jártak a lányokkal szép idők voltak azok annak idején. Volt egy nap játszótér tele volt szép fákkal és a végén volt egy nagy szobor. Ez ott volt ahol most van az iskola, ott hátul volt. Nem ilyen volt az épület, mint most. U alakú épület volt. Teljesen lebontották és újra építették az egészet, az U alakot megtartották.

Az apácák mikor kerültek el innen, mi lett velük?

Amikor megjött a háború akkor elpaterolták őket innen. Egy még visszajárt 2 éve volt itt, de már nagyon öreg volt, közel 80 éves lehetett. Kedvesek voltak, megkövetelték a rendet, de nem verekedtek.

Pedig akkor még a szigor megengedte, hogy fenyítsék a gyerekeket.

Gál Pista bácsi az szigorú volt, az ütött. A Pista bácsi olyan pofont szokott adni, hogy még másnap reggel is meglátszott az ember arcán. Akkor még divat volt a pálcá. Mindig le kellett menni pálcáért, és aki rossz volt annak a seggére 6-7 ütést adtak. Ki szoktunk vele tolni, mert elvagdostuk a pálcát késsel, és amikor ütött, akkor eltörött. Tudta, hogy ki szedte a pálcát, az akkor kapott egy-két pofont.

Visszatérve halottak napjára, volt valami szokás?

Halottak napján csak annyi volt a szokás, hogy el kellett menni misére. Volt olyan is aki kiment a temetőbe.

Halottam egy érdekes szokást, hogy voltak olyan családok akik ilyenkor mindenszentek estélyén mikor ettek, akkor terítették az elhunytak is. Ilyet csináltak Önök is?

Hogyne. Bortól elkezdve, minden tészta és a hús is ki volt rakva az asztalra, amikor elmentek aludni az öregek.

Mikulással kapcsolatban mire emlékszik?

Az iskolában ott megtartották a mikulást, itthon már kevesebbet kaptunk. Kaptunk egy kis mikulást meg hozzá 1-2 csokit, máskülönbet nem. Nem volt mindenkinek csizmája, volt akinek csak cipője, de kiraktuk az ablakba. Reggel örömmel keltünk föl, és szaladtunk, hogy mit hozott a mikulás. Valakinek ruhát is hozott, valakinek a cipőbe rakott valamit attól függően, hogy milyen család volt pénzügyileg.

Nem járt a mikulás házról, házra?

Talán az iskolába, ott járt a mikulás, de házaknál nem. Nagy ügyet nem csináltak belőle a szülők, akkor nem volt ám olyan világ, hogy annyi minden jusson.

Adventi időszak, például a Luca napra emlékszik-e valamire?

Igen, vittük a nagy méterfákat, ráguggoltunk és mondtuk a verset.

„Jó reggel a Lucának,
Gyere pajtás menjünk el,
Mennyországot nyerjük el.
Kity-koty kity-koty majd hajnal lesz,
Majd meg virrad, majd reggel lesz
Galagonya kettő, nekem is van kettő.
Kettő a golyója harmadik a tolója.”

És mit kaptak ezért, amikor bementek a házhoz?

Valahol kaptunk valamit, de valahol csak megköszönték.

Volt olyan ahova nem engedték be Önöket?

Olyan nem nagyon volt. Valahol aztán pénzt is adtak, nem sokat, de valamennyit. Mi, legalábbis én olyan helyen nem voltam, ahol ilyen lett volna.

Hallottam olyat is, hogy valakiket nem engedtek be, akkor azok megviccelték az ott lakókat. Kicszerélték a kapujukat, vagy elvitték.

Ilyen is volt hogyne. Elvitték a kaput a szomszédba.

A betlehemezés?

A betlehemezés az nagyon szép volt. Két arkangyallal vittük a betlehemet, ki volt díszítve szépen. Vittük a nagybotot meg a csengőt. Előbb csengettünk, hogy be lehet-menni betlehemezni. Bementünk akkor benn imádkoztunk egyet, letérdeltünk. Hát a verset már nem tudom elmondani, hogy milyen vers volt, hosszabb versek voltak. Nem jut eszembe hiába, a 79-et betöltöttem, a 80. évemben vagyok.

Akkor boldog születésnapot! És a karácsonyról mire emlékszik?

Karácsonykor mindig megvették a fát, meg a szaloncukrot, meg hát ami jutott.

Vették a fát és a cukrot? Nem házilag készítették?

Nem, úgy vették. Az ajándékot alárakták, akkor elmentünk a misére. Éjféli misére el szoktunk menni. Ha megjöttünk, akkor enni kellett mindig otthon. Hálaadó mise volt.

És akkor szent este jött a Jézuska? Akkor szenteste nézhették meg az ajándékot, vagy még aznap?

Addig amíg megjött a Jézuska és megcsinálták a karácsonyfát el szoktak bennünket küldeni valahova. Aztán alárakták az ajándékot, amit este meg lehetett nézni.

Az nagy öröm volt gondolom!

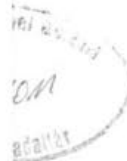
Hát hogyne, az ember örült ha még egy pár harisnyát kapott is. Nagy gondok voltak akkor. Ilyen világ nem volt, most amit akar a gyerek azt mindent megvesz neki a szülő.

És karácsonykor volt bál?

Akkor igen. Volt itt egy nagy vendéglő, Pamuki Józsi bácsi volt akkor a vendéglős. Ahol a mozi volt ott a sarkon volt a vendéglő. Volt ott kettő nagyterem és ott volt a bál. A székek körül voltak rakva, jöttek a mamák, azoknak meg volt terítve. Lányok meg ültek az ölükbe.

Ezek ilyen batyus bálok voltak?

A batyus bál külön szokott lenni. Az házaknál szokott lenni, 3-4 család összejött és ahol nagyobb hely volt ott rendezték meg a batyus bált. Akkor mindig vittek kaját, italt, akkor ott elbeszélgettek egyet daloltak.

A bálakat ki szervezte meg? Közösen a falu, vagy a vezetők?

Közösen a falu szervezte. Itt is volt valamikor a Batthyány téren, a Bessenyeiék laktak ott ahol a Porcz kocsmá van, az fölött van ez, ott volt a batyus bál. Nekünk, fiataloknak csak 10 óra után lehetett bemenni. Tíz óráig azok szórakozhattak, akinek ott volt az apja meg az anyja.

Szilveszterkor mit csináltak?

Szilveszterkor mindig nagy készülődés volt a bálra. Az idősebb rokonok minden jöttek látogatóba, apámnak bátyja is mindig eljött újévet köszönteni. Szilveszter este eljött mindig és kinn az ajtóban énekelt. Bejött, akkor megkínálták mi pedig elmentünk a bálba.

A Tóti búcsú hogyan zajlott? Hol tartották?

Ahol most is van a focipálya felé volt a búcsú annak idején. Nagy ringlis szokott lenni, meg körhinta. A körhintát kézzel kellett hajtani. Én nem mentem föl, de aki fölment az 3-4 kört hajtott, amikor a másik leszállt, akkor ő beülhetett és ment egy kört. Az volt a fizetség. Utána bál volt, lehetett menni mindenkinek a bálba.

Akkor még nagyobb esemény volt ez a búcsú, mint most.

Igen nagyobb esemény volt. Nem beszélve arról, hogy jöttek a rokonok búcsúra, Gyugyról, Buzsákból, Hácsról. Volt úgy, hogy csak nézőbe jöttek, nem vendégségbe.

Áttérnék a munkákra, bár amelyeket felírtam azok női munkák. Például a tollfosztás, volt Lengyeltótiiban ilyen?

Igen volt. Hatan, nyolcan össze szoktak menni és ott fosztották a tollat az asztalon. Mi pedig, ugye suttyó gyerekek összeszedtük a verebeket egy papírzacskóba. Bementünk, és amelyik gyerek ügyesebb volt, az kinyitotta az ajtót, a másik bedobta a verebeket. Nagy fölfordulást okoztak a szobába.

Volt sikongatás, gondolom!

Volt, volt. Jaj aztán volt ám futás. Nem kaptunk ki utána, mert nem tudták, hogy ki volt. Nem tudtak megfogni bennünket, mert már sötét is volt meg futottunk nem egy csoportba, egyikünk erre a másikónk arra.

A kukoricafosztás? Abban a legények is részt vettek?

Igen az úgy volt, hogy a kocsiról leborították a kukoricát és otthon este csináltuk. Ment a nótaszó, ment a kínálás is. Még az asszonyok is szoktak dalolni.

A barátok, rokonok segítettek egymásnak?

Igen, hogyne. Mindig összefogás volt nem volt olyan, hogy ne segített volna egyik a másikának. Disznóöléskor is mentünk nyársat dugni. Soha nem felejttem el Tóth Sanyi bácsi azoké volt a malom itt lenn, a Lengyel Lajos volt a költőm, azt írta az egyik versben: „János koma jó barát, hát a kovács gabonás jó hord-e még a puskája, kérdi az egyik golyótársa!” Ilyen szövegek voltak, aztán bedobtuk a nyársat aztán kellett ám rá várni, amire kötöttek rá egy kis kolbászt, egy kis hurkát.

Az aratásról emlékszik valamire? Azért az nagy munka volt annak idején.

Igen, előtte már korán reggel ki kellett fenni a kaszát. Lenn volt a kaszaék, egy takarót kellett csinálni, abba lehetett vágni rendre a gabonát. Reggel már sajnos kötelet kellett csinálni búzából, vagy amit vágtuk rozstot. Utána át kellett vinni egy nagy demizson vizet meg kellett egy kicsit locsolni meg hát inni is kellett. A kötél a kévék összekötésére szolgált. Este fele pedig össze kellett rakni a kepéket. 18 kéve volt egy kepébe. A kötél elkészítése után reggeli volt, utána neki kellett állni kaszálni. Ment a munka, minden két órába volt 5-10 perc pihenő, aztán utána újra nekiállni. Naponta, attól függ milyen volt a gabona 35-40 keresztet kellett levágni. Az körülbelül 1 holdnak felelt meg. Én is annak idején elég sokat arattam. Mi saját magunknak arattunk egyenlőre, aztán a végén nem bírtuk és kiadtuk. Minden tizedik kereszt volt bér, napszámberként. Abba az időbe gabonáért arattak, akinek nem volt földje. A végén hoztuk a nagy gereblyét, összehúztuk ami elmaradt. A végén az idősebbek rakták a kazalt, mi meg kocsival hordtuk a gabonát. Jól meg kellett rakodni, mert elég messze voltak a földek. Annyira félttem, amikor gyerek voltam én is mert, így járt a kocsi... Nem volt ám olyan út, mint amilyen most van. Földes utak voltak, nagy lyukakkal. Nagyon óvatosan, szépen kellett beszélni a lovakkal, hogy tudják, hogy most lassan menjenek. Utána a sok kévét fel kellett dobálni a kazalra. Nem bírtuk egész nap. Volt egy ember, aki rakta, egy aki szedte oldalt. A masinagépnél kegyetlen volt dolgozni, mert jött a polyva. A búza héja a kalahár, azt mindig el kellett hordani, ki volt jelölve, hogy hova hordják, azt télen megetették az állatokkal.

Schöngy Mezői Múzeum
NA 1890-1900
Művelődési adomány

1900
ON
adomány

**Amikor véget ért az aratás akkor is volt körmenet, felvonulás, vagy bál?
Megünnepezték valamivel, hogy sikeres volt?**

Arató végző volt. Multság volt. Mindig volt aki megköszönte a munkát amit elvégeztek. Jobban összetartott a nép, mint most.

A napszámosoknak a gazda megköszönte?

Megköszönte, igen. Becsülettel el voltak látva, igaz, hogy becsülettel is dolgoztak. Sokkal több becsületes ember volt, mint most van. Nem volt ennyi cigány. Abba az időbe itt nem volt sok cigány. Azok is rendesek voltak.

i

A szüret hogyan zajlott?

A szüret az először hordó mosással kezdődött, aztán összejött a brigád, aztán ki mibe tudta, szedte. Utána ledarálták és rajt maradt a kádon egy éjszaka. Utána jött a préselés és ment a hordóba.

Taposták is?

Láttam, aki megtaposta, de nem szeretek rá gondolni, mert koszos volt a lábán a bakancs. Beleraktuk mindjárt a présbe és akkor préseltük le.

A környéken voltak a szőlők?

Mohácson volt, Tatárváron, Fácánosban, itt – ott még volt egy – két parcella. A szilvásba is volt. Akinek volt fogata az azzal járt, akinek nem az gyalog.

Ezután is voltak szüreti multságok. Felvonulás volt Tótiba?

Volt igen. Talán még fényképet is tudok mutatni róla. Volt a bíró meg a bíróné, akik kocsival mentek. Volt a kisbíró, aki dobolt, és elmondta a vicceket, hülyeséget mondott mindig. Nem minden utcasarkon álltak meg. A Petőfi utcában, meg 4-5 helyen álltak meg. A kocsiba volt innivaló és mindig lehetett inni egyet. A lányok táncoltak körbe, volt úgy, hogy a kocsin is. Énekeltek végig hosszat az úton. Akkor lovas kocsival mentek ám, most már vontatóval mennek. Lovas is volt talán 12-15 is. Este bál volt.

Nem tudom ilyenre emlékszik-e, hogy káposztaszelés. Bár az is inkább női munka.

Azok nagy munkák voltak, mert előtte fel kellett készülni a késeket megköszörölni. Kaszának a végéből vágta, avval lehetett a legjobban szelni, mert kicsit görbe volt.

Vigyázni kellett a szelésnél, 3-4 szoktak összejönni, akkor hordóba volt a káposzta. Este el kellett taposni a káposztát, mezítláb. De mindig ott volt ám a borosüveg a káposzta mellett, hogy savanyú legyen a káposzta. Az volt a szép, hogy a káposzta meg volt sózva, meg babérlevél vont benne, amikor ráment az ember lábára, úgy csípte, mint az istennyila. Marta az embernek a talpát. A végén raktak rá köveket.

**Arra lennék kíváncsi, hogyan tartották a kapcsolatot más település lakóival?
Tartották egyáltalán, voltak ilyen közös ünnepek, rendezvények?**

Akikkel barátok voltunk, azokkal tartottuk a kapcsolatot, elmentünk a búcsúra is. Meg hát amikor lehetett találkoztunk. Volt amikor elmentünk kölcsönösen segítettünk egymásnak. Baráti, rokoni szálakon keresztül. A mi családjunk is elég nagy volt.

Jeles napok szokásaira kérdeznék meg rá. Például a keresztlő hogyan zajlott?

A keresztlő nagyon ünnepélyes szokott lenni. Jött a keresztmama, aki fürdette a gyereket, szép ruhába öltöztette fel. Vagy gyalog mentek, vagy kocsival, de általában hintóval a templomba. Ünnepi ebéd volt és utána délután ment a beszélgettek. A keresztmama mindig felvette a gyereket, ha megnyikkant. Megdajkálta egy kicsikét.

Az elsőáldozásnak, bérmálásnak volt különösebb hagyománya?

Annyi volt, hogy elsőáldozásra nem hívták meg a rokonokat, de bérmálásra meghívták a keresztszülőt és az egész családját. Utána megint egy ünnepélyes ebéd volt, és ezzel vége lett a bérmálásnak. A fiúknak bérmakeresztapjuk, a lányoknak bérmakeresztanyjuk volt. Éppen az Aninak a fia is most bérmálkozott a nyáron, annak is egy szomszéd ember lett a keresztapja.

Az esküvő, lakodalom? Milyen hagyományai voltak?

A bátyámnak a lakodalma 1940. január 28-án volt. A háború előtt volt. Tehenet vágtak. Én akkor 9 éves gyerek voltam. Vágóhid volt lenni a Kaposvári utca végén. Szépen rendben volt tartva, a gazdája a húsbiztos volt. Mindig megnézte és lebélyegezte a húsokat, nem az állatorvos nézte meg. Ott volt a kút, mosták az állatok. A lényeg az, hogy ott vágták le a tehenet. Már előtte elég nagy készülődés volt, mert elég nagy lakodalom volt. Somogyvárról nősült a bátyám annak idején. Ej Istenem, de régen volt. A Görbicz Feri bácsival mentek el lánykérőbe. Vonattal mentek el, anyám is elment velük. A vőfély mondta a verset. Megkínálták őket ebéddel utána eljöttek haza. A

lakodalom úgy történt, reggel korán kellett kelni, sütni, főzni kellett annyi embernek. Általában télen rendezték a lakodalmat, akkor nagyon hideg volt. Szánkóval mentek. Vitték a koszorúslányokat, volt akinek ottani vőfélye volt, volt akinek itteni. 11 órakor volt a lakodalom a háznál volt az ebéd. Engem nem vittek el, de aztán szerencsém volt, mert a Görbicz Feri bácsinak a testvére jött ide hozzánk, mert hivatalos volt. A déli vonattal elmentünk Somogyvárra, gyalog mentünk le az állomásra. Ebéd után haza indultunk. A Csetei bácsi is hivatalos volt, oda fértem fel a szánkóra. 8-10 szánkóval jöttünk, a Dezső János bácsi szánkója felborult, kiestek a vendégek belőle. Mi haza is értünk, de meg kellett várni a többieket, gondold el legurultak a nagy hóba.

A Makarész Imre lakodalmába a Magyar Árpai lovait hajtottam akkor az öreg Kesztyűs bácsi beállt a pajta ajtóba és nem engedett a lovaknak enni, inni adni semmit sem. Kriminális egy öreg volt. Kiszedték az oldal löcsőket, jöttek a kanyarba az öreg is jó ittas volt, megfaralt a szánkó kiesett a zenekar a kocsiból. Megálltunk a Köhegyi Pali bácsiék előtt várunk, nem jönnek talán félóráig is vártunk ott. A zenekarnak a faluba beérkezve kellett volna már fújni. Egyszer csak megérkezett az öreg, de nem állt meg, én úgy szégyelltem magam. Az öreg a zenekarral együtt elkerült bennünket és ment Makarészékhoz. Ilyen circuszt csinált. Én meg mentem este lakodalomba, de elbújtam az istállóba, mert annyira szégyelltem magam az öreg miatt.

A temetésekhez kapcsolódik az utolsó kérdésem. Az elhunyt hozzátartozót otthon ravatalozták fel?

Igen, otthon ravatalozták fel az első szobába, mert az hűvös volt. Utána kitették az udvarra és ott volt a búcsúztató nem a hullaházba, mint most. Jött a gyász kocsi, kivitték a temető és akkor ott volt a sírnál a végső búcsúztató. Gyalog mentek. Sirató asszonyok is voltak. A temetés után a háznál volt a halotti tor.

A grófokra emlékszik?

Tótiba a Zichy család volt, azoké volt a nagykastély. A templomban külön helyük volt nekik, az oltár mellett volt egy pad, és ott ültek mindig azok. Parádés kocsis hordta őket. Érintkeztek az emberekkel, de csak az urakkal. A Körmendy Pista bácsival, aki ügyvéd volt és hivatalnokokkal, a járásbírósnak elnökével.

Lengyeltótiba volt szolgabírósnak, másik bíróságnak, rendőrség. 180 évig volt járási székhely. Nem voltak olyan nagyravágyók, közvetlenek voltak a néphez a grófok. Pláne a cselédséghez, nem volt durvaság bennük. Nem volt olyan, hogy rosszul bántak a

cselédekkel. Ők nem szoktak olyan mulatságot tartani, ahova a falu népét is meghívták. Csak zárt körben. A háború után mikor kiosztották a földeket, akkor elmentek.

1945-ben itt alakult az állami gazdaság Lengyeltótiba, innét került el Boglárra. A termelőszövetkezet 1952-ben alakult. A kiskastélyba volt a Máté mérnök, akivel nagyon jóban voltunk. Miután elmentek innét tartottuk velük a kapcsolatot, örököltem tőlünk hintót, ekéket.

Valamikor mennyi üzem volt Tótiba: labdaüzem, kötőüzem, varroda, gépállomás, tsz., Vizi társulat. 10 évig voltam a társulat elnöke, ingyért. Engem kértek fel, hogy vállaljam el az elnökséget a Pető volt akkor a mérnök azzal csináltuk, akkor 160-an dolgoztak. Nagyon sok területet megvettünk a 10 év alatt. Egyszer csak mondják, hogy jól megy ez a társulat most már kell egy függetlenített elnök, nem társadalmi munkában. Fel lett adva a kérdés, hogy most mit csináljak. 1966. február 1-el lettem tsz. elnök. Azt mondták a gyerekek a tsz-ben, hogy Józsi bácsi maga ne menjen el maradjon itt. Akkor ott maradtam a Tsz-be és a társulat elnöke a Ruda Gyula lett. Amikor ilyenről beszélek mindig sírok. Most is meg van a társulat még.

Köszönöm!

Interjú, Tóthné Szabó Erika, Gyugy, 2010. 04. 20.

Tóthné Szabó Erika

Gyakorlatilag láthatod, hogy kettészakadt a falu. Van az újsori rész és a belső rész, ami elég nagy gondot okoz. Nehéz összetartani a dolgokat. Tervezték, hogy a két rész közötti szántóföldeket az önkormányzat kifarcellázza. Amióta a Gyuri bácsi itt a polgármester, azóta nagyon sok fejlődésen ment keresztül. Én 1994-ben kerültem Gyugyra, Szőlősgyöröki lányként. Abban az időben minden nap hazamentem, vittem a két gyereket, vagy az egyet hazasétáltam Györökbe. 1998 végén felkért a polgármester, hogy közreműködését kéri egy egyesület alakításában. Az Egyesület megalakulásának a fő célja az volt, hogy az Önkormányzat nem pályázhatott a bánya rekultivációra. A környéket a Gyuri bácsi megálmodta, hogy hol lesz a pálya, hol lesz a tribün. Így alakult meg a „Legyen szebb a mi falunk” Egyesület. 1999 januárjában alakult meg az egyesület, gyakorlatilag azzal a céllal, hogy megszépítik a falut. Elsődleges cél az volt, hogy a Soros Alapítványhoz pályázhattak, mint egyesület, mert az önkormányzatnak nem állt módjában. Esténként a polgármester úrral anyagokat válogattunk, gépeltünk, nagyon sok munkánk volt a pályázat összeállításában. A pályázaton 1 millió forintot lehetett nyerni. A levél, mint egyesületi elnök az én nevemre jött és félve bontottam ki. Örömmel értesítettem a Gyuri bácsit, hogy nyertünk. Abból indult el az, ami ott elindult. Jöttek a gépet, túrták a területet. Gyakorlatilag a játszótér megépítése volt az, ami azt a területet ott megindította arra, hogy ott fiatalok összejöjjenek. Később aztán focipálya is lett. Utána jött a lehetőség a templom felújítására. Ez egy Árpád-kori templom, amelyet teljes egészében az eredeti állapotára állítottak vissza. Ez egy óriási munka volt, több éven keresztül tartott. Régészek, műemlékvédelem munkatársai rengeteget ástak és dolgoztak. Amikor a templom elkészült, akkor kezdődött a „Megyünk Gyugyra búcsúra” korábbi hagyománya. Régen az ország bármely falujában azt mondták, hogy „Megyünk Gyugyra búcsúra”, de fogalmuk nem volt, hogy az mit jelent, és hol van Gyugy. Ez csak egy szólás-mondás volt. Az, hogy újból megindítjuk a hagyományt, az akkor kezdődött, amikor a templomot szentelték. 2000 májusában már megrendezésre került a búcsú ilyen formában. Azóta is minden évben a húsvét utáni 40. napon van a Gyugyi búcsú napja. Volt már egy napos, két napos, szegényes, gazdagabb,

ami attól függ, hogy mennyire behatároltak az anyagi lehetőségek. Gyakorlatilag az egyetlen hagyomány Gyugyon a „Megyünk Gyugyra búcsúra.”. Mivel ez a vallással összefüggő dolog, a többi rendezvény közül a legfontosabb a mise. Ilyenkor a környékből jönnek a hívők, különböző egyházközségek a saját kis zászlójukkal, népviseletbe öltözve, busszal, kis busszal. A legmesszebről a Muhiak jönnek, akikkel testvértelepülés lettünk. Tavaly eljöttek a szombati rendezvényünkre, vasárnap náluk volt a falunap, úgy, hogy mi szombat éjszaka útra keltünk, hogy mi is részt vegyünk náluk a falunapon. Ami nagyon fontos, hogy az egyesület fő összetartó ereje, hogy hatan vannak lányok, de mint elnök mindig számíthatok a lányaimra. Ha azt mondom, hogy este 7-kor ülés van, akkor minden ott vagyunk, igaz, hogy néha másfél órát elnevetgélünk, de ez kell, hogy összetartsunk. Megvitatunk dolgokat, de a végén megszületik egy olyan döntés, ami mindenkinek tetszik. Az Önkormányzattal is nagyon jó a kapcsolatunk, anyagilag támogatnak bennünket, ha van rá lehetőség, mi pedig teljes mellszélességben ott állunk mellettük. Az Önkormányzat képviselő-testületének, tagjainak zöme az egyesületi tagokból áll össze. Összetartó a csapatunk, mert egy ilyen kicsi településen jutni egyről a kettőre egymás nélkül nem megy.

A nem egyesületi tagok segítőkészek?

Mint említettem az elején ketté van osztódva a falu. Alakult egy másik egyesület, ami nincs bejegyezve és nem is hivatalos.

A Mikulás ünnepséget a gyerekeknek minden évben megtartjuk, akármilyen szegények is vagyunk. Volt olyan, hogy úgy koldultam össze a mikulás csomagot. Utána megvendégeljük a gyerekeket, énekelünk. Az egyesület feladata a virágosítás Gyugyon, ami nagyhírű volt. Annak idején, amikor ezt elkezdtük akkor nagyon sok díjat nyertünk vele. A Virágos Somogyért mozgalomban nagyon sok első, második, harmadik helyezést beszedtünk. Éppen egyik nap gondoltam végig, hogy akkor még nem volt ez a rohanó világ. Akkor még mennyi mindent megtettünk és ez már egy kicsit laposodott. Nem azért, mert nem vagyunk oda, hanem 10 év alatt nagyon sokat változott a világ. Azt megtettük, hogy leszedtük a virágmagokat és tavasszal elvetették. Az idősebbek előtt, akik nem tudtak ásni, felásták a munkások. Akkor tényleg minden tele volt virággal. Végigmentem a bírakkal az utcán, akiknek leesett az álluk. Most ez már nem így van, mert az egyesület éves szinten több ezer forintot elkölt virágra. Már javasoltam a lányoknak, hogy a megvett virágok árának felét sziklakerti növényekre szánjuk. Az

rohanóbb az élet, egyre több a gond a baj. Egyre kevesebb időnk van arra, hogy dolgozzunk a faluért.

Nincs a településen fafaragó?

Az a baj, hogy nincs.

Ahol betlehem van, ott télen is azt mondhatják, hogy van miért lemenni a térre. Nálunk nagyon fontos dolog télen a madarak etetése. Ez akkor alakult ki, amikor a Soros Alapítványtól nyertünk, rengeteg madáretető készült. A Gyuri bácsinak az az új ötlete, hogy kaptunk egy hatalmas nagy követ, és abból az 56-os forradalom emlékére a Kastély elé állítanak fel egy darabot belőle, hogy ne csak minden ezen a részen legyen. A többiből sziklakertet építünk. Most nyertünk pályázaton 16 millió forintot a Templomhoz vezető útra a stációk megépítéséhez. A stációk száma 21, Magyarország nagyjairól. A játszótér amit régen építettünk elavult, tönkrement, annak helyreállítása is benne van a pályázatba. Ez már búcsúra nem készül el, mert a stációk fontosabbak, de utána annak is neki fogunk állni. Ami nagyon hiányzik Gyugyról az a járda és a kerékpárút. A községben élő fiatalok vágya, hogy felújítsuk a kultúrházat és talán meg is kellene bővíteni. Nyáron a gyerekek lefoglalják magukat a pályán, de a téli időszakban nem tudnak sehova menni. Létre kellene nekik hozni egy kis helyiséget, ahova pingpong asztalt, csocsót be lehet állítani. Egy nagyobb gyerek lenne a felelőse, akire már lehet bízni a dolgokat. Híre van a temetőnek, a templomos lovagrend tagjának az volt a kívánsága, hogy a Gyugyi temetőben szórják szét a hamvait. A Gyuri bácsi ezt nem engedte meg, mondván, hogy váltsanak sírhelyet, így került itt elhelyezésre az urnája.

Köszönöm szépen!

li

idei évre tervezzük egy betlehem megépítését, mert az Tótiban is nagyon szép. Amire mi most pályáztunk, az a pályázat magába ölel két olyan rendezvényt, a nagy búcsún kívül, amit meg kell tartani ebben az évben. Május 15-én búcsút kell tartani, de a pályázatunk eredményéről még nincs semmi. Ez egy LEADER-es pályázat, de még nincs eredmény, nem tudunk tovább menni.

A tagokon kívül a falu lakossága nem nagyon aktív. Lehet, hogy azért, mert idősebb korosztály és már nem vesszük őket igénybe. Bár a ruhaosztásnál mindenki segít. A falunak a fiatalabb társaságát elviszi a másik egyesület. Nincs együttműködés a két egyesület között. Egyébként én nem vagyok ellene, a Gyuri bácsi is szeretné, de vannak ott olyan emberek, akikkel egyáltalán nem tudnánk együtt dolgozni.

Melyek a tervezett programok, milyen szokást szeretnétek bevezetni?

A búcsú az marad, mivel az a legfontosabb és legnagyobb rendezvényünk, mivel általában több száz embert vonz ide. Az idei évben szeretnénk egy vallási konferenciát, vagy egy koncertet a templomban, vagy a pályán megtartani. Nagyon jó a pálya akusztikája, ahol egy szabadtéri programot is lehet tartani, amit augusztus végére tervezünk. Illetve a betlehem, amit nagyon szeretnénk a téren megtartani. Amikor itt a tél és hullik a hó, mindig úgy érzem, hogy nagyon hiányzik erről a térről valami. Igaz, hogy kicsi falu vagyunk, de minden évben elmentünk a gyerekekkel a környékre, hogy megnézzük a betlehemeket. Nekem nagyon tetszenek, főként a Lengyeltóti. Nagyon szeretném, ha megvalósulna az az álmom, hogy vehetnénk egy kicsi díszletet, mi pedig meggyártanánk hozzá a többi kiegészítőt. Ebből is lehetne hagyományt üzni. A mikulás ünnepségen ott lévő szülők arcán látszik, hogy örülnek, beszélgetnek. Szeretném, hogy karácsonykor tartsanak össze az emberek, legyen valami, ami összehozza őket ide a térre. Mivel nincs gyereknap a faluban, úgy szervezzük meg a búcsú programját, hogy a hivatalos programokon kívül a gyerekeknek is legyen, pld. arcfestés, íjászat, kis ringlis. Kapnak ingyen virslit, tavaly vattacukor volt. Minden gyereknek külön adunk jegyket, gofri jegy, italjegy, stb. Olyan is előfordult, hogy nem engedik el a gyerekeket, mert az egyesület szervezi a rendezvényt. Ha azt nézem, hogy 297 embert megosztunk, akkor nagyon kevés, aki köréd megy. Vannak itt emberek, akik nem ellenzik amit teszünk, de nem aktív tagok. Amit látok, hisz 11 éve csinálom, hogy egyre kevesebb az idő, egyre